

2011 SURIYE SÖYLEŞİLERİ

2011 SYRIA INTERVIEWS

حوارات حول الشرق الأوسط في عام ٢٠١١

ORTADOĞU STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
CENTER FOR MIDDLE EASTERN STRATEGIC STUDIES

مركز الشرق الأوسط للدراسات الاستراتيجية

2011 SURIYE SÖYLEŞİLERİ

2011 SYRIA INTERVIEWS

حوارات حول الشرق الأوسط في عام ٢٠١١

ORSAM Rapor No: 184

Kasım 2013

ISBN: 978-605-4615-81-0

Ankara - TÜRKİYE ORSAM © 2013

Bu raporun içeriğinin telif hakları ORSAM'a ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar ve yararlanma dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Bu raporda yer alan değerlendirmeler yazarına aittir; ORSAM'ın kurumsal görüşünü yansıtmamaktadır.

ORTADOĞU STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

Tarihçe

Türkiye’de eksikliği hissedilmeye başlayan Ortadoğu araştırmaları konusunda kamuoyunun ve dış politika çevrelerinin ihtiyaçlarına yanıt verebilmek amacıyla, 1 Ocak 2009 tarihinde Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM) kurulmuştur. Kısa sürede yapılanan kurum, çalışmalarını Ortadoğu özelinde yoğunlaştırmıştır.

Ortadoğu’ya Bakış

Ortadoğu’nun iç içe geçmiş birçok sorunu barındırdığı bir gerçektir. Ancak, ne Ortadoğu ne de halkları, olumsuzluklarla özdeşleştirilmiş bir imaja mahkum edilmemelidir. Ortadoğu ülkeleri, halklarından aldıkları güçle ve iç dinamiklerini seferber ederek barışçıl bir kalkınma seferberliği başlatacak potansiyele sahiptir. Bölge halklarının bir arada yaşama iradesine, devletlerin egemenlik halklarına, bireylerin temel hak ve hürriyetlerine saygı, gerek ülkeler arasında gerek ulusal ölçekte kalıcı barışın ve huzurun temin edilmesinin ön şartıdır. Ortadoğu’daki sorunların kavranmasında adil ve gerçekçi çözümler üzerinde durulması, uzlaşmacı inisiyatifleri cesaretlendirecektir. Sözkonusu çerçevede, Türkiye, yakın çevresinde bölgesel istikrar ve refahın kök salması için yapıcı katkıları sürdürmelidir. Cepheleşen eksenlere dâhil olmadan, taraflar arasında diyalogun tesisini kolaylaştırmaya devam etmesi, tutarlı ve uzlaştırıcı politikalarıyla sağladığı uluslararası desteği en etkili biçimde değerlendirebilmesi bölge devletlerinin ve halklarının ortak menfaatidir.

Bir Düşünce Kuruluşu Olarak ORSAM’ın Çalışmaları

ORSAM, Ortadoğu algımasına uygun olarak, uluslararası politika konularının daha sağlıklı kavranması ve uygun pozisyonların alınabilmesi amacıyla, kamuoyunu ve karar alma mekanizmalarına aydınlatıcı bilgiler sunar. Farklı hareket seçenekleri içeren fikirler üretir. Etkin çözüm önerileri oluşturabilmek için farklı disiplinlerden gelen, alanında yetkin araştırmacıların ve entelektüellerin nitelikli çalışmalarını teşvik eder. ORSAM; bölgesel gelişmeleri ve trendleri titizlikle irdeleyerek ilgililere ulaştırabilen güçlü bir yayım kapasitesine sahiptir. ORSAM, web sitesiyle, aylık Ortadoğu Analiz ve altı aylık Ortadoğu Etütleri dergileriyle, analizleriyle, raporlarıyla ve kitaplarıyla, ulusal ve uluslararası ölçekte Ortadoğu literatürünün gelişimini desteklemektedir. Bölge ülkelerinden devlet adamlarının, bürokratların, akademisyenlerin, stratejistlerin, gazetecilerin, işadamlarının ve STK temsilcilerinin Türkiye’de konuk edilmesini kolaylaştırarak bilgi ve düşüncelerin gerek Türkiye gerek dünya kamuoyuyla paylaşılmasını sağlamaktadır.

Nebahat Tanrıverdi O Yaşar

Nebahat Tanrıverdi O Yaşar ORSAM Ortadoğu Uzman Yardımcısı olarak ORSAM'da görev yapmaktadır. Kuzey Afrika ve Körfez ülkeleri üzerine çalışan Nebahat Tanrıverdi O Yaşar'ın Fas, Tunus, Libya, Mısır, Bahreyn ve Suudi Arabistan'daki gelişmelere dair pek yazısı bulunmaktadır. Körfez İşbirliği Konseyi ile ilgili çalışmalarının yanı sıra geçiş süreçleri ve demokratikleşme, Arap Baharı, güvenlik ve rejim değişikliği konularında çalışmaktadır. Bugüne kadar yazıları ORSAM web sitesi, Ortadoğu Analiz, Alternatif Politikalar, Akademik Ortadoğu ve Today's Zaman gibi yayın organlarında yayınlanmıştır. Al Arabiya, TRT, TRT Türk, Nile TV, Türkmene TV, AHaber ve TRT Arapça gibi kanallarda yayına çıkmıştır. Uluslararası İlişkiler konusunda lisansını Hacettepe Üniversitesi'nde tamamladı. Yüksek Lisans eğitimini Ortadoğu Teknik Üniversitesi Ortadoğu Çalışmaları Bölümünde devam ettirmektedir.

TAKDİM

ORSAM kurulduğu günden bu yana bilginin birincil kaynaklardan elde edilmesi amacıyla saha çalışmalarına son derece önem vermiş ve ORSAM uzmanlarının yaptığı saha çalışmaları sonrası ortaya koyduğu çalışmalarla fark yaratmıştır. Bu saha çalışmaları sırasında birincil kaynaktan bilgi edinilmesinin yanı sıra Türkiye'nin bakışı muhataplara aktarılırken, Türkiye ile saha çalışmasının yapıldığı ülke arasında yakınlaşma ve karşılıklı anlayış birliğinin sağlanmasına katkı yapılmaya çalışılmıştır. Bu amaçla karşı tarafın görüşlerinin de Türkiye'de bilinmesi ve yanlış anlaşılmalarının giderilmesi noktasında, saha çalışması yapılan ülkenin her kesiminden önde gelen isimler söyleşiler yapılmıştır. Saha çalışmalarından elde edilen verilerin yanı sıra Türkiye'ye çeşitli vesileler ile ziyaret gerçekleştiren bölge akademisyenleri ve uzmanları ile görüşen ORSAM, bugüne kadar birincil kaynakları çeşitlendirmeye hizmet etmektedir. Bu amaca hizmet etmek için kurulduğu 2009 yılından itibaren yayınlarda ve web sitesinde pek çok söyleşi yayınlamıştır.

ORSAM uzmanları tarafından hem Ortadoğu saha çalışmalarında hem de Türkiye'de bölge ülkelerin temsilcileri, akademisyenleri ve uzmanları ile de görüşülmekte ve söyleşiler gerçekleştirilmektedir. ORSAM uzmanlarının yaptığı bu söyleşiler elinizdeki bu çalışmayla bir araya getirilmiş ve toplu bir bakış açısı sağlanmaya çalışılmıştır. Bununla birlikte yapılan söyleşiler yıllara ve ülkelere göre tasnif edilmiştir. 2011 yılını kapsayan bu rapor dünyadaki Suriye üzerine çalışan uzman, akademisyen ve temsilcilerle ve Suriyeli muhalif ve rejim temsilcileri ile gerçekleştirilen söyleşileri kapsamaktadır.

Faydalı olmasını umuyor ve keyifli okumalar diliyoruz.

Hasan Kanbolat
ORSAM Başkanı

İçindekiler

Takdim.....4

GENEL

İsrail'in Eski ABD Büyükelçisi Rabinovic:

“Beşar Esad Tehlikeyi Ancak Şimdilik Bertaraf Edebilir” 7

Prof. Eyal Zisser: “Suriye De Irak Gibi Etnik Çatışma Sürecine Girebilir” 13

Ryan Mauro: “Amerika Suriye Muhalefetini Kucaklamalıdır” 15

El Arabıya Türkiye Temsilcisi Daniel Abdulfettah: “Suriye’de Kontrol Rejimin Elinde” 17

Prof. Süleyman: “Batı’nın Beşar Esad’a,

Beşar’ın Batı’ya Olduğundan Daha Çok İhtiyacı Var” 21

Suriye Türkmenleri Bayır-Bucak Türkleri Derneği Başkan Vekili ve

Eğitim Sorumlusu Nihat Karaali ile Söyleşi 24

SURİYELİ MUHALİFLER

Suriye Politik ve Stratejik Araştırmalar Merkezi Başkanı Radvan Ziadeh ile Söyleşi 29

Şam Deklarasyonu Genel Sekreteri ve Suriye Adalet ve

Kalkınma Hareketi Genel Başkanı Anas Abdullah ile Söyleşi.....33

İnsan Hakları Avukatı Suriyeli Eylemci Yaser Tabbara ile Söyleşi.....36

Kürt Din Adamı Muhammed Murat El Haznievi ile Söyleşi.....39

Suriye Arap Alevi Toplumu Temsilcilerinden Sunda Süleyman ile Söyleşi 43

Suriye Müslüman Kardeşler Cemaatinin Şura Meclisi Üyesi ve

Eski Genel Sekreteri Ali Sadrettin El-Bayanuni ile Söyleşi.....46

Suriyeli İnsan Hakları Savunucusu Emel Atasi ile Söyleşi 50

SURİYE BAAS REJİMİ

Leble-Lazkiye Milletvekili Dr. Haldun El Kassam:

“Reformlar İçin Zamana İhtiyacımız Var” 54

Halep Milletvekili İsmet Mahli: “Suriye, Ortadoğu’nun Sigortası” 57

Derleyen: Nebahat Tanrıverdi O Yaşar
ORSAM Ortadoğu Uzman Yardımcısı

2011 SURİYE SÖYLEŞİLERİ

GENEL

İsrail'in Eski ABD Büyükelçisi Rabinovic: "Beşar Esad Tehlikeyi Ancak Şimdilik Bertaraf Edebilir"

22 Nisan 2011

İsrail'in eski Amerika Büyükelçisi, Suriye ile Başmüzakerecisi ve şu anda Tel Aviv Üniversitesi Ortadoğu Tarihi Bölümü'nde Onursal Profesör, New York Üniversitesi'nde Seçkin Global Profesör ve Brookings Enstitüsü'nde Seçkin Akademi Üyesi olan Itamar Rabinovich, Suriye dış politikası ve Suriye-İsrail ilişkileri konularında ORSAM'ın sorularını cevapladı.

ORSAM: Suriye dış politikası ile başlamak gerekirse, sizce Suriye'nin tarihi ve devlet oluşumu süreci bugünkü dış politikasını ne derece etkiliyor?

Itamar Rabinovich: Ortadoğu'nun bu kısmındaki birçok devlet yapaydır. Irak ve Suriye gibi devletlerin sadece isimleri antik fakat sınırları değil. Şu anki sınırları içinde uzun bir tarih ve devlet geleneği olan tek devlet Mısır, göreceli olarak yeni bir devlet olduğu için, Türkiye bile değil. 100 yıl önce Suriye denildiğinde Büyük Suriye akla gelirdi, bugünün Suriye'si değil. Bazı kazalar ya da İngilizce ve Fransız politikaları sonucunda şu anda bu sınırlarla karşı karşıyayız ve mevcut sınırları içindeki bir Suriye devleti kimliği oluşturmak, Suriyeli liderlerin oldukça fazla zamanını aldı. Güçlü bir Suriye devleti oluşturmayı başaran tek lider ise Hafız Esad oldu, bu onun büyük katkısıdır. Kendisi bile Büyük Suriye fikrini zikrettiğinde, bazen Lübnan, Filistin, Ürdün hakkında konuştu ve bazı belli başlı iddialarda bulundu, ama sonuç olarak güçlü, bütüncül bir Suriye devleti inşa eden ilk kişiydi.

Oğlu da kendi izinden gidiyor. Suriye'nin tarihi üzerindeki ilgisi bunun bir kanıtıdır. Beşar Esad arkeoloji, tarih ve Elba, Emar, Ugarit gibi Suriye'nin binlerce yıllık geleneğini taşıyan antik yerlerin kazılmasına çok ilgi duyuyor. Ama bu da Hafız Esad'ın eseridir.

Birçok Müslüman ülkede Paganizm denen İslam öncesi tarih ihmal edilir. Mısır örneğin. Firavun dönemine sadece 1930 ve 1940'larda ilgi duyuluyordu. O zamanlar Mısır Batı'ya bakan bir Akdeniz ülkesiydi, Doğu'ya bakan bir Müslüman ülke değil. Daha sonra İslam ve Arapçılık önem kazanınca Firavun dönemine yönelik olumsuz bir tavır oluşturuldu. Sedat iktidar olduğunda Mısırlılığı yeniden inşa etti. Tabiki bugün Müslüman Kardeşler'e göre Paganizm hüküm sürüyor. Aynısı Türkiye için de geçerli. Bernard Lewis'in "History-Remembered, Recovered, Invented" isimli bir kitabı var, Atatürk'ün Sizin Orta Asya değil, Hitit kökenli olduğunuza dair tarih mitini nasıl yarattığını anlatıyor. Bu tarihin, Osmanlılık ya da Turancılık ya da Müslümanlık yerine, bir Türk millet-devleti yaratmak üzere pozitif yönde manipüle edilmesidir. Dolayısıyla tarihe olan bakış açısı her zaman devlet başkanlarının görüşlerinin yansıtıcısıdır. Saddam Hüseyin gibi, aniden Babil'i keşfetmişti çünkü kendisine sadık bir Irak kimliği yaratmak istiyordu.

ORSAM: The View from Damascus: State, Political Community and Foreign Relations in the Twentieth-Century (Şam'dan Görünüm: 20. Yüzyılda Devlet, Siyasi Topluluk ve Dış İlişkiler) isimli son kitabınızda "çatlak Suriye devletinin temelinde, zayıf doğdu ve zulüme maruz kaldığı hissine sahip oldu" diyorsunuz. Bu ezilmişlik hissi hala var mı ve dış politikayı etkiliyor mu?

Itamar Rabinovich: Sanırım bu Suriye için karakteristik bir özellik, Beşar Esad için de öyle. Suriye'de mod ezilmişlikten kibirliliğe oldukça vahşi bir şekilde gidip geliyor. 2005'te Beşar'a bakıldığında, Hariri suikastı, Bush yönetimi ile birlikte, korkunç durumdaydı. İki sene sonra bu durumdan sıyrıldı, Türkiye ile ilişkilerini düzeltti, Lübnan'ı geri alıyor, iyi hiss ediyor ve elinde birçok dış politika kartı bulunduruyor. Yani bu geniş ölçekli hislere sahiptir.

ORSAM: Göreceli olarak küçüklüğü, sınırlı materyal gücü ve saldırıya açık jeopolitik konumu bir tarafta ve hırsları bir tarafta düşünüldüğünde, bu ikisi arasında bir denge kurmak ve dış politika kartlarına sahip olmak zor olsa gerek.

Itamar Rabinovich: Kesinlikle. Suriye bağımsızlığına kavuşur kavuşmaz, diğer bölge devletleri üzerinde hak iddia ettiler. Daha fazla dayanamadı ve 1958'de Mısır ile birleşti. 1961'de Suriye Mısır'dan ayrıldı, fakat Mısır onu tanımadı. Mısır'ın baskısı karşısında bağımsızlığını yeniden kurması on yıllar aldı. Esad güçlü devletini inşa ettiğinde, Lübnan ve Filistinliler üzerinde hakimiyet kurarak pazarlık kozları ve kartları yaratabileceğini fark etti. Zaten Suriye tüm bu alan üzerinde, yani Levant ya da Verimli Hilal dediğimiz alan üzerinde her zaman kendisinin meşru etki alanı olduğu hissine sahip. Her ülke elinde dış politika kartları olmasını ister. Eğer masaya küçük bir devlet olarak oturursa Suriye'nin kartları ne olur? Ama Lübnan'ı kontrol ederse, Filistinliler üzerinde etki sağlarsa, Amerika Suriye ile konuşmak zorunda çünkü Suriye Irak konusunda anahtar ve İran konusunda da köprü devlet konumunda. Bunlar Suriye'nin kartları ve varlıkları. Eğer bugün Türkiye dış politikasının bakarsak, durum aynı. Türkiye harika bir jeostratejik konuma sahip ve şimdi diyor ki; eğer biz yakın çevremizde, Orta Asya'da, Orta Doğu'da etkili olursak, Irak'la sınırimız var, İran'la sınırimız var, o halde Avrupa bizimle konuşmakta istekli olacaktır. Suriye bu varlıklara sahip değil ve varlıklarını Filistinliler ve Lübnan üzerinden maksime etmeye çalışıyor. Tabiki bu zor bir iş, toprağını işgal eden İsrail var, ilişkilerinin gergin olduğu ama aynı zamanda da ihtiyaç duyduğu Amerika var. Dolayısıyla Suriye dış politikasında birçok öge var ve tutarlı bir politika da yok.

ORSAM: Kitapta Hafız Esad'ın 8 Mart 1974'te devrim kutlamasında sarf ettiği

“Filistin, esasında Güney Suriye’nin temel parçasıdır” sözüne yer vermişsiniz.

Itamar Rabinovich: Evet, bu aslında Golda Meir’in bir sözüne karşılıktı. Hala tüm bu bölgenin Büyük Suriye’nin parçası olduğuna ilişkin düşünce var. Ama aniden Tiberya Gölü ya da Celile Denizi üzerinde de iddiada bulunuyorlar. 1949’da Hüsnü Zaim olayında bile, Zaim 1949’da barış yapmak istediğinde, Tiberya Gölü’nde hak iddia etmişti. Bu bir öge. Bir devlet asla tüm dış politikasındaki tüm öğeleri aynı anda kullanmaz. Eğer Suriye ve İsrail barış yaparsa, Suriye bunları kullanmayacaktır, ama aralarında çatışma olduğu sürece iddialarını en yüksek seviyede tutmak istiyorlar.

ORSAM: Zaim olayından bahsetmişken, The Road Not Taken: Early Arab-Israeli Negotiations (Seçilmeyen Yol: İlk Arap-İsrail Müzakereleri) isimli başka bir kitabınız daha var, kitapta olayı detaylı anlatıyorsunuz. Özetle nedir bu olay? Eğer seçilmeyen yol seçilseydi, yani Ben Gurion, Hüsnü Zaim’in barış teklifini kabul etseydi, ne fark olurdu?

Itamar Rabinovich: Ben Gurion neden Zaim’in teklifini kabul etmedi? Zaim 1948’de CIA ajanıydı ve ülkesini bir milyon Dolar’a satmaya hazırды, o halde Ben Gurion bir sene sonra ona nasıl güvenebilir? Bilemeyiz, belki eğer teklif kabul edilseydi, tarihin akışında bir farklılık olabilirdi ama aslında Hüsnü Zaim bir şakaydı ve onunla yapılan barış Suriye-İsrail ilişkilerinde bir fark yaratmazdı.

ORSAM: Son kitabınıza geri dönersek, coğrafik bir terimden devlete olan dönüşüm bitmeyen bir hikayedir diyorsunuz. Bu hikaye Suriye için hala bitmedi mi?

Itamar Rabinovich: Bitmedi çünkü hala Lübnan üzerinde iddiası var, daha az ama var.

Dahası, Suriye bir aile şirketi. Sivil toplumu olan ve toplumun hükümeti yansıttığı normal bir siyasi düzeni olan bir devlet değil. Esadlar ve Alevi cemaat öncelikle kendilerini korumak zorunda. Kendileri de bunun anormal bir durum olduğunu biliyorlar. Bugün Suriye kimliği 30-40 sene öncesine göre, daha tutarlı ama hala gerçekten bitmemiş bir iş.

ORSAM: Bazı uzmanlar Suriye dış politikasını açıklarken rejimin bekası faktörüne çok fazla vurgu yapıyor. Sizce Suriye dış politikası yapımında rejim bekası endişesi ne ölçüde etkili?

Itamar Rabinovich: Daha önce de dediğim gibi bu ezilmişlikten hayatta kalmaya ve hayatta kalmadan da kibirliliğe uzanan bir spektrum. Suriye bölgesel hegemon güç olmayacağını biliyor, ama elindekileri Amerika ve Avrupa ile diyalog kurabilmek için ve etkili bir aktör olabilmek için en iyi şekilde kullanmaya çalışıyor. Yani amaç rejim bekasının ötesinde.

Örneğin Suriye’nin Irak ile ilişkileri. Suriye Irak ile sınırı olmasını istemiyor, Irak’ta Amerikan varlığı istemiyor, İran hakimiyeti istemiyor, zaten Lübnan’da İran etkisi var, o yüzden Türkiye bu anlamda Suriye için dengeleyici güç. Suriye aynı zamanda Irak’ta anarşi de istemiyor çünkü Kürt sorunu var, kendisine de sıçrayabilir. Saddam zamanındaki gibi güçlü bir Irak devleti de istemiyor. Yani her zaman bölgede önemli bir aktör olma ve tehlikelere karşı da aynı zamanda denge kurma isteği var.

ORSAM: Arap milliyetçiliği ne derece etkili?

Itamar Rabinovich: Arap milliyetçiliği dramatik şekilde etkisini yitirdi. 1978’de Fuat Ajami “Arap Milliyetçiliğinin Sonu” isimli bir makale yazmıştı. Bu önemli çünkü Suriye İran-Irak savaşında İran’ın yanında yer aldı ve

şimdi de Körfez ülkeleri tehdit algıladıklarını söylerlerken, Suriye İran'la dost. Yani Arap milliyetçiliği önemli değil.

ORSAM: Suriye'de dış politika yapımı hakkında bilgi verebilir misiniz?

Itamar Rabinovich: 1960'larda tüm rejim kurumsallaşmamış, kişisel bir nitelikteydi, Filistinliler kullanılıyor, onlar da Esad'a karşı, Cedd ile birlikteydi. Şimdi rejim daha kurumsal ve sağlam. Ama Suriye dış politikayı devlet çıkarlarına göre idare edecek bir dış politika müessesesine sahip değil. Dış politika alanı aile ve Alevi çevre tarafından domine ediliyor.

Dış politika aktörleri açısından Hafız Esad iktidardayken, Cumhurbaşkanı Yardımcısı Haddam ve Dışişleri Bakanı Şara vardı. Birçok aktör vardı. Irak, İsrail gibi konularda istihbarat liderleri ya da Genelkurmay Başkanı Şihabi gibi kişiler söz sahibiydi. Şimdi Dışişleri Bakanı Muallim daha güçlü, Şara daha zayıf, Haddam devre dışı, hukuk uzmanı olsa da Riyad Davudi etkili. Dolayısıyla dış politika hala tek bir adamın ve küçük bir grup insanın elinde. Beşar başta zayıftı, ama şimdi kendini hem iç hem dış politika alanında sağlamlaştırdı. Önce Şam Baharı girişiminde bulundu, ama daha sonra istihbarat Beşar'ın ateşle oynadığını ve bu girişime son vermesi gerektiğine karar verdi. Şu anda kesinlikle Beşar konumunu daha sağlamlaştırmış durumda. İran ile ilişkiler, Amerika, Lübnan, barış süreci konularında son söz kendisine ait ve ülkede dış politika müessesesi mevcut değil.

ORSAM: Beşar Esad'ın iktidardaki 10. yılının ardından dış politikasını ve liderliğini nasıl değerlendiriyorsunuz? Hafız ve Beşar Esad arasındaki benzerlikler ya da farklar nelerdir?

Itamar Rabinovich: Beşar az çok aynı politikayı uyguluyor. Ama örneğin Hafız Esad'ın İran ile ilişkisi, eşitler arasındaki bir ittifak-

tı, Beşar ise İran patronken, Suriye'yi İran'ın müşterisi haline getirdi. Hafız Nasrallah'la hiç bir araya gelmedi, ama Beşar geliyor. Beşar modern bir adam ama Hafız ile aynı duruşa sahip değil. Baba Esad müzakere etme ve askeri seçeneği de aynı anda bulundurma oyununu daha iyi oynuyordu. Beşar babasından daha az özgüvene sahip. Benim her zaman dediğim gibi Baba Esad havada ateş topları tutardı. Beşar birçok hata yaptı, Irak'ta Amerika ile ikili oynadı ve neredeyse İran üzerinden bir savaşla sonuçlanacaktı.

Beşar 10 yıldır iktidarda, çok şey öğrendi artık daha özgüvenli. Tabi ki Beşar tamamen bir hatadan ibaret değil. Soru ülkenizle ne yapmak istediğiniz. Oyun mu oynamak istiyorsunuz, rejiminizin bekasını mı sağlamak istiyorsunuz, ülkenizi geliştirmek, modernleştirmek, uluslararası çizginin merkezine mi taşımak istiyorsunuz? 20 milyon civarında genç nüfusunuz var, onlara nasıl istihdam edeceksiniz? Üniversite sisteminiz nasıl? Ülkedeki aydınların durumu nasıl? Bu konularda Beşar başarılı değil. Fakat rejimin bekasını sağlamak, oyunlar oynamak konusunda, önceye göre daha başarılı.

ORSAM: Kitapta, Beşar babasına göre bazı konularda geri adım attı diyorsunuz.

Itamar Rabinovich: Mesele şu ki; Beşar çok fazla konuştu ve her şeyi söyledi. Babasının üzerinde anlaştığı ya da savunmayı bıraktığı konularda geri adım attı, örneğin Filistin meselesini şart koşturmak ya da tam normalizasyon konuları. Mesela Faruk el Şara Washington'da Ehud Barak ile buluştuğunda İsrail ile artık varoluşa ilişkin sorununuz yok, sadece toprak sorununuz var dedi. Suriye 1948'de olanları unutmaya hazır. Oslo anlaşması imzalandığında Suriye, Filistinlilerin yollarını kendilerinin çizmek istediklerini düşünmüştü, ama şimdi Filistinlilerin geri dönüş hakkını ve diğer haklarını savunan Hamas var, Su-

riye Mısır gibi Filistin sorunundan kendisini soyutlayarak bir barış anlaşması imzalamaya sıcak bakacaktır. Dolayısıyla İsrail gelip barış yapmak istediğini söylerse, Beşar'ın babasının üzerinde anlaştığı şartlarda barış imzalanacaktır. Soru kendini İran ve Hizbullah'tan uzaklaştırması ve ikili oyunu oynamayı bırakması. Ama İran, Hizbullah ve Hamas'la bağlarını koparmamaya çalışacaktır.

ORSAM: İsrail'de Golan Tepeleri'nin Suriye'ye iade edilmesi konusunda, statüko-yu korumak ve risk yaratmama yönünde geniş bir kanı var ve Suriye ile barışı erteleme- nin altındaki temel motivasyon bu. Bu konudaki fikriniz nedir?

Itamar Rabinovich: Golan Suriye toprağıdır. Mesela Golan'ı Batı Şeria ile kıyasladığınızda, Batı Şeria farklı, yasal durumu net değil. Sina da farklıydı. Sina Mısır ve İsrail arasında tampon bölge niteliğindedi ve barış anlaşması imzaladıklarında Sina için bir rejim oluştur- dular. Golan tampon bölge olmak için çok küçük. Aynı zamanda konvansiyonal savaş bakımından İsrail'in tepede olması, vadide olmasından daha iyi. Ama bugün tabiki sa- vaş teknolojisi değişti, füzeler var. Ama ben- ce Batı Şeria ve Golan Tepeleri arasındaki en büyük fark, Batı Şeria hiçbir zaman İsrail'in parçası olması, İsraililerin gittiği bir yer de- ğil ama Golan ülkenin bir parçası ve İsraililer gidiyor, vakit geçiriyorlar. Golan'dan çekilme acılı bir süreç olacak.

ORSAM: İsrail'in başmüzakerecisi olarak Suriye'yi barış konusunda samimi buluyor musunuz?

Itamar Rabinovich: 2000'de Esad günün so- nunda barış anlaşmasını imzalamak isteme- miş olabilir. Biz her zaman Suriye'nin barış süreci içinde olmak istediğini, Amerika ile iyi ilişkiler içinde olmak istediğini fakat karar anı geldiğinde her zaman geri çekildiği için, barış

anlaşması imzalamaktaki isteğinden şüphe duyduk. Edwin G. Corr'un 2000'de Barak'ın bir fırsat kaçırdığına ilişkin bir argümanı var. Ben buna katılmıyorum, çünkü Esad o sırada koltuğunu devretmekle ilgiliydi, barış ile de- ğil.

Eğer Suriye, Mısır'ın yaptığı gibi bir barış yap- mak istiyorsa, neden 1979'da yapmadı? Çün- kü Mısır'dan daha fazla kazandım demek istiyor. Suriye İsrail'in küçük düştüğü, "galibin barışını" barışını istiyor.

ORSAM: 2007'de İsrail Suriye'nin nükleer tesislerine saldırdığında sizin "İsrail Suriye'nin ikili oyununu nasıl oynayacağı- nı öğrendi" şeklinde bir yorum yaptığınızı hatırlıyorum.

Itamar Rabinovich: Evet, Olmert'in Türkiye'nin arabuluculuğunu kabul etmesi bir hataydı, Türkiye olduğu için değil, arabu- luculuk olduğu için. Biz daha önce direk ve üst düzey müzakereler yapmıştık. Suriyeliler için süreç ve içeri aynı şey. Zaten eğilim süreci azaltma yönündeydi, görüşmeleri daha dolay- lı ve düşük düzeyli hale getirmek yönündeydi bu yüzden Olmert bunu nasıl kabul etti bil- miyorum. Diğer taraftan, İsrail Suriye ile gö- rüşürken, aynı zamanda saldırı gerçekleştirdi. Tıpkı daha önce Suriye'nin İsrail'e yaptığı gibi, hem bizimle konuşup hem de Hizbullah arayıcılığıyla oyun oynadıkları gibi. Yani İsrail Suriye'yi üç kez vurdu; biri nükleer tesis, diğeri Murniye ve Muhammed Süleyman. Sanırım Suriye bunu takdir ediyor, çünkü bu Suriye'nin kendi oyunu.

ORSAM: Suriye'de bu saldırıya ilişkin nasıl bir algı oluştu? Saldırı Suriye'nin İsrail po- litikasını etkiledi mi?

Itamar Rabinovich: Muhtemelen biri bizim oyunumuzu açığa çıkardı ve oldukça iyi şekil- de oynuyor demişlerdir. Fakat bu Suriye'nin

politikasını etkilemedi, hala çok cesur adımlar atıyorlar, geçen sene Hizbullah'a füze vermesi gibi. Aslında bu durum mevcut Amerikan yönetimi çok güçsüz olduğu sürece, İsrail ile çok ilintili değil. Buna ek olarak Suriye'nin Türkiye ile olan yeni ilişkisi, Suriye'ye çok fazla özgüven veriyor.

ORSAM: Son olarak, Suriye'deki mevcut karışıklık hakkında yorumunuz nedir?

Itamar Rabinovich: Beşar Esad mevcut tehlikeyi bertaraf edebilir ama artık muhalefeti saf dışı bırakamaz. Suriye rejimi çökertildi.

ORSAM: Görüşlerinizi ve zamanınızı bizimle paylaştığınız için çok teşekkür ederiz.

* Bu söyleşi ORSAM Ortadoğu Uzman Yardımcısı Selen Tonkuş Kareem tarafından 14 Nisan 2011'de Tel Aviv, İsrail'de gerçekleştirilmiştir.

Prof. Eyal Zisser: “Suriye de Irak Gibi Etnik Çatışma Sürecine Girebilir”

26 Nisan 2011

Ünlü Suriye uzmanı ve Tel Aviv Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dekanı Prof. Eyal Zisser, ORSAM’ın Suriye iç ve dış politikası ile bu ülkedeki muhalefet kriziyle ilgili sorularını cevapladı.

ORSAM: Suriye dış politikası ile başlamak gerekirse, sizce Suriye dış politikasının göreceli olarak daha sabit belirleyicileri nelerdir ve Beşar Esad’ın liderliğinde bunlarda herhangi bir değişim meydana geldi mi?

Eyal Zisser: Rejimin ve devletin istikrarı temel belirleyicidir ama aynı zamanda ideolojik boyut da var. Yani bu bir karışım; devletin mantalitesi bir yanda, diğer yanda ise halkın görüşü. Dolayısıyla bunlar Suriye devletinin ne yapıp ne yapamayacağını belirleyen, hareket sınırlarını belirleyen çizgiler. Bu sınırlar dahilinde Suriye elinden gelenin en iyisini yapıyor ama oyun aynı Suriye oyunu; düşmanınla direk olarak karşılaşma ama vekillerini kullan. Tüm bunlar açısından Beşar Esad’ın dönemi bir devamlılık taşıyor. Fakat Beşar daha pragmatik ve daha az ideolojik ama hala

genel anlamda babasının mirasına bağlılığını koruyor.

ORSAM: Karar alma mekanizması nasıl?

Eyal Zisser: Bir değişim yok; devlet başkanı karar alır. Hafız Esad’ın etrafında kararları beraber aldıkları bir grup kişiden oluşan bir çember vardı. Fakat Beşar bu çembere sahip değil. Beşar daha yalnız. Ama mekanizma ve yapı hala aynı.

ORSAM: Bu Beşar Esad’ın karar alma konusunda babasından daha bağımsız olduğu anlamına mı geliyor?

Eyal Zisser: Beşar’ın döneminin başında, etrafında, babasının dönemine ait eski kuşak siyasetçiler vardı. Şimdi onlar kayboldu. Karar alma konusunda Beşar ile eşit düzeyde kimse kalmadığı için, Beşar daha yalnız. Hafız Esad arkadaşlarıyla beraber çalışırdı, tabii ki lider kendisiydi ama etrafında o yakın grup vardı. Belki gelecekte Beşar da bir arkadaş grubu, bir çembere sahip olur, ama şimdi değil. Aslında ben buna bağımsızlık değil de, kontrol ve denge mekanizması demeyi tercih ederim.

ORSAM: Devletin kimliği konusunda ne düşünüyorsunuz? Makalelerinizden birinde Beşar’ın babasından daha çok “Suriyeli” olduğunu yazmıştınız.

Eyal Zisser: Şimdi devletin kuruluşundan 40-50 yıl sonra, Suriye Devleti’nin daha oturmuş bir kimliği var. Şimdi “Suriye nedir” sorusuna daha net bir cevap veriliyor. Devlet yeni kurulduğunda bu soru daha zor bir soruydu. Ve şimdi Beşar Esad, babasına kıyasla ve diğer üst kimliklere nazaran daha çok “Suriyeli” kimliğine sahip.

ORSAM: Bazı yazarlar 1980’lerin sonunu ayrı bir Suriyeli kimliğinin olduğu bir geçiş dönemi olarak nitelendiriyorlar.

Eyal Zisser: Bu tam olarak 1980’lerde mi oldu bilmiyorum ama bu süreç ve transformasyon gerçekleşti. Belki Hafız Esad farkında değildi ama bu 1970’lerde gerçekleşti. Hala Arap kimliği var ama bu kırılğan bir nitelikte ve bugün hiçbir pratik anlam taşıyor. Arap kimliği içinde, Beşar Esad’ın taşıdığı Suriyeli kimliği var.

ORSAM: 2007’de yazdığınız bir makalede Suriye’nin İran dışında başka bir dış tehditle karşı karşıya olmadığını belirtmişsiniz. Bu noktayı biraz açıklar mısınız?

Eyal Zisser: Tek dış tehdit İran olabilir. İran, kendi politikalarını dikte eden patron olarak, Suriye’yi çatışmalara sürükleyebilir. Ama şu anda bunun olacağına inanmıyorum çünkü İran’ı dengeleyen Türkiye ve Suudi Arabistan var.

ORSAM: Suriye dış politikasının geleceğini nasıl görüyorsunuz?

Eyal Zisser: Belirgin bir değişim beklemiyorum; aynı eksende kalacak, bu anlamda ihtiyaç duyduğu herkesle iyi ilişkiler içinde olmaya devam edecek. Suriye istikrarlı hissettiği şekilde davranmaya ve statükoyu korumaya devam edecek.

ORSAM: İç politikadan bahsederseniz, Suriye’deki muhalefeti nasıl görüyorsunuz?

Eyal Zisser: Suriye’de organize olmuşluk ve muhalif davranmak için yeterli güce sahip olma açısından bakıldığında muhalefet var denemez. Temel olarak liberaller var, Müslüman Kardeşler var ama hiçbiri organize ya da mobilize değil. Ama kesinlikle muhalefet potansiyel bir tehlike olarak duruyor ve takip edilmesi gerekiyor.

ORSAM: Suriye’deki mevcut krize ilişkin olarak, son makalenizde “Suriye rejimi bu tufanı atlatabilir, ama önemli olan uzun dönemde ne olacağı” diyorsunuz. Eğer rejimin çöktüğünü farz edersek, o halde

beklentiniz nedir? Örneğin Müslüman Kardeşlerin eline düşmesi mi, yoksa Suriye Mısır ve Tunus’tan farklı olarak, mezhepsel ve etnik farklılıklar taşıyan bir ülke olduğu için, Irak gibi mezhepsel ve etnik çatışmaya düşebilir mi?

Eyal Zisser: Hayır, Mısır’da olduğu gibi ben, Suriye’de gençler, aydınlar ve bunun gibi bazı seküler güçlerin ortaya çıkacağını tahmin ediyorum. Ama bekleyip görmeliyiz. Tabii ki Irak gibi etnik çatışma içine düşme tehlikesi mevcut.

ORSAM: Makalede “Tunus ve Mısır’daki halkın sorunları Suriyelilerden farklı değil ve Suriye’deki patlamanın nedeni de onlarla aynı” diyorsunuz. O halde Suriye’deki protestoların Beşar Esad’ın “Suriye toplu ayaklanmalara karşı bağışıklığa sahip” demesine neden olacak şekilde geç başlamanın sebebi nedir?

Eyal Zisser: Çünkü insanlar rejimden korkuyor ve anarşiden de korkuyor. Bu tür ayaklanmaların başlaması ve gelişmesi zaman alır. Mısır’da Mübarek karşıtı ilk gösterinin başlaması 5 yıl aldı.

ORSAM: Şu anda açıkça Suriye rejiminin hücumda olduğu ve bunların da sadece protestocuların çok sert bir şekilde önlenmesinin ilk aşamaları olduğu görülüyor. Siz ne düşünüyorsunuz?

Eyal Zisser: Evet, 1982’de Müslüman Kardeşler’e karşı Hama katliamında yaptıklarını yapmaya karar verdiler. Bekleyip kimin kazanacağını görelim ama korkarım kazanan rejim olacak.

ORSAM: Görüşlerinizi ve zamanınızı paylaştığınız için teşekkürler.

* Bu Söyleşi ORSAM Orta Doğu Uzman Yardımcısı Selen Tonkuş Kareem tarafından 25 Nisan 2011’de Tel Aviv-İsrail’de gerçekleştirilmiştir.

Ryan Mauro: “Amerika Suriye Muhalefetini Kucaklamalıdır”

27 Nisan 2011

Suriye Uzmanı, Worldthreats.com'un kurucusu, Hristiyan Eylem Ağı'nın Milli Güvenlik danışmanı ve Wikistrat'ın stratejik analisti Ryan Mauro, Suriye'deki mevcut siyasi kriz ile ilgili görüşlerini ORSAM'la paylaştı.

ORSAM: Öncelikle, Suriye'nin de domino etkisine girmesini bekliyor muydunuz? 26 Mart'ta yazdığınız bir makalede Suriye rejiminin, bölgede protestolara karşı en çok bağımsızlığa sahip devlet olduğunu fakat şimdi ise çatışma merkezlerinden biri haline geldiğini belirtmişsiniz.

Ryan Mauro: Ben Suriye'nin Yasemin Devrimi ile başlayan domino etkisinin bir parçası olacağından emindim. Diğer ülkelerde ayaklanmalara yol açan tüm faktörler Suriye'de fazlasıyla mevcuttu. Rejimin Facebook ve YouTube'u yasaklaması ve her türlü topluluğu derhal dağıtması, rejime biraz zaman kazandırdı. Tek ihtiyaç duyulan sadece bir kıvılcımdı. Önemli bir olay olması ya da bir dizi küçük olayın gittikçe büyüyecek olan eşzamanlı protestolara dönüşmesi gerekiyordu. Bu, Şam'da

bir adamın güvenlik güçleri tarafından şiddete maruz kalması sonucu 1500 kişilik bir kalabalığın toplanması ile gerçekleşti. Bundan sonra küçük ama sık gösteriler düzenlendi. Rejim Dera'da devrim yanlısı sloganlar yazdıkları gerekçesiyle iki çocuğu tutukladı ve ondan sonra kibrit tutuştu. Dera'da protestolar başladı ve tüm ülkeye hızla yayıldı. Güvenlik güçleri her ateş ettiğinde protestolar daha güçlendi.

ORSAM: Beşar Esad'ın kriz yönetimini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Ryan Mauro: Beşar Esad bu krizi daha kötü yönetemezdi. Hala güvenlik güçlerinin protestoculara ateş ettiğini kabul etmiyor, bunun yerine radikal Selefistleri ve “silahlı grupları” suçluyor. Esad muhalefeti yabancı komplonun parçası olmakla suçladı. Bu her bir protestocuya yöneltilmiş bir hakarettir ve taleplerinin duyulmadığının da açık göstergesidir. Şiddet kullanılması ve tutuklamalar ile protestolar rejim değişikliği ile ilgili bir hal aldı.

ORSAM: Suriye Ortadoğu'daki en istikrarlı devlet sayılıyordu. Şimdi uluslararası arenada Suriye'nin imajı hakkında ne düşünüyorsunuz? Ve eğer Esad iktidarını korusa, dış politikanın olanlardan ne yönde etkileneceğini bekliyorsunuz?

Ryan Mauro: Eğer Arap Baharı bize bir şey öğrettiyse o da açıkça istikrarlı rejimlerin de aniden sarsılabileceğidir. Tunus Devlet Başkanı Bin Ali de oldukça istikrarlı görülüyordu. Hiç kimse oradan gelecek bir domino etkisini düşünemezdi. Bin Ali gücüne rağmen hızlıca düştü ve bu da bölgedeki tüm halklara ilham kaynağı oldu. Suriye hükümetinin imajı diktatörlük olması nedeniyle kötüydü, ama bazıları İsrail ve Amerika karşıtı duruşunu takdir ediyordu. Şimdi yüzlerce sivil sokaklarda öldürülmüşken kimse rejimi savunamaz. Rejim sadece kendi gücünü koruyabilmek

için kadın, çocuk demeden Arapları öldürüyor. Başka bir nedeni yok. Eğer Esad iktidarını korursa dış politikasının değişeceğini sanmıyorum. Zaten İran rejimi ile dost ve Hamas, Hizbullah ve diğer teröristlerin de sponsoru. Kendi rejimine istikrar kazandırmak gibi yanlış bir inançla, İsrail ile bir çatışmaya girmeye çalışması muhtemeldir.

ORSAM: Makalelerinizde birçok kez Suriye’de kutlanması gereken bir devrim olduğunu, yerine gelecek hiçbir rejimin Esad rejimi’nden daha kötü olmayacağını yazdınız. Hiçbir endişeniz yok mu?

Ryan Mauro: Alevilerin, nüfusun yüzde 6 ile 12’si oranında olması nedeniyle mezhepsel çatışma çıkmasını kesinlikle bekliyorum. Ama eğer Esad karşıtı bir Alevi iktidara gelirse ve Aleviler temsil edildiklerini hissedersen, bu çatışmayı engelleyebilir. Gelecek hükümette Müslüman Kardeşlerin de söz hakkı olacak ama bunun çok fark yaratacağını düşünmüyorum. Esad terörü tamamen destekliyor. Müslüman Kardeşler, hükümetteki tek ses olmayacak. Onların gücünü dengeleyecek birçok İslamcı olmayan grup olacak. Dr. Barry Rubin İslamcılarının sadece yüzde 15’lik bir nüfusun desteğini alacağını öngörüyor.

ORSAM: Suriye’deki olaylara ilişkin Amerika’nın tavrına karşı oldukça eleştirel yaklaşıyorsunuz. Sizce Amerika nasıl davranmalı?

Ryan Mauro: Amerika ve müttefiklerinin Esad rejimine karşı daha güçlü karşı geliyor olmamaları bir şanssızlık. Suriye’nin İran’dan uzaklaştırılabileceği ya da gerçekten reformlara başlayacağı ve Batı’ya yaklaşacağı gibi yanlış düşüncelere inananlar var. Bu, Esad iktidardayken asla olmayacak. Amerika aynı zamanda rejim değişikliğinin getireceği istikrarsızlıktan korkuyor ve Esad’ın düşüşünü destekleyerek emperyalist görünmek istemiyor. Başka bir çekince de Amerika’nın muhalefetin meşruiyetine gölge düşürmesi, ama sanıyorum bu çekinceler çok abartılı. Amerika’nın

üst düzey Suriyeli yetkililere yaptırım uygulamayı ve şiddeti kınamayı planladığına ilişkin haberler var. Bu iyi ama daha fazlası yapılmalı. Suriye büyükelçisi geri çekilmeli. Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu ile işbirliği yapmadığı için yaptırımlar uygulanmalı. Suriye muhalefeti kucaklanmalı.

ORSAM: Yine makalelerinizde birçok defa değindiğiniz gibi bu süreçte adı geçen bir çok yabancı ögeler var. İsrail medyası İran’ın müdahalesine vurgu yapıyor, Suriye rejimi İsrail ve Müslüman Kardeşleri ya da Selefistleri suçluyor. Bu konudaki gerçek nedir?

Ryan Mauro: Amerika İran’ın Suriye’ye müdahale ettiğini iddia ediyor ve bu doğru. 21 Mart’ta İran’dan Halep’e silah taşıyan bir gemi Türkiye’de yakalandı. İranlılar rehberlik ve ekipman sağlıyorlar ve Suriye’nin Reform Partisi’ne göre, Esad’ın generalleri, Humus’taki İran Devrim Muhafızları üssüne rapor veriyor. Esad protestoların ardında Selefistler’in olduğu izlenimini vermeye çalışıyor, ama bu bir hile.

ORSAM: Suriye rejimi şu anda saldırıya geçmiş durumda. Bundan sonra ne olur, nasıl bir son bekliyorsunuz?

Ryan Mauro: Birkaç senaryo var; Esad rejimi binlerce insanı öldürür ve büyük bir zararın ardından protestolara son verir. Ya da Esad’ın iktidarına son veren bir askeri darbe olabilir. Esad’ın ordusundan bazı gruplar ayrılıp, rejim yanlılarına karşı halkı korumak için savaşılabiliyor. Zaten Dera’da Dördüncü ve Beşinci Tümen arasında çatışmalar var.

ORSAM: Zamanınızı ve görüşlerinizi paylaştığınız için teşekkürler.

* Bu Söyleşi ORSAM Ortadoğu Uzman Yardımcısı Selen Tonkuş Kareem tarafından 29 Nisan 2011’de gerçekleştirilmiştir.

El Arabia Türkiye Temsilcisi Daniel Abdulfettah: “Suriye’de Kontrol Rejimin Elinde”

27 Nisan 2011

El Arabia TV Türkiye Temsilcisi Daniel Abdulfettah, Ortadoğu ve Kuzey Afrika’daki muhalefet hareketlerini değerlendirdi. Kendisi de bir Suriyeli olan Abdulfettah, bu ülkedeki olaylar için şöyle konuştu: “Ben Suriye’de sokaklara halkın gittiğine katılmıyorum. Suriye rejimi zekidir. Bilinmeyen adamları vardır. Bunlar insanları bir araya getirerek toplantı üstüne toplantı yaparlar ve meseleleri çözerler. Kontrol rejimin elindedir.”

ORSAM: Ortadoğu ve Kuzey Afrika’daki değişim hareketleri hakkında neler düşünüyorsunuz? Ülke bazında neler söyleyebilirsiniz?

Daniel Abdulfettah: Ortadoğu’daki hareketler birbirine bağlantılı gibi gözükse de aslında birbirinden farklı. Fakat bizi korkutan ve endişeye sevk eden hadise; Tunus’ta başlayan şu an Suriye ve Yemen’de devam eden olaylar gerçekten halk kökenli mi? Ortadoğu insanının değişim talebi ile mi ortaya atılıyor? Yoksa bir proje mi? Çünkü şu anda görülen; belli bir karmaşa, belli bir hareketlilik yaratılması

ve bunun üzerine halktan çıkan bu hareketlilikle üst yapının halkın üstüne çökmesinin sağlanması. Üst yapının altında kalan halkın iki seçeneği oluşacak; bir dış müdahale, iki yeniden imar bahanesi ile işgal ve sömürme. Maalesef ortada bizi bu endişeye sürükleyen olaylar var. Masum bir Tunus ayaklanması, arkasından biraz daha ciddi ve halkın direnişi ile yükselen bir Mısır çıtası ve sonrasında Yemen’de direnme, Yemen’deki direnmenin çok çok daha üst düzeyi Libya iç savaşı ve son olarak fitne fesat karıştırılan bir Suriye hadisesi. Bunların hepsini bir çerçeve içine koyup da bakarsanız gerçekten endişe verici bir manzara ile karşı karşıya kaldığımızı anlarsınız. Bu çerçeve olayların hiç de masum bir süreç olduğunu göstermiyor. “Benim halkım, benim kardeşim gerçekten bilinçli” demek isterim. Bu durumda bile demek ki benim halkımın bilinci ile oynanıyor. Ayaklanması bile dışarıdan yaptırılıyor ve başka kazanımlar sağlanmak isteniyor. Yani yine kandırıldık, yine kullanıldık. Bunları biraz utanarak biraz da çekinerek söylüyorum, ama ortaya çıkan sonuç budur. Bu demek ki Ortadoğu insanının kaderinde var. Bilinçlenmesi kullanılıyor. Kessinger’ın bir lafı var; “Petrol kaynakları üzerinde oturan Araplar” diye. “O kaynakların üzerinde oturan Arapları kaldırıp atalım, petrolleri biz alalım. Biz bunlara daha layığımız” zihniyeti var. Hayır, efendim, kim demiş? İnanın ben o petrolü içmesini öyle iyi bilirim ki. Ama onlar bizi hep hor görmüşler, “Neden onlar bu kadar zengin” demişler. Amerikalı bir gecede 1 milyon dolar harcadığında; “Üff, adama bak” derler. Ben 100 milyon dolar harcadığımda; “Pis Arap’a bak, paraya para demiyor” diyorlar. Benim gelirim ortada. Gelirime uygun harcayacağım elbette. Bu bakış Türkiye’de bile var. Aslında çok basit. Bizim adımız “pis Arap’a” çıkmış. Arap kıyafetimizi giysek olmuyor, onlar gibi giyinsek olmuyor. Bu doğrultuda bugünkü ayaklanmamızı, bugünkü bilinçlenmemizi, bugünkü demokrasi arayışımızı da fazla görmüşler ise ve bunu da kullanıyorlarsa inanın çok çok üzüleceğim ki sanırım üzüleceğim.

ORSAM: Gerçekten iç dinamiklerin çok etkili olduğuna inanıyor musunuz?

Daniel Abdulfettah: Ben en başta iç dinamiklerin etkili olduğunu düşünüyordum. Aslında bu içimizden gelen bir temenni. Ama inşallah endişelerim doğru çıkmaz. Sokaktaki 100.000 Yemenli gerçekten Yemenlidir, Mısır'dakiler de Mısırlı. Ama onları kim kullanıyor? Ben bunu soruyorum.

ORSAM: Asıl değinmek istediğimiz konu Suriye. Suriye'de güçlü bir yönetim olduğu düşünülürken yaşanan olayları nasıl değerlendiriyorsunuz?

Daniel Abdulfettah: Evet, Suriye'deki yönetim güçlü. Güçlü bir yönetim fakat zayıf bir rejim. Bir çölleşme var yönetimde. Güçlü yönetim Sağlık Bakanlığı'nın bütçesini iyi kullanmak mı demek yoksa askerin ya da polisin cop yerine direk mermi kullanması mı? Baas Partisi'nin idare gücü artık zayıfladı. Bugünkü çerçeveye uygun enstrümanları yok. 1963'te ne varsa bugünde aynıları var. Baas Partisi Suriye'ye geldiğinde 100 Suriyeli vardı. 100 Suriyeliye hizmet eden 2 okul vardı. Yani her 50 Suriyeliye 1 okul düşüyordu. Şimdi Baas Partisi diyor ki; "Ben geldiğimde iki okul vardı şimdi 2000 okul var". Doğru ama bugün 50 değil 500 vatandaşa bile bir okul düşmüyor. Yani bu mantıkla gidiyorlar, dünü bugüne uyarlamak istiyorlar. Bu yüzden Suriye halkı çok sabırlı. Rejime karşı sabırlı davrandı. 11 yıl Beşar Esad'a süre tanıdı. Hatta hoşgörülü oldu, kendini "rejim iyi" diye kandırdı.

ORSAM: Konu Beşar Esad'a gelmişken, reform sözlerini nasıl değerlendiriyorsunuz? Gerçekleşme ihtimali var mı size?

Daniel Abdulfettah: Harika sözler bunlar. Çok dürüst. Reform denen şey akademik bir terimdir. Hepimiz bu işin erbabıyız, bu kelimenin içini ben de siz de biliyorsunuz.

Beşar Esad'ın ömrü bunu yapmaya yetmez. İngiltere'de 300 yıl sürdü. Fransa'da 270 yıl sürdü. Ama bunu başlattı ne güzel. Örneğin ben bile baskı uyguluyorum, bu kadar uzun bir süreç olduğunu bilmeme rağmen. Bu iş on yılda yirmi yılda olmaz. Ama zaten bizim istediğimiz bu değil. Tüm toplumu ve rejimi etkileyecek bir reform değil. Bizim istediğimiz isim olarak reform, aslı iyileştirme. Örneğin ben Türkiye'ye geldiğimde bana verilen pasaportun süresi altı aylıktı. Kanunen pasaportunuzda altı aylık bir süre kalmışsa hiçbir ülke size vize vermez. Biz sadece bizimle dalga geçilmemesini istiyoruz. Ya da bir suç işlendiği zaman beni polis evden alsın, ceza evine götürsün, mahkemede yargılasın. Ben Suriye'de bir suç işleyeyim, işlemeyeyim muhatabım polis değil istihbarat. Üniformalılar değil, siviller gelecek evime. Karakola değil, istihbarat merkezine götürüleceğim. Mahkemede değil, askeri istihbarat biriminde yargılanacağım. Bizim istediğimiz iyileştirme. Peki, bu iyileştirmeler neden uygulanamıyor? Uygulanabilir mi? Uygulanamaz. Bunu bende biliyorum, Beşar Esad'da biliyor. Yapamaz. Neden yapamaz? Diyelim ki "Reform hareketlerini başlatacağım" dedi ve ilk olarak hükümeti değiştirdi. İnsaf, kırk yılın en iyi hükümeti bu idi. En temiz, en düzgün hükümet bu. Reformun ilk adımı bizim açısından en iyi olan şeyi çöpe atıyor. Diğer neden, biz istihbarat değil polis beni tutuklasın diyoruz. İstihbarat başkanı değiştirilmedi. Halkın üzerinden istihbaratın eli çekilmedi. Bu nedenlerle yapamaz diyoruz. Millet aç, susuz, tuzsuz, şekersiz kalmış. Demek ki biz dağılımda adalet istiyoruz. Suriye rejimi gerçekten enteresan. Suriye'de örtülü ödenek yok. Beşar Esad'ın Maliye Bakanlığı'ndan para çıkarma yetkisi yok. Cumhurbaşkanı'nın mali konularda imza yetkisi yok. Yani yolsuzluk yapılamıyor. Yapılıyorsa da başka insanlar üzerinden yapılıyor. Cumhurbaşkanı'nın resmi olarak bir evi ve maaşı vardır. Şimdi ben Suriye'de sokaklara halkın gittiğine katılmıyorum. Zaten

bende bütün tanıdıklarına çıkmayın, evinize kapanın diyorum. Çünkü bir fitne fesat ortamı yaratılmıştır. O yüzden en iyisi evlerinde oturmalarıdır. Peki, şu an sokaklardaki benim halkım mı? Tabii ki değil. Peki, bu durum nereye gidecek? Suriye rejimi zekidir. Bilinmeyen adamları vardır. Bunlar insanları bir araya getirerek toplantı üstüne toplantı yaparlar ve meseleleri çözerler. İnsanları teker teker ikna ederler. Kontrol rejimin elindedir. İstihbarat çok gelişmiştir. Suriye’de normal vatandaş bile istihbaratın etkisi altındadır. Rejim gücünü, halka bu şekilde göstermektedir. Suriye’de bazı şehirlerde suç oranının düşük olması maalesef halkın dürüstlüğünden değil, polis ve istihbarat korkusundadır. Çünkü kimin ne yaptığını istihbarat biliyor ve polisler hiç beklemediğiniz bir anda gelip sizi götürebiliyor. Halkın beynine bu korku işlenmiştir. Tabii ki halkın kendi bilinci ve dürüstlüğüyle bu şekilde davranmasını isterdim. Bu durum biraz daha uzarsa ben inanıyorum ki Suriye rejimi bu adamları teker teker toplayacak ve bir şekilde ikna edecek.

ORSAM: Suriye’deki bu durum Türkiye’yi nasıl etkileyecek sizce?

Daniel Abdulfettah: Başbakanınız Recep Tayyip Erdoğan olayı, stratejik yöntemlerle değerlendirirse sanırım Türkiye çok fazla etkilenmez. Sadece ilişkilerin hızında bir yavaşlama olabilir. Stratejik bazı konularda, Suriyeliler Türkiye’ye bilgi vermeyeceklerdir. Birçok hareketlerini gizli yapacaklardır ki şu an da durum böyledir. Ahmet Davutoğlu Suriye’den uzaklaştırılmıştır. Bu çok kötü olmuştur. Çünkü eli kolu bağlı gelişmeleri izlemek zorunda bırakılmıştır. Davutoğlu, Beşar Esad’ı yönlendiremeyecektir. Ama ben buna karşıyım. Bana göre Erdoğan ve Davutoğlu, durmadan, ısrarla Suriye’ye gidip gelmelidir. Suriye rejimi Türkiye’ye danışarak hareket ederse işi çözemeyeceğini düşünüyor. Çünkü Türkiye Suriye’ye halkın taleplerini karşılaması gerek-

tiğini ama Suriye’ye göre bu çözüm yolu değil. Bu yüzden Türkiye’yi bu süreçten uzaklaştırdılar. Bu yüzden Suriyeliler Türkiye’yi eleştirecekler. Hani siz örnek olacaktınız, hani siz bölgeye demokrasiyi, insan haklarını, hukuku getirecektiniz, neden en yakın dostunuza bile etkiniz olamadı şeklinde. Demek ki Suriye, Türkiye’den almak istediklerini aldı, işine gelmediği zaman da onu uzaklaştırdı.

ORSAM: Suriye’nin geleceği hakkında ne düşünüyorsunuz?

Daniel Abdulfettah: Şu an istenmeyen olaylar yaşanıyor. Dileğimiz bu olayların bir an önce son bulması. Ve Suriye’nin daha iyi noktalara gelmesi.

ORSAM: Biraz da işin gazetecilik kısmını konuşalım. Son dönemde Ortadoğu’nun haberini yapmak nasıl?

Daniel Abdulfettah: Ortadoğu’dan kastınız sanırım Arap ülkeleri ve şu an Arap ülkelerinde olan hadiseler. Tabii ki haber yapmak her zaman aynıdır. Aynı unsurlara dayanır. Ama bu dönemde alternatif var. Bir de haber kirliliği var. Bu tür ayaklanmalarda ve istikrarsız ortamlarda siz de biliyorsunuz, her şey çok zor oluyor. Sizi kendi tarafına çekmek isteyen, kendi haberlerinin doğruluğunu ileri sürmek isteyen ve sizi açıkçası kullanmak isteyenlerin sayısı çok daha fazla oluyor. Böylece siz baskı altında kalıyorsunuz, hem zamanla yarışyorsunuz hem de haber yapmanız gerekiyor hem de çok çetin bir yarış içindesiniz. Çünkü haber alternatifleri çok. Herhangi bir vatandaş orada cep telefonu ile bir görüntü çekip yayabilir ve sizin yorucu bir şekilde hazırladığınız her şey suya düşebilir veya ikinci sırada kalabilir. Belki de hiç sıraya bile giremeyebilir. O yüzden hakikaten çok zor. İkinci olarak, bugün siz meydanda çalışma yaparsınız, sahadasınız ve sahada işinizi yaparken ajansların neler aktardığını ve arkanızda nelerin cereyan

ettiğinin farkında olmuyorsunuz. Böylece siz sabah meydana inip çalışma esnasında gündemin değiştiğini hatta sizin yapmakta olduğunuz haberin anlamsız kaldığını, aradığınız soruların cevaplarının başka meydanlarda patlak verdiğini bilmiyorsunuz. Bunun nedeni sahadayken, internetin aktif hızına yetişmenizin mümkün olmamasıdır.

ORSAM: Peki, Irak özelinde basın, habercilerin ne gibi eksileri var?

Daniel Abdulfettah: Irak'ta gazete, televizyon, radyo açmak isteyenler gidip Amerikalılardan para yardımı alıyorlar. Ben Irak'ta imkansızlık ya da finans sorunu yaşıyorum diyenlerden şüphe duyarım. Ama şöyle bir şey var; fazla maddi kaynaklardan ötürü, birincisi, ticari kuruluşlarla karşı karşıya kalıyorsunuz. İkinci olarak, para kaynağından akışın devam etmesi için yanlış habercilik yapılıyor ve kayırmacılık var. Şu an 50 uydu kanalından söz ediliyor. Bence Irak basını net ve özet olarak Irak'ın parçalanmışlığını onayan merci olarak görülüyor. Kendileri de parçalanmışlar. Çünkü hitap dili, şivesi, dini ve hatta mezhebi var yaptıkları yayının. Irak'taki basın resmen Irak aleyhine çalışıyor. Kaynağını bölenlerden aldığı için bölünmüşlüğün devamı için çalışıyor.

ORSAM: Peki, basının düzelmeye ihtimali var mı, düzelmeye için neler yapılabilir?

Daniel Abdulfettah: Zaten medya siyasetten üretilmiştir. Siyasiler medya yaparlar ki yaptıkları kapalı oturumları dışarı ile paylaşım ve insanlar üzerindeki etkisini sürdürelim diye. Bu yüzden öncelikle siyasetin düzeltilmesi lazımdır. Medya'nın halk üzerindeki etkisi çok büyüktür. Örneğin ABD'nin 5 Milyon dolara bir kanal satın alması, ona çok büyük geri dönüşler sağlamaktadır. Ülkeleri bölüyor ve bölünmüşlüğü kalıcı hale getirebiliyorlar medya sayesinde. Irak medyası, Türk-

men medyası hepsi aynı şekildedir. Büyük kanal sahipleri Suriyelidir ama Suriye'de medya yoktur. Bunun aksini iddia edebilen yoktur.

ORSAM: Son olarak Kurultay toplantısı ile ilgili yorumunuz nedir?

Daniel Abdulfettah: Çok sıcak, nostaljik bir ortam oldu. Bizden olsun olmasın herkes gelmiş bizim sorunlarımızı konuşuyor. Birileri bizim meselelerimizi dinliyor. Irak'ta Gale başyazarı, bizim cumhurbaşkanlığına uzanan bir belkemiğimiz yok dedi. Bize Irak'tan destek yok dedi. Ama biz Ankara'da cumhurbaşkanlığından destek alıyoruz.

ORSAM: Peki, bunun faydalı sonuçlar doğuracağını düşünüyor musunuz?

Daniel Abdulfettah: Ben bu hissi aldım. Ben objektif olamayacağım, eleştiremeyeceğim, eleştirmekte istemeyeceğim. Bir araya gelmişiz, bu çok güzel bir şey. Türkmen varlığında söz ediyoruz. Övünülecek taraflarımızda var, bunlardan da bahsediyoruz. Bunlar çok güzel şeyler. Bütün bunlar olmalı. Türkmen basının biz başlattık diye bir iddiam yok ama başarılıyız. Şu an ki mevcut halimiz bu kongrede bellidir. Biz bir hiçiz, bu durumdayız ama varız. Bölünmüş, parçalanmış bir Türkmen medyasındayız ama bireysel olarak muazzam gücüz. Savaş var, sindiriliyoruz ama biz çalışarak kendimizi savunmada tutmaya çalışıyoruz. Bu yüzden çaresiz olmamız, medyamızın sesinin cılız çıkması. Birbirimizi seviyoruz ama gücümüz olmadığından dolayı bir araya gele-miyoruz.

ORSAM: Bize vakit ayırdığınız için teşekkür ederiz.

* Bu Söyleşi Ankara'da 15 Nisan 2011'de Bilgay Duman ve Seval Kök tarafından gerçekleştirilmiştir.

Prof. İbrahim Süleyman: “Batı’nın Beşar Esad’a, Beşar’ın Batı’ya Olduğundan Daha Çok İhtiyacı Var”

19 Mart 2011

Şam Hükümeti’yle sıkı bağları bulunan ve 2004-2006 arası Suriye-İsrail gizli barış görüşmelerinde aracılık yapmış olan Suriyeli-Amerikan işadamı Prof. İbrahim Süleyman; İsrail ve Suriye arasındaki barış olasılığı, Amerika’nın Ortadoğu’daki rolü, Ortadoğu siyasetindeki mevcut hareketlilik ve Suriye-Türkiye ilişkileri ile ilgili değerlendirmelerini ORSAM’la paylaştı.

ORSAM: 2004-2006 yılları arasında İsviçre’de Suriye ve İsrail arasındaki gizli ve resmi olmayan barış müzakerelerinde Suriye tarafını temsilen arabuluculuk rolünde bulundunuz. Şimdi İsrail ve Suriye arasında barış ihtimalini nasıl görüyorsunuz? İsrail’i barış konusunda samimi buluyor musunuz?

İbrahim Süleyman: İsrail ve Suriye arasındaki barış ihtimali için öncelikle sorulması gereken soru İsrail gerçekten barış istiyor mu ve barışa hazır mı olmalıdır. Aynı zamanda Suriye gerçekten barış istiyor mu ve barışa hazır mı? Bundan emin değilim.

İsviçre’deki müzakereler boyunca Suriye son derece uluslararası baskı ve izolasyon altındaydı. Suriye bu izolasyondan kurtulmak istedi ve İsrail ile barış için uzlaşmaya hazırды. İsrail için de aynı şey geçerliydi. Başbakan Olmert hakkındaki suç duyurusu ve soruşturma sürecinden geçiyordu, kendi sorunlarına odaklanan dikkatleri dağıtmak istiyordu ve Suriye ile uzlaşmaya hazırды. Başbakan Olmert artık iktidarda değil, Başbakan Netanyahu iktidarda. Şimdi Suriye de uluslararası izolasyondan kurtulmuş durumda. Suriye artık izole olmadığını ve çok güçlü olduğunu hissediyor. Suriye’nin Türkiye, Hizbullah, Filistin Yönetimi ve Hamas’la olan ittifakı, ona özgüven hissi ve bölgede üstünlük veriyor. Suriye Batı’nın kendisine, kendisinin Batı’dan daha çok ihtiyacı olduğunu hissediyor.

Bu soruların cevapları problemin merkezinde yer alıyor. Eğer Suriye ve İsrail gerçekten barış istiyorlarsa, o zaman barış mümkündür ve ellerinin altındadır. İsrail ve Suriye’nin barış için tüm gereksinimleri üzerinde İsviçre’nin Bern kentinde İsviçre Dışişleri Bakanlığı yetkililerinin iyi niyet diplomasisi ve yardımlarıyla sürdürülen ve iki sene boyunca (2004-2006) süren gizli görüşmelerde anlaşmaya varıldı.

Suriye ve İsrail şimdi barış istediklerini söylüyorlar. Cumhurbaşkanı Beşar Şam’ı ziyaret eden her uluslararası lidere barış istediğini ve barışa hazır olduğunu söylüyor. Başbakan Netanyahu da dünyaya Suriye ile barışa hazır olduğunu söylüyor. Bence ikisi de barış sürecini istiyor, barışı değil.

Gerçekten barış isteseler, İsviçre’de üzerinde anlaşılana göre barış yapabilirler. Daha fazla sürece gerek yok. İsviçre’deki gizli görüşmeler sırasında yapbozun tüm parçaları yerine konmuş ve taraflarca kabul edilmişti. Hep beraber Suriye ve İsrail’i test edelim ve kim gerçekten barış istiyor, kim hazır ya da değil, görelim.

Suriye ve İsrail liderleri Ortadoğu'daki sahip olmak istedikleri her şeye ve fazlasına sahipler. Amerika, Avrupa, Türkiye ve diğerleri onlara barış yapmazlarsa ne kadar kaybedeceklerini göstermeli, barış yaparlarsa ne kadar kazanacaklarını değil.

ORSAM: 50 senedir Washington DC, Amerika'da yaşıyorsunuz. Amerika'nın Ortadoğu'da ilişkin son durumunu siz nasıl değerlendiriyorsunuz? Bölge'de Amerikan gücünün azaldığına dair geniş bir kanı oluşmuş gibi görünüyor.

İbrahim Süleyman: Üzücü ama gerçek, bu günlerde Amerika Birleşik Devletleri konuştuğunda kimse dinlemiyor ya da önemsemiyor. Başkan Obama'nın ve yönetiminin dünyanın genelinde ve özellikle Ortadoğu'da Amerika'nın etkisini baltalamış olması çok talihsiz bir durum. Başkan Obama'nın yatıştırma politikaları işlemiyor ve özellikle Arap dünyasında asla işlemeyecek. Amerika hem dost hem de düşmanlarının güvenini ve inandırıcılığını kaybetti.

ORSAM: Ortadoğu'da olanları nasıl görüyorsunuz? Bazıları buna bölge için "yeni dönem" adını veriyor. Size göre bu yeni dönemin özellikleri neler olacak? Örneğin Amerika'nın gücünde daha fazla düşüş bekliyor musunuz?

İbrahim Süleyman: Geçtiğimiz 60 yıl boyunca Amerika Ortadoğu halkının iradesini unutarak bölgedeki diktatörleri destekliyor ve rüşvet veriyordu. Şimdi bölge halkı yüksek ve etkin bir sesle konuşuyor. Değişim istiyorlar. Arap devletlerindeki isyanların sadece Amerika'nın dostu olan devletlerde çıktığına dikkat edin. Suriye, Lübnan, Batı Şeria, Gazze, İran ve Türkiye gibi Amerika ile iyi ilişkilerde olmayan bölge ülkelerinde istikrar ve güvenlik var.

İsyan eden ülkelerin yeni hükümetleri Amerika ile iyi ilişkiler içine girmeyecek. Yeni hükümetler belki Amerika'nın maddi yardımını almaya devam edip, kendilerini asla açıkça Amerika'nın müttefiki olmayacaklar. İsrail tüm yeni rejimlerin ebedi düşmanı olmaya devam edecek. Bu bağlamda, bölgede Batı için yeni bir dönem olacak. Batı, özellikle Amerika, bölgedeki yeni kurulan rejimler ve halklarıyla anlaşmak için onlar hakkındaki kitaplarını yeniden yazmak zorunda.

ORSAM: Mısır'dan sonra Suriye'nin sıradaki domino olması beklenirken, neden ve nasıl Suriye şimdiye kadar sakinliğini korudu? Beşar Esad'ın dediği gibi Suriye'nin bu tür toplu protestolara karşı bağımsızlığı olduğuna inanıyor musunuz?

İbrahim Süleyman: Suriye halkı ülkelerinin Suriyelilerin Suriyelileri öldürdüğü bir savaş alanına dönmesini istemiyor. Cumhurbaşkanı Beşar Esad diğer Arap liderleri gibi nefret edilen bir lider değil. Suriye'nin korkacak hiçbir şeyi yok. Cumhurbaşkanı Beşar is güvende ve ülkesinde tam kontrole sahip. Suriye halkı her şeyden çok istikrar ve güvenlik istiyor. Beşar Esad da halkına her şeyden çok istedikleri güvenlik ve istikrarı sağlıyor.

ORSAM: Sizce Suriye'nin halk ayaklanmalarından etkilenmemesinin Suriye dış politikası yani Amerika ve İsrail karşıtı duruşu ile ilgisi var mı?

İbrahim Süleyman: Suriye halkı Amerika'ya güvenmiyor ve kesinlikle İsrail'i sevmiyor. İsrail Golan Tepeleri'ni Haziran 1967'den beri işgal altında tutuyor. Suriye Amerika ile iyi ilişkiler içinde olmak istiyor, fakat bunun için ne gerekirse yapacak değil. Amerika Suriye'ye kendi iç ve dış politikalarını dikte etmek istiyor; Suriye bu tür şartları asla kabul etmeyecek.

ORSAM: İktidardaki son 10 yılının ardından Beşar Esad'ın dış politikası hakkındaki görüşlerinizi paylaşabilir misiniz? Hafız Esad dönemi ile fark ya da benzerlikleri nelerdir?

İbrahim Süleyman: İktidardaki 10 yılı geride kalırken, Beşar Esad iyi bir liderlik gösterdi ve bölgesel ve dış politikayı da olması gerektiği gibi yönetti. Uluslararası izolasyondan her zamankinden daha güçlü çıktı. Politikalarını değiştirmeden uluslararası camianın saygısını kazandı. Cumhurbaşkanı Beşar'ın etrafında iyi danışmanları var. Halkının güven ve desteğine sahip. Tüm Ortadoğu ateşe de düşse, Suriye etkilenmeyecektir.

Beşar'ın Türkiye, İran, Lübnan ve Filistinlilerle dostluğu ve iyi ilişkileri uluslararası camia ile ilişkilerinde kendisine büyük bir artı sağlıyor. Suriye Beşar'ın liderliğinde doğru yolda ve

yönde ilerliyor. Batı'nın Cumhurbaşkanı Beşar Esad'a, Beşar'ın Batı'ya olduğundan daha çok ihtiyacı var. Suriyesiz bir barış mümkün değildir.

ORSAM: Son olarak Türkiye ile ilgili olarak; Suriye açısından Türkiye, Suriye için neden önemli sizce?

İbrahim Süleyman: Türkiye, Suriye için son derece önemli. Türkiye bölgede barışın sağlanmasında çok büyük bir rol oynayabilir. Etkili olmak içinse, Türkiye İsrail de dahil olmak üzere, tüm bölge ülkeleri ile, iyi ilişkiler içinde olmalı.

*Bu Söyleşi 18 Mart 2011 tarihinde ORSAM Ortadoğu Uzman Yardımcısı Selen Tonkuş Kareem tarafından gerçekleştirilmiştir.

SURİYE TÜRKMENLERİ

Bayır-Bucak Türkleri Derneği Başkan Vekili ve Eğitim Sorumlusu Nihat Karaali ile Söyleşi

18 Ocak 2011

Suriye’de, 1,5 ile 4 milyon arasında değişen sayıda Suriyeli Türkmen nüfusunun varlığından bahsediliyor. Suriyeli Türkmenler ülkenin değişik bölgelerinde yaşıyor. Bu bölgelerden biri de Lazkiye’ye bağlı Bayır Bucak bölgesi. Türkiye’de Bayır Bucak Türkleri adıyla faaliyet gösteren Dernek sadece bu bölgedeki değil tüm Suriye’deki Türkmenler ile ilgilenen bir dernek konumunda. Kısıtlı imkanlara sahip Derneğin Ankara’daki bürosunda Başkan Vekili ve Eğitim Sorumlusu Nihat Karaali ile Suriye Türkmenlerinin güncel durumu ve derneklerinin faaliyetleri üzerine konuştuk.

ORSAM: ORSAM: Öncelikle kendinizden bahseder misiniz?

Nihat Karaali: Adım Nihat Karaali. Suriye Bayır Bucak Türkleri Derneği Eğitim Başkanıyım. Mimarlıkla ve dış ticaretle uğraşıyorum. Türkiye’ye 1994 yılında geldim. Eskişehir’de mimarlık okuduktan sonra Gazi Üniversitesi’nde yüksek lisans yaptım. Devamında kendi işimi yapmaya başladım.

ORSAM: Bize Suriye’de yaşayan Türkmenler hakkında genel bir bilgi verebilir misiniz?

Nihat Karaali: Resmi rakamlara göre Suriye’nin nüfusu yaklaşık 23 milyondur. Buradaki Türkmen sayısına baktığımızda ise çeşitli rakamlar verilmekle birlikte aslında Suriye’de Türkçe konuşan Türkmen sayısı yaklaşık bir buçuk milyon civarındadır. Bir de Türkçe’yi unutmuş Türkmenler vardır. Bunlarla beraber sayı 3,5 – 4 milyonu bulmaktadır.

ORSAM: Peki, Türkçeyi unutan Türkmenler dillerini unutmuş olsa da kimliklerinin bilincinde midirler?

Nihat Karaali: Evet, bilincindedir, ama gelenekleri beraber yaşadıkları insanlarla, iş çevresiyle ve yaşadığı bölgeyle kaynaşmış durumdadır. Yani biraz olsun erimiş durumdadır. Ama sorduğunuz zaman ben Türkmenim diyebiliyorlar. Asıl olarak Türkler Halep, Şam, Humus, Lazkiye, Hama, İdlip, Rakka, Kamışlı’dadır. Şam’da iki çeşit Türkmen vardır. Birincisi, Golan Türkmenleri’dir. İkincisi de şapka devrimi sırasında Türkiye’den Suriye’ye göç eden Türkmenlerdir. Halep’te, Tartus’ta, genel olarak Suriye’nin her yerinde Türkmenler bulunmaktadır.

Ekonomik yaşamlarına baktığımız zaman, buradaki insanların bazıları çiftçilikle uğraşmaktadır. Bazıları işçidir. Eğitim seviyeleri genel olarak düşüktür. Mümkün olduğunca devlet işlerinden uzak durmaya çalışmaktadırlar. Yani tabir yerindeyse ekmek derdindedirler. Suriye ile Türkiye’nin ilişkilerinin iyi olması da buradaki insanlar için olumludur. Şimdi Arap asıllı olanlar da Türkçe öğrenmeye çalışıyor mesela. Türkçe öğrenmek için talep çok yoğunudur.

ORSAM: Türkmenler de talep gösteriyor mu Türkçe öğrenmeye?

Nihat Karaali: Tabii Türkçeyi unutan Türkmenler daha çok ilgi gösteriyor, ama Türkmen olmayanların da ilgisi yoğundur.

ORSAM: Türkçeyi unutan Türkmenlerin yeniden dil öğrenme isteği arzusu var mı acaba?

Nihat Karaali: Bir kısmının var. Türkçenin şimdi popüler olduğunu gördükçe öğrenmek istiyor. Türkiye’de okumak istiyor, iş yapmak istiyor. Böyle olunca bu özelliğini yeniden kazanmak istiyor.

ORSAM: Suriye’de sosyal ya da siyasi herhangi bir Türkmen örgütlenmesi var mı?

Nihat Karaali: Ülkenin resmi adı Suriye Arap Cumhuriyeti’dir. Burada azınlık olarak sadece Ermeniler vardır. Diğerleri Türkmen de olsa Suriye Arap vatandaşı olarak biliniyor. Arap olarak kabul edildiklerinden dolayı yapısı gereği Suriye bu tarz bir örgütlenmeyi kabul etmiyor. Türkmenler; Suriye’de asıl unsurdur. Gelişme aşamasında. Devlet serbest siyasi partilere ilişkin yasayı da tam olarak açıklamış değildir. Serbest siyasi parti kurma adı altında bir yasa vardı ama toplum henüz böyle bir değişikliğe hazır olmadığından bu iptal edildi. Türkmenlerin genel olarak Türkmen adı altında herhangi bir örgütlenmesi yok.

ORSAM: Peki, böyle bir istek var mı?

Nihat Karaali: Belki kişisel olarak bu tarz istekler olabilir fakat tabii örgütlerin içeriği de önemli. Bunu da gözeterek şu anda böyle bir örgütlenmeye ihtiyaç görülüyor. Siyasi bir örgütlenme topluma zarar verir. Türkmenler ve Araplar ayrışır. Ama kültürel olarak böyle etkinlikler yapılabilir. Herkes kendi kültürünü, geleneklerini ön plana çıkarabilir. Kimse sen neden Türkçe konuşuyorsun demez mesela.

ORSAM: Suriyeli Türkmenlerin sosyo-ekonomik seviyesinin gelişimi açısından nasıl bir yol izlenebilir?

Nihat Karaali: Bu dönemde Suriye eski kimliğinden kurtulmaya çalışıyor. Eğer Suriyeli Türkmenler ticaret yaparlarsa kendilerini mecbur geliştirirler. Kültür düzeyini arttırırlar. Maddi durumları da düzelirse çocuklarını okutabilirler. Türkmen toplumu bu şekilde kalkınabilir ve sorunlarından arınabilir. Türkmenler şu anda bunun için çok şanslılar aslında. Gelişimleri açısından Türkiye ile Suriye arasında köprü görevi kurabilirler. Her iki tarafın da birbirine ihtiyacı var sonuç olarak. Arapların Türkmenlere ya da tam tersi şekilde. Arap bir insan Türkiye’ye iş yapmak için gitmek istiyorsa Türkçe bilen biriyle gitmek ister doğal olarak. Yani Türkmenlerin konumu şu an çok uygun gelişim için. Fakat altyapıları zayıf olduğu için fazla yer alamıyorlar böyle işlerde.

ORSAM: Bir Türkmen bir işyeri açmak istediğinde, iş kurmak istediğinde herhangi bir zorluk yaşıyor mu?

Nihat Karaali: Kesinlikle yaşamıyor. Tam tersine Suriye, Türkiye ile olan ilişkilerini geliştirmek istiyor ki bunu da Türkmenler aracılığıyla yapıyor zaman zaman. Türkmenlerin ilişkilerde köprü rolü görmesinden ziyade devletin ilişkilerini geliştirmeye ihtiyacı var. Baktığımız zaman vizeler kalkmış, devlet zaten Türk insanına iyi gözle bakıyor. Böyle bir zorluk yaşanması için hiçbir neden yok tabii siyasi aykırılığın dışında.

ORSAM: Türkmenlerin ağırlıklı olarak çalıştığı bir mesleki alan var mı?

Nihat Karaali: Dernek olarak Türkmenlerin gelişmesi için çok çaba gösterdik. Özellikle kurucusu ve hala Dernek Başkanımız olan Sayın Mehmet Şandır (Suriye-Türkiye Parle-

menterler Arası Dostluk Grubu Başkanı) bu konuda önemli çabalar göstermiştir. Suriye'deki Türkmenler genelde köylerde yaşıyorlar ve doğal olarak tarımla uğraşıyorlar. Çok büyük arazileri de yok ancak kendilerine yetecek kadar var. Yavaş yavaş şehre göç etmeye başladılar. Önce tabi işçi olarak çalışıyorlardı. Bir kısım devlette çalışıyor ama bu oran fazla değil, çok az. Halep' de ayakkabıcılıkla uğraşırlar, bir bölümü de meslek sahibi ve esnaf olarak hayatlarını idam ettirmektedir.

ORSAM: Toplam memur içinde Türkmenlerin yaklaşık oranı nedir?

Nihat Karaali: Bir rakam söylememiz çok zor ama Türkmen memur sayısı Suriye'deki Türkmen nüfus oranından biraz az ise yaklaşık % 5'lik bir rakam verebiliriz.

ORSAM: Şu anda Türkmenler genel olarak şehirde mi yoksa kırsalda mı yaşıyor?

Nihat Karaali: Tabi bu aslında bu dönemsel bir şey. Eskiden hep köylerde yaşam vardı. Halep'tekilerin bazıları köylerde bazıları şehirde yaşıyor. Asıl olarak hangi sektörde iş buluyorsa orada yaşıyor. Çiftçilikle uğraşacaksa köyde yaşıyor. İş olanakları arttıkça şehirleşme de artıyor. Eğitim altyapısı ve maddi altyapısı güçlü olmadığı için şehre gidip büyük bir şirket kuramıyor. Uluslararası ticareti de bilmediklerinden iş yap dediğiniz zaman benim param yok diyor. Halbuki işi bilen biriyle başta az kazançla da olsa çalışmaya başlasa zamanla kazancını artırabilir.

ORSAM: Biliyoruz ki Suriye turistik bir yer. Türkmenlerin turizmle ilgili girişimleri var mı?

Nihat Karaali: Suriye'nin en önemli turistik bölgesi, sahil şerididir. Lazkiye, Tartus, Banyas'tır. Bu yüzden turistik yerleri arttırmak için çalışmalar yapıyor devlet. Türk iş

adamlarının da çok ilgisi var. Türkmenlerin şöyle bir avantajı var. Elleri bulundurdularını tarım arazileri değerlendiriyor turizm yoluyla ama ticareti bilmediklerinden biraz yüksek para veren o arazileri satın alıyor. Sahil bölgesinde yaşayan Türkmenlerin problemleri var. Çünkü orada bulunan mülkler en değerli mülklerdir ama bunlar devlet mülkiyeti altındadır ve buradaki Türkmenler mağdur olmuştur.

ORSAM: Bu konuyla ilgili nasıl bir çözüm üretilebilir peki?

Nihat Karaali: Şu ana kadar bir çözüm üretilmedi. Devlet o bölgedeki mal sahiplerinin mallarına bir değer biçti ve kişilerin hesaplarına parayı yatırdılar. Devlet bir yabancı iş için geldiği zaman bu bölge bizim burada yatırım yapabilirsin ancak bedelini ödemek koşuluyla diyor. Bu işler yeni daha, çok yavaş ilerliyor. Şartnameler, bürokrasi yeni yeni değişiyor.

ORSAM: Suriyeli Türkmenler içinde ön plana çıkmış siyasetçi ya da ekonomik, kültürel alanda ön plana çıkmış kişiler var mı acaba?

Nihat Karaali: Her bölgede bazı insanlar ön plana çıkar ama aralarında öyle büyük sermayeder bulunmamaktadır. Siyaset alanında ise yerel siyaset yapılmaktadır. Örneğin Bayır Bucak'ta Türkmen köyünün belediye başkanı bir Türkmen'dir. Baas partisi'nin ilçe teşkilatından sorumlu kişi Türkmen'dir. Ulusal planda en fazla öne çıkan isim olarak baktığımızda Türk kökenli Hasan Türkmen vardır. Eski genelkurmay başkanıdır. Şu anda Devlet Başkanı danışmanıdır. Hala Türkiye-Suriye ilişkilerini geliştirme ve organize etme konusunda danışmanlık yapmaktadır. Bunun dışında sivri bir isim yoktur. Türkiye' de ise MHP Grup Başkan Vekili ve Suriye-Türkiye Parlamenterler Arası Dostluk Grubu Başkanı Mehmet Şandır bulunmaktadır.

ORSAM: Suriyeli Türkmenlerin Türkiye'ye bakışı nasıl, beklentileri nelerdir?

Nihat Karaali: Türkiye'den biraz kopmuşlar gibiler. Yani Türkiye'den beklentileri çok. Bize her konuda sahip çıksın yardım etsin istiyorlar. Türkiye'nin işi zor bu konuda beklentiler fazla olduğu için. Bir çocuğun babasından beklentileri gibi. Tabii bunlar duygusal boyutlar. Mantıksal açıdan baktığımızda ise beklentiler gerçekleşebilir. Türkiye buradaki Türk varlığına her açıdan daha çok sahip çıkabilir. Bilinçlenmeye yardımcı olunabilir, dergi, gazete vs. şeklinde.

Türkmenlerin çıkardığı Arapça ya da Türkçe herhangi bir yayın var mı?

Nihat Karaali: Orada zaten özel gazete yok, devlet gazetesi vardır. Bu konuda Türkiye'nin yardım etmesi gerekiyor. Oradaki çalışmalarını ve oradaki toplumu resmi olarak ya da resmi olmayan şekilde yönlendirebilir Türkiye.

ORSAM: Halen özel gazete ya da dergi yayınlanmasına izin verilmiyor mu peki?

Nihat Karaali: Özel gazete yok, zaten izin verilmiyor bu tarz yayınlara. Televizyon örneğinin yavaş yavaş geliyor. Altyapı olmadığı için duygusal davranıyorlar. Türkiye dediğim gibi yönlendirebilir toplumu. Suriye ile ilişkileri iyi olduğu için özel yayın çıkartılabilir bu sayede ama bu yayınlar sadece Türkmenleri içerecek bir şekilde olmamalıdır. Türkmenleri de kapsayacak bir şekilde çıkartılabilir. Aksi takdirde hedef kitle oluşur ki bunun oluşmaması lazım.

ORSAM: Türkmenlerin dinsel yapısı nasıl?

Nihat Karaali: Genelde Sünni Hanefilerdir. Çok az bir kısmı Şii'dir. Halep'te de vardır. Sadece Arap Aleviliği vardır (Nusayriler), İran Şiiliği yoktur. Fakat çok fazla örgütlenmiş bir Şiilik yoktur. Irak'ta örneğin çok fazla Şii

Türkmen yaşıyor. Suriye'de Türkmen nüfusunun %90'ı Sünni %10'u da diğer mezheplerden diyebiliriz.

ORSAM: Suriye Türkmenlerinin Türkçesi hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Nihat Karaali: Türkiye Türkçesine en yakın dil Suriye Türkçesidir bence. Bu da yakınlıktan, iletişimdeki bağlılıktan kaynaklanıyor herhalde. Buradaki eski Türkmenler Osmanlıca da bilirlerdi.

ORSAM: Türkmenler arasında Türk televizyonları takip ediliyor mu?

Nihat Karaali: Eskiden beri takip ediliyordu zaten. Köylerde bile herkes artık çok rahat takip edebiliyor yayınları. Hatta Türk dizilerinin bir kısmı Arapçaya çevrildi biliyorsunuz. Türkmenlerin bir kısmı Arapça bir kısmı Türkçe olarak takip ediyor.

ORSAM: Biraz da derneğiniz ve faaliyetleri hakkında bilgi verebilir misiniz?

Nihat Karaali: Türkiye Suriyeli Türkmenleri buradaki üniversitelerde okutuyor. Sayıyı biz belirlemiyoruz. Bir nevi köprü görevi görüyoruz. İş dünyasının içine girmelerini istiyoruz Türkmenlerin. Bu hem Türkiye için hem de Suriye için çok önemlidir. İnsanlar maddi olarak bir yere geldiği zaman geleneklerine kültürlerine daha çok sahip çıkacaktır. Ama karnı açsa bunları arka plana atacaktır.

ORSAM: Derneğiniz hakkında bilgi verebilir misiniz?

Nihat Karaali: 1997'de kurulmuştur. Kurucu Başkanı Mehmet Şandır Bey'dir. Daha çok Suriye'deki ailelerin çocuklarını okutuyoruz, ailelere destek veriyoruz. Suriye'den Türkiye'ye göç eden ailelerin sorunlarına çözümde katkıda bulunuyoruz. Maddi olarak ise devletin

desteği ve kendi imkanlarımızla ilerliyoruz. Ayrıca Suriye'deki Türkmenlerin Türkiye'deki tanıtımına da katkıda bulunuyor bu dernek. Genel olarak baktığımızda ise daha çok kültürel olarak ve ailelere destek olma şeklinde çalışıyoruz.

ORSAM: Suriyeli öğrenciler hangi tarihten bu yana geliyor ve sayıları nedir?

Nihat Karaali: 1994'ten beri geliyorlar ve sayıları en fazla 300-400 civarındadır. Okuldan mezun olanların bir bölümü Türk vatandaşlığına geçip burada yerleşiyor, bir bölümü arapça bildikleri için Arap ülkelerinde iş bulup gidiyorlar, bir kısmı da Suriye'ye geri dönüyorlar.

ORSAM: Gelen öğrencilerin seçtikleri bölümler nelerdir?

Nihat Karaali: Tabii iş olanakları ve ilgilerine bağlı olarak değişiyor. Ağlıklı olarak serbest

iş kurabilecekleri meslekleri seçiyorlar. Tıp, diş hekimliği, mühendislik ve eczacılık en başta gelen bölümlerdir.

ORSAM: Şu anda Türkiye'deki Suriyeli Türkmen sayısı nedir?

Nihat Karaali: Çok fazla sayıda Suriyeli Türkmen yoktur. Tam sayısını ben de bilmiyorum açıkçası. Ama 1960'larda göç eden aileler ağırlıklı Hatay'a yerleştiler. Buraya gelenlerin de bir bölümü geri dönmüyor zaten. Devlette görev alanlar mecbur buraya yerleşiyor doğal olarak.

ORSAM: Sayın Karaali, çalışmalarınızda kolaylıklar diliyoruz. Bizi bilgilendirdiğiniz için teşekkür ederiz.

*Bu Söyleşi ORSAM Ortadoğu Uzmanı Oytun Orhan tarafından gerçekleştirilmiştir.

SURİYELİ MUHALİFLER

Suriye Politik ve Stratejik Araştırmalar Merkezi Başkanı Radvan Ziadeh ile Söyleşi

14 Haziran 2011

“Suriye’de Reform Mücadelesi”, “İç ve Dış Politika Kısacasında Suriye’de Reform” başlıklı kitapların editörlüğünü yapmış olan Ziadeh, Suriye muhalif hareketinin en tanınmış figürlerinden biri konumunda. ABD’de yaşayan Ziadeh aynı zamanda “Suriye Politik ve Stratejik Araştırmalar Merkezi”nin Başkanlığını yürütmekte ve George Washington Üniversitesi’nde de dersler vermektedir. ABD’li sivil toplum kuruluşları ve araştırma merkezlerinde Suriye üzerine çalışmalar yürüten Ziadeh ile Suriye’nin geleceği konusunda bir mülakat gerçekleştirdik.

ORSAM: Kendinizi kısaca tanıtabilir misiniz?

Radvan Ziadeh: İsmim Radvan Ziyadeh. Washington’da faaliyet gösteren Suriye Politik ve Stratejik Araştırmalar Merkezi Başkanım. Aynı zamanda George Washington Üniversitesi’nde dersler vermekteyim.

ORSAM: Şu anda içinde bulunduğumuz Antalya’da düzenlenen “Suriye’de Değişim Konferansı” hakkında düşünceleriniz nelerdir. Toplantının sonuçlarından tatmin oldunuz mu? Suriye’de değişim konusunda artık daha umutlu olduğunuzu söyleyebilir misiniz?

Radvan Ziadeh: Bu an için uzun zamandır bekliyorduk. Tunus ve Mısır’da yaşananlardan sonra Suriye halkı da siyaset ile yakından ilgilenmeye başladı. Suriye’de ayaklanmanın başlaması bizim için sadece zaman meselesiydi ve 15 Mart’ta Suriye’de ayaklanma başladı. 15 Mart öncesi ve şimdiki durumu kıyasladığımızda Suriye ve bölgenin genelinde ne kadar değişim yaşandığını görmekteyiz. Şu anda Suriye halkı kendi gücünün, sesinin ve iradesinin farkına varmış durumdadır. Bundan sonra da eminim ki Suriye halkı Mısır ve Tunus halkının kabul ettiğinden daha azını, yani totaliter rejimin yıkılmasından daha azını kabul etmeyecektir.

ORSAM: Suriye’de rejimin yıkılması durumunda neler olacağını düşünüyorsunuz? Sizde demokratik bir yapı mı ortaya çıkacak, Türkiye veya Lübnan modeli gibi bir siyasi yapı mı kurulacak?

Radvan Ziadeh: İlk olarak Suriye siyasi tarihine baktığımız zaman iç savaş yaşanmadığını görmekteyiz. Müslüman ve Hıristiyan halklar uzun zaman boyunca birlikte barış içinde yaşamıştır. Şam’daki Müslüman halk Hıristiyanları korumuştur. 1954’te Suriye Başbakanı bir Hıristiyan’dı. Suriyeli Hıristiyanların çoğunluğu Ortodoks’tur. Bunlar Suriye’de bir iç savaş tarihinin olmadığını ve bundan sonra da kesinlikle olmayacağını gösteren unsurlardır. Suriye Devrimi’nin bir faydası da tek bir ortak sesin oluşmasıdır. Suriye halkı bir bütündür. Bu da Suriye’de demokrasi ve refahın olacağını göstermektedir. Tabi ki demokrasiye ulaşmak 47 yıllık otoriter bir yönetim altında ya-

şadıktan sonra zor bir hedefdir. Siyasette, bölgesel politikada ve ekonomide yaşanan birçok zorluklar vardır. Ancak Suriye'deki mevcut insan kaynağı ve halkı düşündüğümüzde bir demokrasinin ortaya çıkması ihtimali konusunda çok iyimserim. Freedom House ve diğer bazı insan hakları örgütlerinin raporlarına göre Suriye insan hakları konusunda sicili en kötü durumda olan ülkelerden biri konumundadır. Bu listeden çıkmamız gerekmektedir. 1950'lerde Suriye ilerleme konusunda bölgenin öncü ülkesi konumundaydı. Şimdi kendi tarihine dönmüş durumdadır.

ORSAM: Fransa veya diğer ülkelerden Esad rejiminin Uluslararası Ceza Mahkemesi'ne gönderilmesi konusunda talepte bulunuyor musunuz?

Radvan Ziadeh: Esasen birbirine paralel yürüyen üç süreç bulunmaktadır. İlk olarak Cenevre'deki BM İnsan Hakları Komisyonu nezdinde yürütülen çabalar. 29 Nisan tarihinde Suriye'deki tüm insan hakları ihlallerini araştırmak üzere bir uluslararası komisyon kurma kararı almıştır. İkincisi BM Güvenlik Konseyi ile çalışarak bir karar çıkartılmaya çalışılmaktadır. Bu da Uluslararası Ceza Mahkemesi'ne gitmenin tek yoludur.

ORSAM: Suriye muhalefet hareketinin Esad rejimini değiştirecek kadar güçlü olduğuna inanıyor musunuz?

Radvan Ziadeh: Evet, şu anda Suriye'deki halk hareketi ivme kazanmış durumdadır. 22 Nisan'da Suriye'nin farklı şehirlerinde toplam 84 gösteri düzenlenmiştir. En son Cuma günü farklı şehirlerde 32 gösteri düzenlenmiştir. Bu da rejimin bütün iddialarına rağmen isyanın ivme kazandığını göstermektedir. ABD'nin önde gelen gazetelerinden Washington Post ve New York Times muhaliflerin üstün durumda olduklarını ifade etmektedir. Şu anda da halk daha fazla protestolarla iç içe girmiş

durumdadır. 13 yaşında bir çocuk işkenceden öldürülmüştür. Bu da isyanı daha fazla harekete geçirmiştir. Rejimin göstermekte olduğu resimler ve yaptığı yayınlar halka isyana katılmayın mesajını yollamak içindir. Ancak halkı daha fazla protestolara katılmaya itmektir.

ORSAM: Suriye rejimi isyanı çok sert bir biçimde bastırıyor ve güvenlik birimleri bütünlüğünü korumaya devam ediyor. Ayrıca Mısır ve Tunus'tan farklı olarak ordu rejimin yanında yer alıyor. Esad rejiminin yıkılmasına ilişkin senaryonuz nedir?

Radvan Ziadeh: Suriye ordusu protestolara destek verme noktasında herhangi bir işaret vermemektedir. Ancak öldürmelerin devam etmesi durumunda ülkeyi bir uluslararası müdahaleye maruz bırakacaklardır. Hiç kimse bu duruma karşı sessiz kalamayacaktır. Gelecek haftalarda BM Güvenlik Konseyi'nin harekete geçmesini bekliyoruz. Ordu Beşar Esad'ı bırakması yönünde zorlamadığı sürece ülkeyi bir uluslararası müdahaleye maruz bırakacaktır.

ORSAM: Suriye ordusunun hangi koşullar altında ve hangi nedenlerle taraf değiştireceğini düşünüyorsunuz?

Radvan Ziadeh: Şu anda Suriye'de şiddet içermeyen gösteriler yapan halk bulunmaktadır. Bu da ordu için "göstericileri yok etmeliyiz" şeklinde bir gerekçeyi imkansız kılmaktadır. Gösteriler tamamen barışçıl. Aynı zamanda bölgede çok önemli değişimler yaşanmaktadır. Bu nedenle de Suriye rejiminin artık değişim zamanı geldiğini anlaması gerekmektedir. Önemli değişiklikler yapmaları lazımdır. Aksi takdirde mevcut durum devam edecek ve uluslararası müdahaleye zemin hazırlanacaktır. Kölelik çağında yaşamıyoruz. Suriye insanının özgürce yaşaması gerekmektedir.

ORSAM: Antalya'daki muhaliflerin büyük

bölümü Suriye içinden değil. Yurt dışında, sürgünde yaşayan muhalif Suriyeliler. Konferansın sonunda bir Komite oluşturulacak. Bu Komite ile Suriye'deki muhalif hareketler arasında nasıl bağ kurmayı planlıyorsunuz?

Radvan Ziadeh: Esasen katılımcıların bir kısmı içerden gelmektedir. Velit Bunniya ve Haytel Malih. Her ikisi de çok önemli liderlerdir. Her ikisi de bu konferansa katıldılar. Ve her ikisi de Suriye'de farklı şehirlerde gizlenmektedir. Aileleri de yine farklı şehirlerde gizlenmektedir. Muhaliflerin Suriye içinde hareket etmesi çok zordur. Bunun yanı sıra bizim Suriye içindeki muhaliflerle ilişkimiz, iletişimi sürekli olarak devam etmektedir. Onlarla beraber ortak karar almadan, iletişim kurmadan herhangi bir adım atmıyoruz. Birlikte çalışıyoruz. Bizim dışarıda yaşayan Suriyeliler olarak yapabileceğimiz tek şey içerdekileri desteklemektir. Şu anda Suriye'de devrimi yapacak değişimi sağlayacak olanlar içerde mücadele yürütenlerdir. Bu insanlar bizi özgür kılacaktır. 2007 yılından bu yana annemle görüşemedim. Kız kardeşlerim, erkek kardeşlerim, akrabalarım, ülkeyi terk etmek zorunda kaldı. Bir kız kardeşim Suriye'de ve eşi Suudi Arabistan'da. Birbirlerini görmeyeli üç yıl oldu. Bunun tek nedeni benim kız kardeşim olmasıdır. Güvenlik birimleri bu tarz taktikler uygulamaktadır. Buna bir son verilmelidir. İnsanların ayaklanmasının nedeni de budur. Suriye'de devrim rejimin okulda okuyan çocuklara dahi uyguladığı gaddarca tutumun bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Devrim ateşini yakan kıvılcım budur. Hamza Hatip olayı protestoları daha da güçlendirmiştir.

ORSAM: Bu süreçte Türkiye'nin pozisyonunu nasıl değerlendiriyorsunuz? Türkiye'den muhalefete destek olma noktasında daha fazla beklenti içinde misiniz? Eğer beklenti içindeyseniz, somut anlamda Türkiye'nin neler yapması gerektiğini dü-

şünüyorsunuz? Bir de Türkiye'nin muhalif gruplar üzerindeki etkisini değerlendirebilir misiniz?

Radvan Ziadeh: Yakın zaman önce bir yazı yayımladım. Ortadoğu'da Demokrasi Projesi tarafından yayınlandı bu yazı. Çalışma ABD Kongresi'nde üyeler tarafından da okundu. Bu yazıda ABD ve AB yönetimlerine Suriye konusunda Türkiye ile işbirliği yapmalarını önerdim. Çünkü Türkiye'nin hem Beşar Esad hem de Suriye halkı üzerinde önemli bir etkinliği bulunmaktadır. Türkiye'ye bu konferansa izin verdiği için minnettarız. Bunun yanı sıra Türkiye bölgenin önde gelen ülkelerinden biri olarak görülmektedir. Başbakan Erdoğan'ın açıklamaları halk arasında önemli etki yaratmaktadır ve minnettarlık duymaktadırlar. İşte bu nedenle Türkiye'nin göstericileri desteklemesine yani haklı tarafta yer almasına ihtiyacımız bulunmaktadır. Suriye özgür olmalıdır ve kölelik dönemine geri dönmemelidir. Türkiye ve diğer ülkeler de işte bu nedenle destek olmalıydılar. Başarmamız için bize yardım etmeliler. Suriye'de bir katliama izin verilmemelidir. Daha fazla insan ölümüne izin verilmemelidir. Bu nedenle Türk hükümeti bize yardım etmelidir.

ORSAM: Bu destek noktasında atılacak adımları somut olarak sıralayabilir misiniz?

Radvan Ziadeh: İlk olarak İslam Konferansı Örgütü'nün harekete geçirilmesi gerekmektedir. Bu gerçekten çok önemlidir. Bu örgüt Suriye'de şiddetin kınanması ve şiddetin sona erdirilmesi konusunda bazı adımlar atmalıdır. Aynı zamanda Türkiye Suriye muhalefeti ile daha yakın ilişki içine girmelidir. Muhalefet liderleri ile görüşmeleri gerekmektedir. Bir zaman tablosu çerçevesinde geçiş süreci için plan oluşturulmalıdır. Suriye rejimi yıkılacaktır. Bu artık sadece zaman meselesidir, aylarla sınırlıdır. Kesinlikle yıkılacaktır. Bu nedenle

Türkiye'nin Esad rejiminden ziyade Suriye halkı ile ilişkiye geçmesi çok daha önemlidir.

ORSAM: Rejim yıkılmasının ardından Arap Alevilerin, Dürzilerin ve Hıristiyanların durumu ne olacaktır? Çünkü biliyoruz ki bu grupların önemli bir bölümü rejimi destekledi.

Radvan Ziadeh: Suriye'deki Hıristiyanlar Mısır'dakilerden farklıdır. Suriyeli Hıristiyanlar orta ve üst sınıfa mensuptur. İş dünyasında etkilidirler. Şam ve Halep'te çok zenginlerdir. Bu nedenle Hıristiyanları siyasi sürecin dışında düşünmek çok zordur. Mısır'daki durum böyle değil. İşte bu nedenle Suriye'de Hıristiyanlara ilişkin bir kaygı bulunmamaktadır. Geçen ay içinde "Değişim İçin Ulusal Girişim" gerçekleştirdik ve burada Savunma Bakanı ve Genelkurmay Başkanı'nı protestocuları desteklemesi ve Beşar Esad'a görevi bırakması

için baskıda bulunma çağrısı yaptık. Savunma Bakanı Arap Alevi kökenli ve bu da Arap Alevi halka bir güvence oluşturacaktır. Geçiş dönemine Arap Alevi toplumun önde gelen bir ismi liderlik edecektir. Bu bizim inandığımız düşünce ve halen de bunun olması için bastırıyoruz. Dürziler zaten şu anda bizimle birlikte. Arap Alevilerin de bir kısmı bizimle birlikte. Arap Alevilerin birçoğu şu an Esad rejiminin kendilerini rehin olarak kullandığını ifade etmektedir.

ORSAM: Sayın Ziya, çok teşekkür ediyoruz.

* Bu Söyleşi 1 Haziran 2011 tarihinde ORSAM Ortadoğu Danışmanı Doç. Dr. Veysel Ayhan ve ORSAM Ortadoğu Uzmanı Oytun Orhan tarafından Antalya'da düzenlenen "Suriye'de Değişim Konferansı" sırasında gerçekleştirilmiştir.

Şam Deklarasyonu Genel Sekreteri ve Suriye Adalet ve Kalkınma Hareketi Genel Başkanı Anas Abdullah ile Söyleşi

15 Haziran 2011

2005 yılında imzalanan Şam Deklarasyonu, dağınık haldeki Suriye muhalefeti bir araya getirmek için hayata geçirilmişti. Deklarasyona; liberaller, Arap aşiretleri, işadamları, Kürtler ve sivil toplum kuruluşlarından oluşan farklı muhalif gruplar imza atmıştı. Suriye rejimi deklarasyonun yayınlanmasından sonra birçok kişiyi tutuklamış ve neticesinde imzacılar Suriye dışında faaliyet göstermek zorunda kalmıştı. Antalya'daki Suriyeli muhalifler toplantısına katılanlardan biri de Şam Deklarasyonu grubu olmuş, oluşturulan Komite'de gruba dört sandalye ayrılmıştır. Grubun Genel Sekreterliği'ni yürüten, Antalya toplantısının organizasyonunda rol alan ve aynı zamanda Türkiye'de AK Parti'den esinlenerek kurduğu Suriye Adalet ve Kalkınma Hareketi'nin Genel Başkanlığı'nı yürüten Anas Abdullah ile Suriye'deki muhalif halk hareketlerinin geleceğini, Antalya toplantısının sonuçlarını ve Türkiye'den beklentilerini konuştuk.

ORSAM: Suriye'de Değişim Konferansı'nın düzenlenmesi hakkında ne düşünüyorsunuz?

Anas Abdullah: Her şeyden önce Türk halkına ve devletine minnettar olduğumuzu söylemek isteriz. Bu da Türkiye'de şu anda yaşamakta olduğumuz özgürlük ve demokrasi deneyiminden kaynaklanmaktadır. Bu konferansı Türkiye'de yapabileme imkanına kavuştuk. Bu konferansı düzenlemek için izin almamıza gerek kalmadı. Konferansı herhangi bir Avrupa ülkesinde de yapabiliriz. Ancak burada da aynı standartlara sahibiz ve burada düzenlenen bir konferans bizler için çok daha büyük anlam ifade etmektedir. Bizlerin tarihe dayalı ilişkileri bulunmaktadır.

ORSAM: Konferansın burada düzenlenmesi sizin seçiminiz miydi yoksa Türkiye mi sizi teşvik etti?

Anas Abdullah: Bizim seçimimizdi. Bunun ilk nedeni Türkiye'nin komşumuz olmasıdır. İkinci olarak Türkiye'ye karşı duygusal yakınlığımız bulunmaktadır. Türkiye bizim için olumlu şeyler ifade etmektedir. Özellikle son on yılda AK Parti'nin sağladığı başarı bize ilham kaynağı oldu. Hatta ben de arkadaşlarımla beraber Adalet ve Kalkınma Hareketi adıyla Türkiye'yi model alarak örgütlenmeye gittim. Suriye'de neredeyse herkes Türkiye'ye olumlu bakmaktadır, Türkiye'yi takip etmektedir. Bu bize çok fazla yardımcı oldu. Bu nedenle konferansı Türkiye'de yapmaya karar verdiğimizde bunu herkes olumlu karşıladı. Suriye ile problemlili olan başka bir ülkeye gitmek istemedik. Komşu bir ülkeye geldik. Antalya Türkiye'nin güneyinde yer alıyor. Bizim anavatanımıza da çok yakın. Bu da konferansı daha anlamlı kılmaktadır.

ORSAM: Müslüman Kardeşler ile diğer gruplar arasındaki problemin temeli, aradaki görüş farklılığının özü nedir?

Anas Abdullah: Ciddi bir görüş ayrılığı olduğunu söylemek doğru olmaz. Fikir alışverişi demek daha doğrudur. Sonuç bildirgesi

üzerinde pazarlıklar, görüşmeler yapılmaktadır. Herkes kendine göre sonuç bildirgesi için önerilerini vermektedir. Bu önerilerden biri de kurulacak yeni Suriye'nin laik bir devlet yapısına sahip olmasıdır. Bazı gruplar bu durumun zaten sonuç bildirgesinde yer aldığını ifade etti. Buna laiklik denmemesini, İslam'ın önemli bir rol oynamasını savundular. Bunlar sadece önerilerdir. Sonuç bildirgesini hazırlayacak olan bir komitemiz çalışmaktadır. Büyük ihtimalle bu hassas konu komitede ele alınmayacaktır. Bizim isteğimiz demokratik ve halka dayalı (sivil) bir devlet yapısıdır. Halk tarafından yönetilen ve denetlenen bir yapı. Bundan sonrasını Suriye halkının kararına bırakalım görüşü ön plana çıkıyor. Suriye halkı yeni anayasanın doğasını, İslam'ın ve diğer dinlerin rolünü belirlesin görüşü kabul görecektir. Bazı gruplar bu önerileri sonuç bildirgesinin parçası olarak düşündü ancak bunlar sadece öneri idi.

ORSAM: Bazıları Komite'nin seçilme şeklini eleştiriyor. Siz Komite'nin seçilmesi gerektiğini ancak diğer bazı gruplar ise her gruba eşit sayıda sandalye verilmesini istiyor. Sorun tam olarak nedir?

Anas Abdullah: 31 kişilik bir Komite seçmek konusunda anlaşıldı. Listelerin yarışması konusunda da anlaştık. Her kim bir liste sunmak istiyorsa 31 kişilik bir liste sunabilir ve buradaki herkes istediği listeye oy verecektir. Böylece mümkün olduğu kadar çok temsilcimiz olacaktır. Eğer liste olmadan doğrudan bir seçime gitseydik ulusal kompozisyonumuzun bir kısmını gözden kaçırmış olacaktık. Bildiğiniz gibi burada çok fazla Hıristiyan, Arap Alevi ve Dürzi bulunmamaktadır. Eğer doğrudan seçimlere gitseydik Suriye toplumunun bu önemli unsurlarını gözden kaçırmış olacaktık. Bu nedenle listeler oluşturulması ve listelere oy verilmesi düşüncesi öne çıktı.

ORSAM: Eğer talepler karşılanmaz ve bazı

gruplar konferanstan tatmin olmazsa çekilme olasılığı var mıdır?

Anas Abdullah: Toplantıdan çekilme söz konusu olmayacaktır. İnsanlar konuşacak ve uzlaşacaktır. Bu normal olan yoldur. Şu da unutulmamalıdır ki Suriye halkı ilk kez bir araya gelerek konuşmakta, tartışmaktadır.

ORSAM: Suriye Müslüman Kardeşler örgütünün İslami Devlet konusuna yaklaşımı nedir acaba?

Anas Abdullah: Ben Suriye Müslüman Kardeşler örgütünden değilim. Ancak Suriye Müslüman Kardeşler örgütünün bu konuda önemli ilerleme kaydettiğini söyleyebiliriz. Şu anda hiçbir belirli dini grup tarafından kontrol edilmeyen halka ait (sivil) bir devlet çağrısı yapmaktadır.

ORSAM: Türkiye'nin Suriye muhalefetine desteklemek adına daha fazla ne yapabileceğini düşünüyorsunuz?

Anas Abdullah: Bence Türk halkı otokratik bir Suriye'den ziyade demokratik bir Suriye'nin çok daha fazla ülkelerinin çıkarına olduğunun farkına varması gerekmektedir. Beşar Esad Türkiye için sorun anlamına gelmektedir. Türkiye, AK Parti döneminde Beşar Esad ve rejimine siyasi ve ekonomik olarak çok fazla yatırım yaptı. Zaten bu nedenle Başbakan Erdoğan ve çevresi Suriye'den rahatsızdır. Çünkü bu kadar yatırım yaptıktan sonra bazı geri dönüşler beklemeniz normaldir. Erdoğan Beşar'ı uyarmak için yapabileceğinin en fazlasını yaptı. Suriye'de devrim başlamadan önce bu uyarılar yapıldı ama Beşar "hayır bizde sorun yok, sorun çıkmaz" dedi. Ancak Erdoğan haklı çıktı, Beşar yanıldı. Erdoğan Suriye halkına destek anlamında çok önemli açıklamalar yaptı. Ancak Türkiye bundan sonra muhalefeti desteklemek konusunda daha fazla adımlar atmalıdır. Çünkü

demokratik bir Suriye Türkiye'nin çıkarıdır. Beşar Esad'ın bölgede istikrarsızlık kaynağı olmasından Türkiye'nin memnun olmadığını biliyoruz. Türkiye bölgede istikrarsızlık istememektedir. Bu nedenle biz de mümkün olursa barışçıl bir geçiş dönemi arzulamaktayız. Eğer olmazsa eminim ki geçiş döneminde Türkiye'nin yardımına ve desteğine ihtiyacımız olacaktır. Anayasanın oluşturulması, yeni kanunlar, iş kanunları, dernek kanunlarının yapımı süreçlerinde Türkiye'nin vereceği bilgi desteğine ihtiyacımız olacaktır. Umuyorum ki yakın zaman içinde Türkiye deneyimini Suriye'de uygulama imkanına kavuşacağız. Ve

yine umuyorum ki Suriye Adalet ve Kalkınma Hareketi bu süreçte başrolü oynayacaktır.

ORSAM: Sayın Abdullah değerli bilgilerinizi bizimle paylaştığınız için teşekkür ederiz.

* Bu söyleşi 2 Haziran 2011 tarihinde ORSAM Ortadoğu Danışmanı Doç. Dr. Veysel Ayhan ve ORSAM Ortadoğu Uzmanı Oytun Orhan tarafından Antalya'da düzenlenen "Suriye'de Değişim Konferansı" sırasında gerçekleştirilmiştir.

İnsan Hakları Avukatı Suriyeli Eylemci Yaser Tabbara ile Söyleşi

16 Haziran 2011

Antalya'da düzenlenen "Suriye'de Değişim Konferansı"na Suriye içinden katılanların yanı sıra çoğunluğu Avrupa, ABD ve Arap ülkelerinde yaşamak durumunda kalan muhalifler katılmıştır. ABD'de yaşayan, "CAIR-Chicago" isimli insan hakları örgütü üyeliği görevini yürüten ve aynı zamanda ABD'de kendi bürosunda insan hakları avukatlığı yapmakta olan Suriyeli eylemci Yaser Tabbara ile Antalya'da Konferans ve Suriye'nin geleceği üzerine konuştuk. ABD ve Avrupa'da yaşayan eylemcilerin Suriye içindeki etkinlikleri sınırlı olsa da dünya kamuoyunun ilgisini Suriye'ye çekme ve Esad rejimi üzerinde uluslararası baskının sağlanması yönünde önemli noktalarda bulunmaktadır.

ORSAM: Kendinizi kısaca tanıtabilir misiniz?

Yaser Tabbara: İsmim Yaser Tabbara. Suriye kökenli Amerikalı avukatım. Chicago'da on yıldan bu yana hukuk alanında çalışıyorum. Suriye kökenliyim, Chicago'da doğdum, Şam'da büyüdüm ve daha sonra tekrar ABD'ye döndüm. Siyaset Bilimi ve Hukuk öğrenimi

gördüm. İlgi alanım İnsan Hakları ve Bireysel Haklar konusudur. Chicago'da faaliyet gösteren "CAIR-Chicago" isimli bir örgütün üyesiyim. Bu örgütün amacı ABD'de yaşayan Arap ve Müslüman kökenli halkların haklarının korunmasıdır. Halen Chicago'da bir avukatlık bürom bulunmaktadır.

ORSAM: Antalya'daki muhalefet toplantısındaki konumunuz nedir?

Yaser Tabbara: Ben toplantıyı muhalefet toplantısı olarak nitelendirmenin doğru olmadığını düşünüyorum. Toplantı bütün dünyaya bu hareketin ana güç olduğunu, marjinal bir hareket olmadığını göstermiştir. Biliyorsunuz Suriye muhalefeti hep organize olamamakla, parçalı olmakla, zayıf olmakla ve Suriye'de yaşamıyor olmakla suçlanıyordu. Dünya tarafından Suriye muhalefedinin algılanışı bu şekildedir. Bağımsız olan, herhangi bir siyasi harekete üye olmayan veya siyasi gündemi olmayan birçok özgür düşünen Suriyeli bulunmaktaydı. Şimdi burada bütün bu insanlar bir araya gelerek bütün dünyaya çok güçlü bir mesaj gönderiyorlar. Bu mesaj da "Suriye'de devrimi destekliyoruz" mesajıdır. Bu konferansın en büyük başarısı bu olmuştur.

ORSAM: Konferans sonunda bir Komite kurulacak ve burada Müslüman Kardeşler'den Kürt gruplara kadar değişik kesimlere pay verilecek. Bu Komite hakkında ne düşünüyorsunuz?

Yaser Tabbara: Bence bu konferans hakkındaki yanlış algılamalardan biri de Libya örneğinde olduğu gibi bir Geçici Konsey oluşturulacağıdır. Bu doğru değil. Bu konferansın düzenlenmesinin tek bir amacı vardır ve o da Suriye Devrimi'ni desteklemektir. Esasen burada kurulacak olan bir Konsey değil Komite olacaktır ve bahsettiğim amaca dönük olarak çalışacaktır. Bu doğrultuda dünyanın dört bir yanındaki Suriyeli eylemcileri bir araya getir-

meye çalışacaktır. ABD, Avrupa, Arap ülkeleri ve dünyanın geri kalan bölgelerinde yaşayan Suriyeliler tarafından bu yönde birçok çaba gerçekleştirilmişti. Ancak bu çabalar çok da koordineli bir şekilde yürümüyordu. Bu konferans, bütün eylemciler arasında bir uyum, işbirliği sağlama çabasının ürünüdür. Böylece yapılan işin etkisini artırmak amacındayız. Bu nedenle konferansın sonucu işbirliğinin sürekliliğinin sağlanması olacaktır. İşbirliğini sağlayacak bir organa ihtiyaç duymaktayız. İşte bu organ kurulacak Komite'dir. Bu Komiteyi oluşturmak için farklı yöntemler söz konusu ancak en fazla kabul gören seçim yapılması. Oylama yoluyla Müslüman Kardeşler, Kürtler ve herkesin temsil edilmesini sağlamaya çalışıyoruz. Böylece gerçek temsil gücü olan bir Komite olacaktır.

ORSAM: Konferansta gruplar arasında herhangi bir sorun yaşanıyor mu? Farklı muhalif gruplar ortak bir zeminde buluşabildiler mi?

Yaser Tabbara: Konferansa ilk geldiğimde beklentim çok düşük seviyede idi. Birkaç nedenden ötürü olumlu anlamda şaşırdığımı söyleyebilirim. Ayrımın boyutunu görünce, sorunları görünce, farklı vizyonları görünce açıkçası konferansın başarısız olacağını düşünmüştüm. Sadece sloganlar atılarak, marşlar söylenerek tamamlanacağını düşünmüştüm. Ancak böyle olmadı. Konferans şaşırtıcı derecede medeni bir havada geçti. Şaşırtıcı derecede verimli oldu. Evet, egolar vardı, başkaları ile çalışmayı sevmeyen klasik lider karakterleri vardı. Ancak benim görüşüme bu unsurlar burada hiçbir siyasi gündemi olmadan bulunan Suriyeli gençlerin varlığının gölgesinde kaldı. Bu gençlerin aklında tek bir düşünce vardı ki o da çalışmak ve sonuç almak.

Burada başarılan bir diğer konu çalıştayların, komitelerin oluşturulması oldu. Bunlar işbirliğinin nasıl sağlanacağı, kanıtların korunma-

sı gibi konularda uzun tartışmalar gerçekleştirdiler. Kanıtların korunması yasal süreçlerin yürütülmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Bunun yanı sıra medya alanında nasıl organize olabileceğimizi konuştuk. Aynı anda dünyanın farklı yerlerinde aynı mesajı verecek ve yüz binlerce Suriyelinin katıldığı Suriye Devrimi'ne destek verme amaçlı toplu protesto gösterilerinin nasıl organize edileceği konusunda tartıştık. Yani çok önemli konularda ilerleme sağlandı. Bu da konferanstan memnun kalmamı sağlayan ikinci unsurdu.

ORSAM: Ancak buradaki gruplar arasında çok fazla görüş farklılığı olduğunu düşünmüyor musunuz? Bu farklılık devrimin başarısını engelleyebilir mi?

Yaser Tabbara: Şunu fark etmemiz gerekir ki bu konferans modern Suriye tarihinde ilk kez farklı geçmişlere sahip grupların bir araya geldiği bir toplantıdır. Suriye toplumu tam bir mozaiktir. Dini, etnik, siyasi olarak farklı kesimler bulunmaktadır. Beşar Esad rejimi tarafından sürekli olarak mezhepsel korkulara maruz bırakıldık. Yani rejim kendi alternatifini olarak hep istikrarsızlık ve çatışmayı sundu. Böylece ne umudumuz ne de geleceğimiz oldu. Ancak bu konferans gösterdi ki aramızdaki bütün farklılara rağmen bir araya gelebiliyoruz. Bir araya gelerek ortaya bir şeyler koyuyoruz, çalıştaylar düzenliyoruz ve ortak hareket yönünde adımlar atıyoruz. Bazı çalıştaylara katılmanızı çok isterdim. İzleyiciler daha çok konferansın siyasi sürecine dahil oldu ve takip etti. Siyasi kısımlar hep tartışmalı olur. Bu nedenle sanki tartışmalar, görüş farklılıkları çok fazlaymış gibi görülmüş olabilir. Siyasi kısımlar her zaman tartışmalı olur. Bu süreç pazarlıkların olduğu, her grubun daha fazla temsil hakkı kazanma çabası içinde olduğu süreçlerdir. Bence bu da sağlıklı bir süreçtir. Suriyeliler ilk kez demokratik bir süreçte bir araya geliyorlar. Bazı tartışmaların olması çok doğaldır ancak çok olumsuz bir

durum oluşmamıştır. Herhangi bir kişi ya da grup konferansı terk etmemiştir. Kimse “ben bunu ummuyordum” dememiştir. Açıkçası ben bu tarz sorunlar bekliyordum gelmeden önce. Dolayısıyla bence çok başarılı bir konferans ve beklentilerimin üzerinde gerçekleştiğini söyleyebilirim.

ORSAM: Türk halkı ve hükümetine ne mesaj vermek istersiniz?

Yaser Tabbara: Bu konferanstaki herkes aynı mesajı sürekli olarak veriyor. Herkes Türk halkına bizi misafir ettiği, bizi kabul ettiği, bizim durumumuzu anladığı, davamızı desteklediği, ülkelerini bize açtıkları için minnettar. Bu son derece hassas bir siyasi konu. Bu durumun Türk halkı ve hükümeti açısından çok da kolay ve memnuniyet verici bir durum olmadığını biliyoruz. Bunu takdir ediyoruz. Konferansın ilk gününde Suriye rejiminin siyasi tutuklulara af çıkardığına ilişkin haber geldi. Verdiğimiz ilk tepki hemen bir gösteri düzenlemek oldu. Gösterinin sonunda herkes “Şükran Şükran Türkiye” (Teşekkürler Teşek-

kürler Türkiye) şeklinde bağıriyordu. Herkes tek bir ağızdan bunu söylüyordu. Bu slogan buradaki insanların duygularını yansıtmaktadır. Siyasi boyutta ise Türk hükümetinden Beşar Esad yönetimine karşı daha sert tavır almasını bekliyoruz. Türk hükümetinin şu ana kadar yapmış oldukları da inanılmaz. Ancak bir adım ileri gidilmesi gerekmektedir. Bu adım da Beşar Esad rejiminin tartışmasız bir şekilde meşru olmayan bir yönetim olduğunu açıklaması ve Beşar Esad’a şiddet kullanmaya son vererek demokratik sürecin önünü açması çağrısında bulunmasıdır.

ORSAM: Sayın Tabbara, değerli fikirlerinizi bizimle paylaştığınız için teşekkür ederiz.

* *Bu Söyleşi 1 Haziran 2011 tarihinde ORSAM Ortadoğu Danışmanı Doç. Dr. Veysel Ayhan ve ORSAM Ortadoğu Uzmanı Oytun Orhan tarafından Antalya’da düzenlenen “Suriye’de Değişim Konferansı” sırasında gerçekleştirilmiştir.*

Kürt Din Adamı Muhammed Murat El Haznevi ile Söyleşi

17 Haziran 2011

Suriyeli Kürt kökenli din adamı Şeyh Muhammed Maşuk El Haznevi 2005 yılında Suriye makamları tarafından gözaltındayken öldürülmüştü. Bu olay, 2004'teki Kamışlı olaylarından sonra Suriye'de yaşanmış en geniş çaplı Kürt ayaklanmasıydı. Olayın ardından rejim ile araları açılan Haznevi'nin yakınları ve takipçileri ülke dışına çıkmak durumunda kalmıştı. Halen Irak'ın Erbil kentinde ikamet eden ve buradan Suriye yönetimine karşı mücadelesini sürdüren Şeyh Muhammed Maşuk El Haznevi'nin oğlu Muhammed Murat El Haznevi Antalya'da düzenlenen Suriyeli muhalifler toplantısında yer aldı. Şehitlerin Şeyhi, Diyalog, Bağışlama ve Dinin Yenilenmesi Kurumu Başkanı Haznevi ile gerçekleştirdiğimiz görüşmede; Suriyeli Kürtlerin durumu, Suriye'deki olaylara Kürtlerin bakışı ve Türkiye'den beklentileri konusunda görüşlerini aktardı.

ORSAM: Kendinizi kısaca tanıtabilir misiniz?

Haznevi: İsmim Muhammed Murat El Haznevi. Şehitlerin Şeyhi, Diyalog, Bağışlama ve

Dinin Yenilenmesi Kurumu Başkanım. Şih Hazne'nin torunlarıyız. Şih Hazne Nakşibendi tarikatı şeyhidir. Türkiye'de çok müridimiz bulunmaktadır. Özellikle Menzil cemaati bize bağlıdır. Ayrıca Gaziantep'te bulunan bazı Nakşibendi tarikatlarının yönetimleri ve Urfa'daki bazı cemaatler de bize bağlıdır. Mesela Tillo'da Molla Burhan, Şeyh Maşuk'a bağlıdır, Şeyh Maşuk da bize bağlıdır. Yani Türkiye'de pek çok yerde bize bağlı tarikat vardır.

ORSAM: Suriye muhalefetindeki rolünüz tam olarak nedir?

Haznevi: Biz siyasetçi değiliz. Biz sadece Kürtler için destek veriyoruz. Burada Kürtler de bulunmaktadır. Biz onlarla geldik ve onlara din anlamında ve yanlarında olarak destek veriyoruz. Biz Kürtlerle beraber yürüyoruz, Kürtleri savunmak için beraber hareket ediyoruz.

ORSAM: Suriye rejimi ile aranızdaki ilişki nasıl?

Haznevi: Son derece sorunlu ve kötü ilişkilerimiz vardır. Rejim 2005 yılında babamı öldürdü. O tarihten itibaren ilişkimiz kötüdür. O olaydan sonra büyük gösteriler oldu. Biz şu an Kuzey Irak'ta oturuyoruz.

ORSAM: Antalya Konferansı hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

Haznevi: Çok olumlu bir gelişmedir. Burada farklı muhalif gruplar birbirini tanıdı, görüştü ve anlama fırsatına sahip oldu.

ORSAM: Bu ilk kez oluyor, değil mi?

Haznevi: Evet, ilk defa muhalefet bir yerde oturup konuşuyor. Henüz bir sonuca ulaşamadı ama umudumuz iyi sonuçların çıkmasıdır. Suriye için iyi olan ne varsa bu konferanstan inşallah o çıkar.

ORSAM: Şam'da daha önce yayınlanan deklarasyonlar var. Bu konferansta da herhangi bir sonuç bildirgesi çıkacak mı?

Haznevi: Bu konferansın katılım seviyesi Şam Deklarasyonu'ndan daha yüksektir. Sonuç bildirgesi de çıkacaktır.

ORSAM: Peki, sizin talepleriniz nedir?

Haznevi: En önemli talebimiz Kürtlerin haklarının anayasada yazılmasıdır. Biz Suriye'de Kürt milleti olarak varız. Biz yabancı değiliz. Kendi toprağımız üzerinde yaşıyoruz. Nasıl Arap bir vatandaş her hakkını kullanıyor aynı şeyi Kürtler için de istiyoruz. Anayasada eşit olmak istiyoruz. Çünkü halen vatandaşlık hakkı olmayan birçok Kürt kökenli Suriyeli vardır. Olayların çıkmasının ardından bazı adımların atıldığı söyleniyor ama hala tamamlanmadı. Örneğin Kürtlerden devlet memuru almamaktalar. Pek çok gencimizin diploması var ancak iş bulamıyor. Sadece tarımla uğraşabiliyorlar. Kürt halkına yazıktır. Ayrımcılık istemiyoruz. Vatandaş olmak istiyoruz.

ORSAM: Esad rejimi yıkılırsa yeni devletin nasıl olmasını istiyorsunuz?

Haznevi: Din ayrı devlet ayrı olmalıdır. Laiklik olmalı ancak Türkiye'deki gibi değil. Bizim istediğimiz laiklik din ve devlet işlerini ayırmak anlamındadır.

ORSAM: Laikliği Suriye toplumunda bulunan Hıristiyan ve Dürzî toplumlar adına da iyi olduğu için mi istiyorsunuz?

Haznevi: İslam böyledir. Vahiyle inen şeylerin hepsini kabul ediyoruz ama vahiy dışı bizim seçimimiz de vardır. Resullullah o hakkı bize vermektedir. Hatta Resullullah'ın yaşamını sahabeler çok istişare ediyor, hükümet İslam'da ilahi değildir. Medenidir. Şu an bazı gruplar vardır İslam siyasetiyle kendine yol açıyorlar.

Siyasi İslam'ın İslam'da yeri yoktur. İslam'da temellerimiz vardır. Adalet olması gerekmektedir. Eşitlik gerekmektedir. Herkesin aynı olması gerekmektedir. İnsanların birbirlerinin hakkını gasp etmemesi gerekmektedir. Ama hangi yolla bu amaçlara ulaşacağımız bizim seçimimizdir.

ORSAM: Konferansa katılan bazı Sünni Araplar bu düşünceye biraz karşı çıkıyor. Diyorlar ki İslam'da din ve devlet ayrı olmaz...

Haznevi: Onlara destek veren azdır. İslam'ı basamak olarak kullanıyorlar.

ORSAM: Örneğin Müslüman Kardeşler sizin bu düşünceye karşılar...

Haznevi: Onlar İslam düşüncesiyle yola çıkıyorlar. Bu bize uygun değildir.

ORSAM: Peki, nasıl orta yolda buluşacaksınız?

Haznevi: Demokratik ve liberal ilkelerde herkes kendi hakkını almalı, ama bir grup ayrıcalıklı konumda diğerlerinin hakkını almaya başlayınca o yapı yürümüyor.

ORSAM: Sizce Dürzîler ve Aleviler de bu muhalefete destek verecek mi?

Haznevi: Destek veren var ama az sayıdadır.

ORSAM: Türkiye'nin politikalarını nasıl görüyorsunuz? Destek veriliyor mu ve sizin talepleriniz bulunuyor mu?

Haznevi: Biz Türkiye'den çok şeyler bekliyoruz. Yaptığı şeyler azdır. Türkiye ve Suriye kardeşten fazladır. Türkiye'nin en uzun sınırı Suriye'yledir. Suriye ve Türkiye tarafında ak-

rabalar vardır. Bu nedenle daha fazla şeyler bekliyoruz. Suriye halkına destek vermelerini bekliyoruz. Sayın Erdoğan ve Sayın Beşar Esad çok yakın ilişkilere sahipler. Her ikisinin bir şey yapmak için yolları vardır.

ORSAM: Beşar Esad'ın bırakmasını mı yoksa başta kalarak reform yapmasını mı savunuyorsunuz?

Haznevi: Biz Kürtlerin Beşar Esad'ın şahsiyeti ile bir sorunu yoktur. Biz Kürtlüğümüzü arıyoruz. Çözüm içerdiği sürece Beşar Esad'ı da destekleriz. Bizler haklarımızı istiyoruz. Araplar gibi yaşamak istiyoruz. Esad gitse bile bizden cumhurbaşkanı veya başbakan olmayacak. Dil özgürlüğümüz, ayrımcılığın bitmesini istiyoruz.

ORSAM: Irak tarzı bir otonom bölgeye nasıl bakıyorsunuz? Böyle bir talebiniz var mı?

Haznevi: Yok, bizim öyle bir talebimiz yok, Suriye birdir. Suriye'de yaşamak istiyoruz. Haseke ve Kamışlı'da halkın %80'ni Kürt'tür. Köylerin hepsi Kürt'tür, şehirlerde Araplar çoktur. Suriye'deki sistem Türkiye gibi değil, çok farklıdır. Şu an Osmaniye Türkiye'de il statüsündedir. Haseke Osmaniye gibidir, Kamışlı Osmaniye gibidir. Yani Haseke vilayetinin tamamında 2 milyondan fazla nüfusu vardır.

ORSAM: K. Irak'taki Kürt gruplarla ilişkiniz nasıl, hangi grupla daha yakınınız?

Haznevi: İyi ilişkilerimiz vardır. Biz Barzani'ye daha yakınız. Çünkü Erbil'de kalıyoruz. Eskiden de onlarla ilişkilerimiz vardı. Çünkü onlarda da Nakşibendî tarikatı vardır. Oradan bir yakınlık söz konusudur.

ORSAM: Bir araştırma merkeziniz var galiba...

Haznevi: Evet. Danışma, diyalog, bağış ve dinin yenilenmesi üzerine çalışmaktadır. Erbil'de faaliyet göstermektedir. İslami stratejik danışma merkezidir.

ORSAM: Sizce Suriye'de toplam Kürt nüfusu ne kadardır?

Haznevi: İki sayım vardır. Birincisi Kürtçe konuşanları kapsar, diğeri aslı Kürt olan ama Kürtçeyi unutanlardır. 150 yıl öncesinden başka şehirlere gitmişlerdir. Kürtçe konuşan 3-3,5 milyon vardır. Bu da toplam Suriye nüfusunun % 15'ine tekabül etmektedir. Ama Kürtçe konuşamayan dâhil % 40'a ulaşabilir. Çünkü 150 yıl öncesinden göç etmiş ve dillerini unutmuşlardır.

ORSAM: Bu konferansta bir geçici hükümet kurulacak mı?

Haznevi: Hayır, geçici hükümet kurulmayacak ancak bir meclis, grup, komite gibi bir organ oluşturulacak.

ORSAM: Bu komitede Kürtler, Arap Aleviler gibi bir dağılım olacak mı?

Haznevi: Evet, herkes dağılımına göre ayrılacak. Mesela Kürtler 4 kişi, Müslüman Kardeşler 4 kişi, Arap aşiretler 4 kişi, bağımsızlar, Şam deklarasyonu beş kişi gibi. Toplamda 31 kişi olacaktır. Bu konferansın sonunda ilan edilecektir.

ORSAM: Bu Komite yurtdışında sizin adınıza sözcülük mü yapacaktır?

Haznevi: Evet.

ORSAM: Başkanı olacak mıdır?

Haznevi: Hayır, henüz belli değildir.

ORSAM: Peki, bu Komite çalışabilecek mi? Farklı fikirlerde gruplar var gibi görünmektedir...

Haznevi: Şu an herkes kendi grubu için çalışıyor. Gruplar fazladır. Buraya katılan kişi sayısı da fazladır.

ORSAM: Buradaki gruplar ve kişiler Suriye halkını ne kadar temsil ediyor? Geçici bir Komite kurulacak ama çoğu sürgünde yaşamaktadır...

Haznevi: Suriyeli kişiler temsil edilemiyor. Bunlar sadece Suriye dışını temsil etmektedir. Çünkü Suriye iki Suriye'dir. Suriye nüfusu diyorlar ki 23 milyondur. 20 yıl önce de 23 milyondur. Bir 20 milyon da dışarıda yaşamaktadır. 23 milyon içeridedir. Bunlar dışarıdaki 20 milyonu temsil etmektedir. Suriye'dekileri desteklemeyi amaçlamaktalar.

ORSAM: Dış müdahaleye nasıl bakıyorsunuz. Yani olayların büyümesi durumunda Batı'nın ya da NATO'nun müdahalesini nasıl karşılıyorsunuz?

Haznevi: Hem dış müdahale hem de silah kullanımına karşıyız. Büyük bir günah olarak görüyoruz. Değişim içerden olacaktır.

ORSAM: Kürtlerin içinde farklı eğilimler var mıdır? Kürtlerin ne kadarı sizi desteklemektedir?

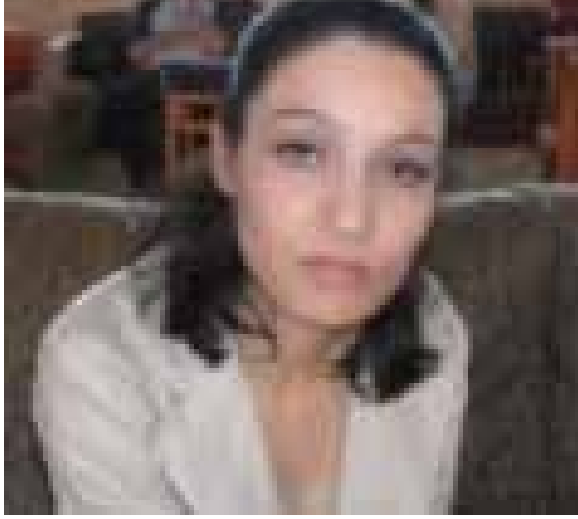
Haznevi: Farklı eğilimler yoktur. İslami yoktur içlerinde. Kürtlerin hepsi liberaldir. Belki bazı komünist gruplar vardır ama onların sayısı azdır. Çoğunluğu liberaldir.

ORSAM: Çok teşekkür ederiz.

* Bu söyleşi 2 Haziran 2011 tarihinde ORSAM Ortadoğu Danışmanı Doç. Dr. Veysel Ayhan ve ORSAM Ortadoğu Uzmanı Oytun Orhan tarafından Antalya'da düzenlenen "Suriye'de Değişim Konferansı" sırasında gerçekleştirilmiştir.

Suriye Arap Alevi Toplumu Temsilcilerinden Sunda Süleyman ile Söyleşi

20 Haziran 2011

Suriye’de Baas rejimi Arap Alevilere dayanan bir azınlık iktidarı olarak bilinmektedir. Gerçekten de Devlet Başkanlığı ve birçok kilit pozisyonda Arap Alevi kökenliler yer almaktadır. Ancak Suriye nüfusunun yaklaşık %10’unun oluşturduğu düşünülen Arap Alevi toplumunun tamamı Esad rejimini desteklememektedir. Antalya’da gerçekleştirilen Suriyeli muhalifler toplantısında Hama’dan gelen Arap Alevi temsilciler de yer aldı. Muhalif Arap Aleviler, topluluklarına esasen en fazla zarar verenin Esad rejiminin kendisi olduğunu iddia ediyor. Arap Alevileri temsil için kurulan “Suriye İçin Çağdaşlık ve Demokrasi Partisi” üyesi Sunda Süleyman ile Suriyeli Arap Alevilerin genel durumu ve Suriye’deki halk ayaklanmasına bakışları üzerine konuştuk.

ORSAM: Kendinizi kısaca tanıtabilir misiniz?

Sunda Süleyman: İsmim Sunda Süleyman. Hama’nın bir dış mahallesinden geliyorum. Yaşadığım yerde çoğunlukla Arap Alevi kökenliler bulunmaktadır.

ORSAM: Herhangi bir aşiret mensubu musunuz?

Sunda Süleyman: Biz mezhebe bağlıyız. Bizde bağlılık mezhebedir.

ORSAM: Antalya Konferansında Arap Alevileri temsilen mi yoksa bireysel olarak mı bulunuyorsunuz?

Sunda Süleyman: “Suriye İçin Çağdaşlık ve Demokrasi” isimli bir partinin üyesiyim. Bu partiye bağlı olarak çalışan bir eylemciyim.

ORSAM: Toplantıya katılımınız nasıl gerçekleşti ve konferans hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

Sunda Süleyman: Bu konferansı organize eden bazı muhalif gruplar tarafından davet edildim. Konferansta bütün katılımcılardan sonuç bildirgesinde yer alması için öneriler getirmesini istedik. Bu bildirge de zaten konferansın sonucu ve çıktısı olacaktır. Herkes bazı öneriler getirdi. Bu öneriler sonuç bildirgesinde yer alacak. Benim üyesi olduğum Parti’nin önerilerinden biri Suriye Devrimi’nin tüm Suriye halkını kapsadığı, tüm mezhepleri içine aldığıydı. Hepimizin tek bir ortak hedefi var ki o da rejimin yıkılması. Diğer önerimiz ise rejimin yıkılmasından sonra azınlık gruplarına güvenceler verilmesidir. Özellikle de Suriye Devrimi zaferinin ardından Arap Alevi azınlığa yönelik olarak bir şiddet hareketinin olmaması konusunda güvenceler olmasını önerdik.

ORSAM: Özellikle Batı’daki genel algı Suriye rejiminin Arap Alevi rejimi olduğu yönündedir. Ancak burada Beşar Esad ve çevresindekilerin Arap Alevi kökenli olmasına rağmen Arap Alevi halkın çoğunluğunun rejimi desteklemediği söylendi. Siz Suriye rejimini bir Arap Alevi rejimi olarak tanımlıyor musunuz?

Sunda Süleyman: Her şeyden önce Suriye rejimini bir Arap Alevi rejimi olarak tanımlamamız doğru olmayacaktır. Çünkü baba Hafız Esad döneminde dahi birçok muhalif figür Arap Alevi mezhebine mensuptu ve diğer bütün muhalifler gibi onlar da hapse atıldı, işkence gördü ve öldürüldü. Bu birinci nokta. İkinci nokta birçok Arap Alevi rejimi bir nedenden ötürü desteklememektedir. Rejim her zaman Arap Alevi kartını oynamıştır. Bütün Arap Alevilerin kendisine bağlı olduğunu varsaymıştır. Ancak gerçekte durum böyle değildir. Çünkü Beşar Esad ve babası Hafız Esad Arap Alevilere en fazla zararı veren kişiler olmuştur. Rejimin yolsuzluğa bulaşmış olması Arap Alevilere olan bakışı da olumsuz etkilemiştir. Arap Aleviler tabii ki mezheplerine bağlıdır ancak ülkelerine, vatanlarına olan bağlılıkları çok daha önemlidir.

ORSAM: Suriye’de rejimin yıkılması durumunda Arap Alevi azınlığa yönelik bir şiddet hareketi, Sünniler ve Arap Aleviler arasında iç savaş yaşanması olasılıkları hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Sunda Süleyman: Şunu çok iyi bilmek gerekir ki Arap Aleviler Suriye’deki tek azınlık grup değildir. Suriye’de Arap Aleviler, Hıristiyanlar, İsmaililer, Şiiler ve Dürziler de bulunmaktadır. Tüm bu topluluklar bir arada Suriye ulusunu oluşturmaktadır. Rejim kurulduğundan beri bu toplulukları bölmeye çalıştı, her grubu diğer gruptan korkmaya doğru yönlendirdi. Rejim sürekli olarak bu korku kartını oynadı. Arap Alevilere dediler ki “bize bağlı kalmazsanız Sünniler sizi sürgün edecek.” Suriye’deki tüm azınlık grupları bu tuzağa düşürüldü. Bu gruplar rejimin hep kendilerini koruduğuna inandı. Çünkü resmi medyada bu böyle işlendi. Bunu sürekli olarak savundular. “Bu insanlar size saldıracak” diye sürekli olarak söyleniyordu. Hatta bunun da ötesine geçerek Arap Alevilere silah da verdiler. Bu kişiler sadece Arap Alevi değil aynı

zamanda suçlu, çete mensubu kişilerdi. Bu kişilerin hepsi de Arap Alevi değildi. Bunlara Sünnilere saldırmaları söyleniyordu. Sünniler bu tuzağa düştü, Arap Aleviler bu tuzağa düştü. Bizim görevimiz halkımız arasında bilinçlenmeyi sağlamak. Bu yaşananların büyük bir tuzak olduğunu göstermek. Bunun en büyük kanıtı hepimizin burada bir arada olması ve her konuda anlaşabilmemizdir. Hepimiz tek bir amaca yöneldik ve aynı şeyi istiyoruz. Özgür ve demokratik bir Suriye.

ORSAM: Banyas ve Lazkiye’de yaşayan Arap Alevilerin birbirinden farklı konumlarda olduğunu biliyoruz. Bu farklıklar nedir ve hangi Arap Aleviler rejimi desteklemekte hangileri desteklememektedir?

Sunda Süleyman: Suriye’de Arap Aleviler birçok şehir ve köylere dağılmış durumdadır. Şam’da gerçekleşen ilk gösteri Arap Alevi bir genç tarafından kaydedilerek internete konmuştu. Arap Aleviler arasında da diğer toplumlar farklı düşünen kesimler bulunmaktadır. Şam’da yaşayan insanlar örneğin bölünmüş durumdadır. Şamlı Sünnilerin bazıları rejimi desteklemekte bazıları ise muhalif kanttadır. Dolayısıyla Arap Alevileri de sınırlamak mümkün değildir. Bu Arap Alevi meselesi esasen icat edilmiştir. Bizler esasen “bu Arap Alevi bu Sünni” bile demeyiz. Bu Suriye’de bir tabii değildir ancak insanları mezheplerine göre ayırmayız. Bu ilk konu. İkinci olarak, kıyı kesimde yaşayan Arap Aleviler, Hama gibi iç kısımlarda yaşayan Arap Alevilere göre rejim tarafından daha fazla imkana sahip olabilirler. Dolayısıyla iç kesimlerde yaşayan Arap Aleviler kıyılarda yaşayan Arap Aleviler gibi ayrıcalıklı konumda olmamıştır. Rejimi destekleyenler ve muhalif olan Arap Aleviler de bu farklı kesimde yaşayan Arap Alevilerdir.

ORSAM: Bu süreçte Türkiye’nin pozisyonu hakkında ne düşünüyorsunuz, Türkiye’den daha fazla ne yapmasını bekliyorsunuz?

Sunda Süleyman: Türkiye halkı ve hükümeti çok önemli adımlar attı. Suriye’de yaşananları desteklemek için çok güzel adımlar attı. Türkiye ve Suriye rejimi arasındaki yakın ilişki, bu süreci biraz daha zorlaştırdı. Buna rağmen Sayın Gül, Erdoğan ve Davutoğlu tarafından Suriye’de reform sürecinin hızlanması, kanın durması için atılmış oldukları adımlar son derece umut verici. Türk halkından büyük umudumuz ve beklentilerimiz bulunmaktadır. Özellikle hükümetten beklentimiz fazla çünkü Türk hükümeti seçilmiş bir hükümettir ve halkını temsil etmektedir. Bu nedenle

Suriye’de kanın durması için daha fazla rol oynamalarını beklemekteyiz.

ORSAM: Sayın Sunda çok teşekkür ediyoruz.

* Bu Söyleşi 1 Haziran 2011 tarihinde ORSAM Ortadoğu Danışmanı Doç. Dr. Veysel Ayhan ve ORSAM Ortadoğu Uzmanı Oytun Orhan tarafından Antalya’da düzenlenen “Suriye’de Değişim Konferansı” sırasında gerçekleştirilmiştir.

Suriye Müslüman Kardeşler Cemaatinin Şura Meclisi Üyesi ve Eski Genel Sekreteri Ali Sadrettin El-Bayanuni ile Söyleşi

21 Haziran 2011

Suriye Müslüman Kardeşler Cemaati, Suriye'nin bağımsızlığını kazandığı tarihten bu yana Suriye siyasal yaşamında bir şekilde yer almış son derece önemli bir siyasal harekettir. İlk başlarda Suriye'de demokratik sürecin içinde yer alan ancak Baas Partisi'nin iktidara gelmesi ile dışlanan Hareket sistem dışı mücadeleye yönelmiştir. 1982 yılında Hama Katliamı olarak bilinen olay neticesinde Suriye içinde örgütsel gücünü kaybetmiştir. Ancak düşünsel ve halk desteği anlamında etkisini günümüze kadar korumuştur. Suriye'de rejimi değiştirme potansiyeline sahip muhalif halk hareketlerinin yaşandığı şu günlerde üzerinde tartışılan konuların başında Beşar Esad yönetiminin alternatifinin ne olduğu gelmektedir. Suriye Müslüman Kardeşler hareketi bu soruya "demokratik, sivil, otoritesini halkın iradesinden alan bir yönetim" şeklinde yanıt vermektedir. Gerçek bir demokratik yapının kurulması durumunda Suriye siyasal yaşamının yakın geleceğinin en önemli aktörlerinden biri Müslüman Kardeşler olacaktır.

ORSAM: Öncelikle kısaca kendinizi tanıtabilir misiniz?

Bayanuni: Ben avukat Ali Sadrettin Bayanuni. 1938 yılında Suriye'nin Halep şehrinde doğdum. 2010 yılına kadar 14 yıl boyunca Suriye Müslüman Kardeşler Cemaatinin genel sekreterliği görevini yürüttüm. Halen Cemaatin Şura Meclisi üyeliği görevini yürütmekteyim.

ORSAM: Suriye Müslüman Kardeşleri, örgütlenme açısından Suriye'de zayıf olsa da tabanda en güçlü hareketlerden biri olduğu düşünülüyor. Suriye Müslüman Kardeşler örgütünün Suriye'deki ayaklanma hareketinde doğrudan bir rolü var mıdır ve serbest bir seçim olsa Suriye toplumunun ne kadarının sizi destekleyeceğini düşünüyorsunuz?

Bayanuni: Suriye'de yaşanan ayaklanma hareketini bütün kriterleri dikkate alarak değerlendirdiğimizde bir milli direniş hareketi olarak nitelendirmek doğru olacaktır. Bu direnişe değişik siyasal ve toplumsal bağlılıkları olan tüm vatan evlatları katılmaktadır. Hiç kimse bu devrimi kendine mal edemez. Suriye toplumunda varlığımız insanların bu düşünceye inançları ve cemaatin insanlarına olan güvenlerine dayanmaktadır. Suriye toplumundaki mevcudiyetimiz Allah'ın bahşettiği Suriye'nin tüm şehir, kasaba ve köylerine yayılmış vaziyettedir. Bize destek verenler diğer vatandaşlarla birlikte toplumsal harekete katılıyor. Hiç kimse direk olarak bir talimat almıyor. Biz halk hareketi ile iç içe olduğumuzu ve bu hareketi desteklediğimizi ilan ettik. Hiçbir ulusal üstünlük ya da güç gösterisinde bulunmayı düşünmüyoruz. Bundan dolayıdır ki biz kendimiz için bir sosyal oran belirlemeye uğraşmıyoruz.

ORSAM: Suriye'deki ayaklanma hareketi neticesinde Beşar Esad'ın artık yönetimi

kesinlikle bırakması gerektiğini mi yoksa bazı reformlar yapılarak Beşar Esad ile yola devam edilebileceğini mi düşünüyorsunuz?

Bayanuni: Suriye devletinin gerçek bir demokratik rejime kavuşması için modern esaslara göre yeniden yapılanmaya ihtiyacı vardır. Bu da kısmi veya şeklen reformlarla gerçekleştirilemez. İhtiyaç olan şey Suriye’de yeni, uygar, demokratik, çok partili, iktidar değişiminin yaşanabildiği, hukukun üstünlüğünün yer aldığı bir yapı inşa etmektir. Bunu şeffaf bir ortamda yapmamız gerekmektedir. Konular bu şekilde ele alınır, sorunlar bu ortamda tartışılırsa kişisel konular büyük ölçüde ikinci planda kalacaktır. Bazıları rejimin gerekli değişiklikleri direk olarak yapmasını umuyordu. Şimdi biz vaatlerin hiçbir yararının olmayacağı aşamadayız. Çok acil somut icraatlara ihtiyaç bulunmaktadır. Ancak adımlar tersi yönde atılmaktadır.

ORSAM: Beşar Esad rejiminin yıkılması durumunda Müslüman Kardeşler örgütü olarak nasıl bir siyasi yapı öngörüyorsunuz?

Bayanuni: Osmanlı Devleti 20. Yüzyıl başında yıkıldığı zaman Suriyeliler genel Suriye Kongresi’ne katılacaklarını ilan ettiler. Sykes Picot Anlaşması ve Fransız işgali gerçekleşmeden Kongre’de yeni devletlerinin esaslarını inşa ettiler. Birçok taraf, Suriye’de rejimin alternatifi olmadığı iddiası ile korku yaymaya çalışmaktadır. Biz yeni bir devlete geçişin kolay olacağını söylemiyoruz. Çünkü dikta rejimi sivil toplumun üzerinde durduğu birçok temelleri yok etti. Ancak bu geçiş hiçbir zaman korkunç olmayacaktır. İslami akımın geçmişte Genel Suriye Kongresi’nde aktif bir varlığı olmuştur. Lübnanlı Şeyh Reşit Rıza bir aşamada Kongre’nin başkanlığını üstlenmiştir. Ayrıca Müslüman Kardeşler Cemaati, Suriye’nin demokratik süreçlerinde aktif olarak yer almıştır. Dr. Mustafa El Sebci Millet

Meclisi Başkan Yardımcılığı’nı üstlenmiştir. Biz gerçek bir ulusal ortaklıktan başka bir şeye özenmiyoruz. Bu ortaklık içinde Cemaatimizin de aktif rolü olsun istiyoruz.

ORSAM: Antalya’da geçen haftalar içinde gerçekleşen ve Suriyeli muhalif grupların bir araya geldiği “Suriye’de Değişim Konferansı”nın yayınlanan sonuç bildirisinde diğer muhaliflerin isteğine rağmen Müslüman Kardeşler’in etkisiyle “laiklik” ilkesinin konmadığı haberleri basında yer aldı. “Laiklik” ilkesine bakışınızı özetleyebilir misiniz?

Bayanuni: Biz terimler savaşına girmek istemiyoruz. Laiklik, Hıristiyan Avrupa tarihinde kilise ile saray arasındaki husumet ilişkilerinden doğan bir olgudur. Teokratik dini devlet, tarihi olarak ve ayrıca Müslümanlar tarafından da kabul edilmeyen bir olgudur. Medeni hukuk hocalarının üzerinde toplu olarak mutabık kaldıkları üzere İslam şeriatı (hukuku)’nın özü sivil ve uygar bir şeriat (hukuk)’tır. Yönetenler ile yönetilenler arasındaki sözleşmeden başlamak üzere tüm medeni sözleşmeler rızaya dayalı sivil sözleşmelerdir. Tüm şeriat alimlerinin bütününe mutabakatına göre millet (ümme) otoritenin (yasama, yürütme, yargı) kaynağıdır. Yöneten ise otoritesini kendisini özgür ve toplumsal bir iradeyle biat eden halk (ümme)’ten alır. İşte bu bizim talep ettiğimiz medeni devletin özüdür. Ahlaki boyutu devletten ayırmak, dünyayı mali ve kişisel yolsuzluk durumuna sevk etti. Buna rağmen Suriye muhalefeti seçim sandığı sonrası çatışmalarına sürüklemenin uygun olmadığına inanıyoruz. Suriye halkı seçenekler arasından istediğine göre karar verme hakkına sahip olacaktır.

ORSAM: Suriye Müslüman Kardeşler örgütünün daha çok Suriyeli Sünni Araplar tarafından desteklendiği biliniyor. Ancak Suriye’de Arap Aleviler, Dürziler, Hıristi-

yanlar gibi diğer dinsel gruplar da bulunuyor. Bu gruplara bakışınız ve ilişkiniz nasıldır. Öngördüğünüz siyasi ve toplumsal yapıda bu azınlık gruplarının yeri ne olacaktır?

Bayanuni: Biz Suriye’de Sünni Arap teriminin kullanılmasını sevmiyoruz. Suriye halkının açık bir kimliği vardır. Suriye toplumu evlatlarının ezici bir çoğunluğu Müslüman ve Arap’tır. Yine de biz vatandaşlık devletinin kurulması için çalışıyoruz. Buna göre vatandaşlar vatana bağlılıkları açısından eşittir ve vatandaşlık konusu tek başına hak ve yükümlüklerin esasıdır. Böylece halkın eşit olduğu devleti kurabiliriz. Bu devlet içinde Müslüman, Hıristiyan, Arap, Kürt, Sünni, Alevi ve Dürzi toplulukların hepsi hukukun egemenliği ve sivil devletin gölgesi altında eşit olurlar. Suriye oluşumunun renk çeşitliliği bu vatanın varlığının tarihi ile paraleldir. Bu çeşitlilik ülkemiz için bir zenginlik olmuş ve hiçbir zaman zulüm, bölünme veya bölmek için faktör oluşturmamıştır.

ORSAM: Suriye muhalif grupları liberaler, İslami akımlar ve azınlıklar gibi farklı kesimler ve farklı görüşe sahip gruplardan oluşuyor. Bu grupların ortak hedefi rejimi değiştirmek gibi gözükmemektedir. Suriye’de bir rejim değişikliği olması durumunda bu grupların barışçıl bir değişim dönemi gerçekleştirebileceğine ve demokratik bir yapı içinde barış içinde bir arada yaşayabileceğine inanıyor musunuz?

Bayanuni: Bahsettiğiniz topluluklar ve gruplar tarih boyunca beraberce yaşamışlardır. Halkın eşit olduğu devlet tek bir ulusal olgu içinde tüm bu farklılıkları eriten bir pota olur. O zaman tüm vatandaşlar aynı hakları kullanmaya, üzerlerine düşen her şeyi yapmaya ve her şeye aynı seviyede ortak olma hakkına sahip olurlar.

ORSAM: Suriye’deki muhalif gruplar arasında Kürtler de bulunuyor. Birçok farklı Kürt muhalif parti olduğunu biliyoruz. Bunların vatandaşlık haklarını almaktan özerklik isteklerine varan farklı boyutlarda talepleri söz konusu. Suriyeli Kürtlerin hangi taleplerinin karşılanabilir hangilerinin karşılanamaz olduğunu düşünüyorsunuz? Güçlü bir merkezi otorite mi yoksa gevşek federal bir yapıdan mı yanasınız?

Bayanuni: Biz tüm Suriyeli vatandaşların halkla ilgili adil taleplerinin yanındayız. Tüm oluşumlar için bu hakları destekliyoruz. Çünkü bu haklar milli taleplerin bir parçasıdır. Biz bir bildiri yayınlamaya Kürt meselesi konusunda tutumumuzu belirledik. Biz güçlü merkezi yapı ile yerel faaliyetleri destekleyen ademi merkezi anlayış arasında bir yol çizmek istiyoruz. O zaman hedeflerimizi gerçekleştirecek olan ulusal denkleminizi kurmuş olabiliriz.

ORSAM: Suriye’deki muhalif halk hareketine ilişkin Türkiye’nin uyguladığı politikayı nasıl değerlendiriyorsunuz?

Bayanuni: Türkiye ve Suriye ilişkileri dini, tarihi, kültürel ve coğrafi boyutlara sahiptir. Türkler ister halk seviyesinde ister devlet olarak Suriye halkına karşı büyük bir yakınlık gösterdiler. Ancak Suriye’deki durumun ilerlemesi sadece duygusal değil daha çok pratiğe yönelik somut tutumları gerektirmektedir. Biz özellikle seçimlerden sonra Türkiye’yi yönetenlerden Suriye’de durumun gelişmesi ile daha fazla bağdaşan tutumlar almasını beklemekteyiz.

ORSAM: Türkiye’nin şu an uygulamakta olduğu politikadan daha fazla neler yapabileceğini düşünüyorsunuz?

Bayanuni: Biz Türkiye’nin Suriye halkını savunmak üzere uluslararası ve bölgesel bir

tutumun lideri olmaya doğru yöneldiğine inanıyoruz. Türkler bir yandan sisteme daha çok baskı yapmaya çalışacak, diğer yandan da vatandaşları desteklemeye çalışacaktır.

ORSAM: Sayın Bayanuni, değerli bilgilerinizi bizimle paylaştığınız için çok teşekkür ederiz.

* Bu söyleşi 11 Haziran 2011 tarihinde ORSAM Ortadoğu Danışmanı Doç. Dr. Veysel Ayhan ve ORSAM Ortadoğu Uzmanı Oytun Orhan tarafından Londra'da ikamet eden Ali Sadrettin El Bayanuni ile internet üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Suriyeli İnsan Hakları Savunucusu Emel Atasi ile Söyleşi

29 Haziran 2011

Suriye'nin Humus Vilayeti kökenli Atasi ailesi Suriye siyasal yaşamında geçmişten günümüze önemli roller üstlenmiştir. Atasi ailesi içinden 1966-1970 yılları arasında Devlet Başkanlığı yapmış Nurettin Atasi ve Baas Partisi'nin önde gelen isimlerinden ve bakanlık yapmış Cemal Atasi gibi siyasi figürler çıkmıştır. Günümüzde de Atasi ailesi önemli roller üstlenmeye devam ediyor. Suriye muhalefetinin önemli gruplarından biri özellikle insan hakları alanında faaliyet gösteren sivil toplum örgütleridir. Örneğin Suhair Atasi tarafından oluşturulan "Cemal Atasi Forumu" faaliyetlerinin yasaklanmasının ardından internet üzerinden rejim muhalifi çalışmalarına devam etmektedir. Bir diğer muhalif Atasi ailesi mensubu ise Fransa'da yaşayan insan hakları savunucusu Emel Atasi'dir. Fransa'da etkin konumda bulunan ve Fransız karar alıcıları etkileme potansiyeline sahip Emel Atasi ile Antalya Konferansı sırasında mülakat gerçekleştirdik. Atasi, ORSAM ile liberal kesimin Suriye'deki halk ayaklanmasına bakışını ve Beşar Esad sonrası döneme ilişkin beklentilerini paylaştı.

ORSAM: Suriye rejimi tamamen gayri meşru bir yönetim midir yoksa Suriye toplumu içinde belli bir oranda da olsa meşruiyete sahip olduğunu söyleyebilir miyiz?

Emel Atasi: Suriye rejimini Arap Alevi rejimi olarak tanımlamak doğru değildir. Suriye'yi yönetenler ve ekonomik kaynaklarını toplayanlar toplamda 200 kişiyi geçmemektedir. Rejimi de Esad ailesi olarak tanımlamak daha doğrudur. Arap Alevi rejimi olarak değil. Esad ve çevresindekiler Arap Alevi kökenlidir ancak Arap Alevi düşüncesi ile hareket edilmemektedir. Esasen bizler Arap Alevi, Hıristiyan şeklinde konuşmaktan hoşlanmıyoruz. Burada Antalya'da bütün bu gruplardan insanlar bir aradadır.

ORSAM: Bahsettiğiniz 200 kişilik yönetim kadrosunun pozisyonları nedir?

Emel Atasi: Bunların büyük çoğunluğu yüksek askeri pozisyonlarda bulunmaktadır. Bunun yanı sıra Beşar Esad'ın kuzeni Rami Maluf ülke ekonomisini kontrol etmektedir. Bütün ülke gelirleri bu aileye gitmektedir. Bu merkezdeki yapının çevresinde para ile çıkar ilişkileri ile kendilerine bağladıkları gruplar bulunmaktadır. Örneğin Şam'da 3 kattan yüksek bina inşa edilememektedir. Şimdi bu insanlara izinler verilerek Şam ve Halep'in zengin insanları bağlanmaya çalışılmaktadır. Şu anda sokaklarda olanlar fakir insanlardır. Örneğin benim ailem Humus'ludur. Atasi ailesi bu şehirdendir. Önde gelen bir aile olmakla birlikte sokaktaki göstericilerle birlikte yer almaktadır. Yönetim, Kürtleri de satın almaya çalışmaktadır ancak vatandaşlık vererek de onları kendi tarafına çekemeyecektir.

ORSAM: Suriyeli Kürtlere daha fazla hak verilmesi durumunda rejim destekçisi cepheye geçmeleri mümkün müdür?

Emel Atasi: Bu çok zor bir durumdur. Hatta imkansızdır. Çünkü Kürt halkının psikolojisi Şam'da yaşayanlar ya da Arap Bedevilerden farklıdır. Kürtleri satın alamazlar. Kürtler geçmişi unutmamaktadır, daha fazla hak istemektedir. Sizin ilk sorunuza yanıt olarak rejimi sadece para ile satın alınmış fakir insanların desteklediğini söyleyebilirim. Dini ayrımlar hakkında konuşmaktan hoşlanmıyorum. Çünkü bu bizi bütünleştirmiyor bölüyor. Suriye'de çok fazla sayıda insanın desteğe ve paraya ihtiyacı bulunmaktadır ve rejimin destekçi bulması da kolaydır. Mesela Şam'da düzenlenen rejim yanlısı gösteriler için okullara gidilerek gösteriye katılmaları konusunda baskı yapıldığını biliyoruz. Katılmak dışında başka seçenekleri bulunmayan insanlardan söz ediyoruz. İnsanlar rejimden korkmaktadır. Baskı, işkence uygulanmaktadır. Eğer isteklerine uymazsan hapse gitme olasılığı bulunmaktadır.

Sonuç olarak Suriye toplumunun en fazla %20 ile %30'u arasında bir kesimin rejimi desteklediğini söyleyebiliriz. Esasen buna çıkar ilişkisi olduğu için tam bir destek olarak nitelenmek doğru da olmayacaktır. Suriyelilerin yaklaşık %17'si ülke dışında yaşamaktadır. Bunları da rejim karşıtı olarak saymak gerekmektedir.

ORSAM: Rejimin yıkılması durumunda ülkede Irak benzeri bir iç savaş yaşanması olasılığı var mıdır?

Emel Atasi: Suriye, Irak ve Libya'dan farklı özelliklere sahiptir. Biz burada Antalya'da farklı düşünen gruplar diyalog kurmaya çalışıyoruz. İslamcı, komünist veya diğer farklı görüşlere sahip kişilerle görüşüyorum ve ortak bir nokta bulmaya çalışıyoruz. Olumsuz tarafları bir kenara bırakıyoruz. Suriyeli farklı kesimler birbirini tanımadığı için birbirinden korkuyordu. Ancak şimdi birbirimizi tanımaya başladık. Ben Avrupa'da yaşıyorum ve İslamcılardan korkmuyorum. Ama onları da

çok yakından tanımıyorum. Burada onlarla konuştuğumda son derece açık fikirli olduklarını görüyorum. Demokrasiden, güçler ayrılığından bahsediyorlar.

ORSAM: Ancak Ortadoğu'nun gerçeklerinden biri de etnik ve mezhepsel tanımlamaların siyaset üzerindeki etkisidir. Örneğin Mısır'da Mübarek gittikten sonra Hıristiyanlara yönelik bazı saldırılar oldu. Suriye'de böyle bir ihtimal var mıdır?

Emel Atasi: Suriye tamamen farklıdır, böyle bir şey Suriye'de yaşanmayacaktır. Suriye'de halk Baas Partisi ve Esad ailesinden nefret etmektedir. Ancak Arap Alevilerden nefret etmemektedir. Arap Aleviler burada bizimle birlikte. Suriye Devrimi'nin önde gelen kesimlerinden biri Suriyeli gençlerdir. Olgunluk son derece önemlidir ve Suriye'nin olgunluktan gurur duyuyorum. Suriye'de istikrarlılık olmaması için burada çalışıyoruz.

ORSAM: Yani Suriyeli kimliğinin daha güçlü olduğunu ve barışçıl bir geçiş dönemi mi yaşanacağını söylüyorsunuz?

Emel Atasi: Bence böyle olacaktır. Rejim düşerse bu sürecin diğer ülkelerdekinden daha hızlı olacağını düşünüyorum, öyle umuyorum. Ancak daha yapmamız gereken çok fazla şey var. Bizler Suriye dışında yaşayan %17'lik kesim olarak yüksek eğitilmiş ve entelektüel bir geçmişe sahibiz. Bizlerin daha fazla çalışması gerekmektedir.

ORSAM: Peki, Suriye dışında yaşayan bu kesimin ülkede bulunmadığı için rejim değişikliğini nasıl etkileyeceğini düşünüyorsunuz?

Emel Atasi: Eğer rejim düşerse Suriye'ye verecek çok şeyimiz olduğuna inanıyoruz. Örneğin Fransa'da yaşayan Tunuslular devrim sonrası geçiş sürecine büyük katkı sağladılar.

Ekonomi ve insan hakları alanlarında katkı sundular. Buna benzer olarak bizim bu örgütlenmemiz de yeni bir anayasa konusunda çalışabilir. Çok fazla yapmamız gereken şey olduğunu biliyoruz ve biz buna hazırız.

ORSAM: Libya benzeri bir uluslararası müdahaleye nasıl bakıyorsunuz?

Emel Atasi: Bu Suriye için imkansızdır. Biz Suriye ordusunun rejime verdiği desteği keserek bizim yanımızda yer almasını bekliyoruz.

ORSAM: Böyle bir ihtimal var mı?

Emel Atasi: Olabilir. Şu an için zor gözüküyor ancak olasılık dahilindedir.

ORSAM: Eğer uluslararası müdahaleyi imkansız görüyorsanız rejim değişikliği için tek koşul ordunun saf değiştirmesi mi oluyor?

Emel Atasi: Suriye’de Arap Alevilerin tamamı Esad’ı desteklemiyor. Bazı önde gelen Arap Alevi din adamları da Esad’ı iktidarı bırakması konusunda zorlayabilir. Çünkü onlar rejim dışından tüm Suriye halkının bir ve bütün olduğunu daha iyi görmektedirler. Aynı zamanda Arap Alevi aydınların da bu gerçeği gördüğünü düşünüyorum. Bu rejim değişikliği için diğer bir olasılıktır. Diğer bir olasılık, bizler Batı’da çalışan insanlarız. Örneğin ben Fransa’da çalışıyorum. Yurt dışında etkin konumda bulunan Suriyeliler buldukları ülke yönetimleri, BM üzerinde baskı uygulayarak bir çözüm bulunmasına yardımcı olabilir. Fransa ve diğer bazı Avrupa ülkeleri Suriye’ye siyasi olarak baskı uygulamaktadır. Hiçbirimiz Esad rejimi ile beraber yaşamak istememektedir. Ve yönetim masum insanları öldürmeye devam ederse uluslararası müdahale bizim istemediğimiz bir durum olsa da dünyanın kararı olacaktır. Suriye halkı yalnız değildir. İnsan haklarının korunması tüm insanlığın sorumluluğundadır. Dünya genç yaştaki Hamza gibilerin öldürülmesine sesiz kalamaz.

ORSAM: Antalya Konferansından bulunan grupların Suriye içinde etkili olduklarını söyleyebilir miyiz?

Emel Atasi: Bazıları Suriye’den gelmektedir ve etkinlikleri vardır. Suriye Devrimi, İslam ya da herhangi bir partiye dayanmamaktadır. Zaten Suriye’de siyasal partiler zayıftır çünkü bir siyasal yaşam söz konusu değildir. Dolayısıyla Suriye’de devrimi gerçekleştirenler partiler değil sıradan halktır, gençlerdir. Buradaki toplantıda da birçok sıradan genç yer almaktadır.

ORSAM: Rejimin yıkılması durumunda hangi siyasi gücün iktidara yakın olduğunu düşünüyorsunuz? Müslüman Kardeşler Hareketinin başa geçmesi olasılığı sizi kaygılandırıyor mu?

Emel Atasi: Önemli olan demokratik bir siyasi yapının inşa edilecek olmasıdır. Örneğin Tunus’ta devrimin ardından birçok siyasal parti kuruldu. Belki Suriye’de böyle olacaktır. Bu bir seçenektir.

ORSAM: Rejimin yıkılması durumunda nasıl bir Suriye düşünüyorsunuz?

Emel Atasi: Biz Türkiye modelinin uygulanmasını istiyoruz. Türkiye modelinin İslami demokrasi olduğunu da düşünmüyorum. Suriye halkının Türkiye’ye güvendiğini ve Başbakan Erdoğan’ı beğendiğini biliyorum. Suriye halkı Batı’ya açılmak istiyor. İnsanlar Türkiye gibi olmanın hayalini kuruyor.

ORSAM: Türkiye Suriye muhalefetini desteklemek adına neler yapabilir?

Emel Atasi: Türkiye bize yardım edebilir. Türkiye bizi anlayabilir. Biz her türlü Batı müdahalesini reddediyoruz. Ancak Türkiye ve Fransa’yı tercih ediyoruz. Çünkü bizim Türkiye ile bir geçmişimiz var. Birbirimizi

tanıyoruz. Özellikle Türk dizi ve filmlerinin Ortadoğu'da yaygınlaşmasıyla bu tanımayı daha da arttı. Suriye halkı İsrail'e ve Batı'ya güvenmemektedir. Türkiye, Suriye rejimine baskı uygulamak ve Batı üzerindeki etkisini kullanarak muhalif harekete destek verebilir.

Türkiye'nin Obama yönetimi üzerinde bir etkinliği var, Batı ile yakınlar. Örneğin şu aşamada Türkiye Şam Büyükelçisini geri çekebilir. Ben aynı zamanda bir Fransız vatan-dışı olarak Fransa'nın Şam Büyükelçisini geri çekmesi yönünde çaba sarf ediyorum. Bunun yanı sıra Türkiye'nin Halep şehri ile ekonomik ilişkileri vardır. Halep şehri ve işadamları ticari çıkarları nedeniyle protestoları desteklememektedir. Rejimin yanında yer almaktalar. Türkiye'nin buradaki ticaret üzerinde etkisi vardır. Bu gücünü kullanarak Halep'in bizim tarafımıza geçmesi sağlanabilir.

ORSAM: Halep'te bazı azınlık gruplarının da rejimi desteklediğini söyleyebilir miyiz?

Emel Atasi: Evet, Halep'te örneğin Ermeniler yaşamaktadır. Fransa'da da çok sayıda Ermeniler bulunmaktadır. Onlara bu toplantılara katılmalarını söylediğimde reddettiler. Kürtler de Halep'te sesizdir. Halep Üniversitesi'nde 500 kişilik bir gösteri oldu ancak bu sayı azdır.

ORSAM: Suriyeli Kürtler, Araplarla aralarında eşitlik olmasını savunmaktadırlar. Araplar eşitlik ilkesini kabul etmekte midir?

Emel Atasi: Kürtler Araplara güvenmemektedir. Ben bunu anlayabiliyorum. Ancak yeni Suriye'de demokrasi olacaktır. Kendi hayatlarını yaşama haklarına kavuşacaklar. Kürt dilini konuşabileceklerdir. Resmi dil ve eğitim dili Arapça olacaktır ancak okullarda Kürtçe ikinci dil olacaktır. Eğer geleneklerine saygı duyar ve siyasal örgütlenmelerine izin verilir, tüm Suriyelilerle aynı haklar tanınırsa sorun kalmayacağını düşünüyorum.

ORSAM: Bazı Suriyeli Kürt partiler Irak benzeri bir otonom yapı talep etmektedirler. Siz ve Konferans bu taleplere nasıl yaklaşmaktadır?

Emel Atasi: Biz Kürtlerin bizimle birlikte yaşamak istediklerine inanıyoruz. Kardeşlerimiz olarak kalacaklarına inanıyoruz. Fransa'da Korsika sorunu var, İspanya'da Bask var, Türkiye'de de benzer sorunlar yaşıyorsunuz. Kürtlerle oturup konuşulur. Diyalog olursa birbirimizi daha iyi anlayacağımızı düşünüyorum. Bence bu sorun liberal değerler ve özgürlük ile çözülebilir. İyimser olmalı ve en iyi çözümü bulmalıyız.

ORSAM: Antalya'daki muhaliflerin rejim değişikliğini sağlayacak potansiyele sahip olduğunu düşünüyor musunuz?

Emel Atasi: Biz tek başımıza rejimi değiştiremeyiz. Biz burada Suriye Devrimi'ni desteklemek için bulunuyoruz. Sadece Suriye halkı devrimi gerçekleştirebilir. Bizim de yapmamız gereken birçok şey vardır. Biz buradayız çünkü Suriye halkı bunu istemektedir.

ORSAM: Son olarak bu konferanstan beklentilerinizi anlatabilir misiniz?

Emel Atasi: Muhalefet ve bazı işadamları bu konferansı organize etmektedir. Bu konferans farklı grupların birbirini keşfetmesi için bir fırsattır. Ben Suriye Devriminin başarıya ulaşacağına inanıyorum. Birçok grup ve insanın aynı hedefi söz konusudur. Konferans da bu sürece katkı sağlayacaktır.

ORSAM: Sayın Atasi çok teşekkür ediyoruz.

* Bu Söyleşi 1 Haziran 2011 tarihinde ORSAM Ortadoğu Danışmanı Doç. Dr. Veysel Ayhan ve ORSAM Ortadoğu Uzmanı Oytun Orhan tarafından Antalya'da düzenlenen "Suriye'de Değişim Konferansı" sırasında gerçekleştirilmiştir.

SURİYE BAAS REJİMİ

Leble-Lazkiye Milletvekili Dr. Haldun El Kassam: “Reformlar İçin Zamana İhtiyacımız Var”

12 Ağustos 2011

28 Haziran 2011 tarihinde Lazkiye’den Dr. Haldun El Kassam (Leble-Lazkiye Milletvekili), Necdet Züreyka (Lazkiye Yazarlar Birliği Başkanı), Kladis Matar (Lazkiyeli yazar) ve Yusuf Baluş (Vahdet Gazetesi, Lazkiye) Türkiye Yazarlar Sendikası Antakya Şubesi’nin davetlisi olarak Antakya’ya geldiler. Antakyalı gazetecilerle birlikte Türkiye Yazarlar Sendikası Antakya Şubesi’nde Suriyeli konuklarla buluştuk. Daha sonra eski bir Antakya evinin restorasyonu ile oluşturulan Saklıkent’te uzun uzun sohbet ettik. Kassam, genç ve dinamik. Avukat. Dört yıldır Baas Partisi’nden milletvekili. ‘Kim Okursa’ ve ‘Başlığın Altında’ adlı iki romanı yayınlanmış. Dedesi Şeyh İzzettin El Kassam, Suriye’de ve Filistin’de direnişin kahramanlarından biri. Günümüzde, İslâmi Direniş Hareketi’nin (HAMAS) askeri kanadının ‘İzzettin El Kassam Tugayları’ olarak adlandırılmasıyla Şeyh İzzettin Kassam’ın anısının yaşatılması amaçlanmaktadır. Dr. Haldun El Kassam, kendi bakış açısıyla Suriye’de olup bitenleri aktardı.

Haldun El Kassam: Türkiye ile Suriye bir ailedir. Vizelerin kalkması ile aileler birleşmiştir. ABD’nin yönlendirmesiyle Suriye’ye gelen silahlı teröristler kasabaları ve köyleri yakıp yıktılar. 370 Suriyeli asker şehit düştü. 1700 kişi yaralandı.

Esad’ı desteklemek ve olayları kınamak için başta Şam’da 2,7; Halep’de 1,8; Lazkiye’de 1,2; Haseke’de 1 milyon olmak üzere Suriye’nin her yerinde aynı gün 11,8 milyon kişi sokağa çıktı. Suriye’de Baas Partisi’nin 3,5 milyon üyesi var. Parlamentodaki muhalefet partilerinin oluşturduğu ittifak olan ‘Cephe’nin 600 bin üyesi var. Demek ki Cumhurbaşkanı Esad’a halkın desteği var. Muhalefet, iktidarı devirmek istiyorsa bunu demokratik yollarla yapmalıdır. Gazze’de, Afganistan’da insanların yok edilmesine bakılmıyor. Suriye’ye bakılıyor. Beş milyon Iraklı mülteci var ama haber bile olmuyor.

Suriye’de sadece din ve mezhep temelli parti kurmak yasaktır. Cumhurbaşkanı Esad Alevi-Sünni veya din ayrımı yapmıyor. Eşi Sünni. Çocukları Hıristiyan okulunda. Suriye’yi kurarken Müslüman-Hıristiyan, Alevi-Sünni ayrımı yapmadık. Lazkiye’de Alevi, Şam’da ise Sünni bürokrat daha çoktur.

Kladis Matar: Bakın, ben Hıristiyan Arap bir bayan olarak Suriye dışında başka bir ülkede bu kadar rahat yaşayamam. Suriye’de mezhep ve din sorulmaz.

(Matar’ın yayınlanmış dokuz kitabı bulunuyor. www.gladysmatar.net)

ORSAM: Cisir El Şuur’dan Hatay’a sığınanların ev ve dükkanlarına başkalarının sahiplendiği iddiaları var. ‘Şabbih’a adı verilen Suriye derin devletinin vurucu timinin ve ‘muhabbarat’ın vatandaşları acımasızca ezdiği söyleniyor. “Yönetime güvenmiyoruz. Hürriyet, adalet ve özgürlük istiyoruz” di-

yorlar. Cısr El Şuur'da olaylar başlayınca hem şehir merkezindekiler ve hem de köylüler bir gün içinde bölgeyi terk etmişler. Kimisi Suriye'nin farklı bölgelerine, kimisi de Lübnan ve Türkiye'ye kaçmış. Bu iddialar konusunda düşünceleriniz nedir?

Haldun El Kassam: Çadırkentlerde onları yöneten birileri var mı? Buna bakmak gerekiyor. Herkesin isteği bir mi? Yoksa, farklı mı? Buna dikkat etmeliyiz.

ORSAM: Hiç hatanız yok mu? Suriye'nin geleceği üzerine planlarınız nelerdir?

Haldun El Kassam: Elbette var. Rüşvet, mahkemeler başta olmak üzere devlet kurumlarında gevşeklik, göz yummalar, kayırmalar var. Bunları denetlemek ve ortadan kaldırmak için iki ay önce (Nisan 2011) bir kurum kuruldu. Hükümetin kontrolü dışında olan bu kurumun üyeleri arasında avukatlar, akademisyenler ve başka meslek mensupları bulunuyor. Merkezi Şam'da bulunan bu kurumun her il merkezinde de şubesi açıldı. Ayrıca, seçim yasası değişiyor. İnternette yayınladı ve halkın görüşleri internet üzerinden alınmaya başlandı. Cezaevleri, ordu ve istihbaratta da düzenlemeler, reformlar yapılıyor. Her konuda reform yapmaya başladık. Ancak, zamana ihtiyacımız var.

Yetkisiz arama yapılması yasaklandı. Olaylar sırasında askerlerin halka karşı silah kullanması yasaklandı, sadece cop verildi. Esad, "Her vatandaşın akan kanı benim kanımdır" dedi. Askerde sadece cop olduğu için canlı canlı öldürüldüler.

Suriye içinde dış güdümlü bir kitle de var. Bunlar, ne yapsak tatmin olmayacaktır. ABD, İsrail ve bazı geri kalmış Arap ülkeleri bu güdümlü kitleyi kullanıyor. Türkiye, Ürdün ve Lübnan'a yakın sınır köy ve kasabaları silahlandırılıp ayaklandırılıyor. Esad, çevre ülkelere sığınanlara "Evinize dönün" çağrısı yaptı.

Suriye'de 10 parti seçime girebiliyor. Ayrıca, bağımsızlar da var. 10 partiden Baas dışındakiler 'Cephe' adıyla ittifak yapmışlardır. Parlamentoda Baas Partisi'nin 140, muhalefet partilerinden oluşan Cephe'nin 60, bağımsızların 50 milletvekili vardır. Suriye'de seçim barajı bulunmamaktadır. Bir parlamenter, 75-100 bin oy ile çıkabilmektedir. Sadece, din, mezhep ve etnik içerikli partilerin kurulmasına karşıyız. Örneğin, Alevi veya Sünni partisi olmamalıdır.

Suriyeli muhaliflerin ülke dışında toplanmasına gerek yok. Özgürce Suriye'de toplanabilirler. Nitekim Şam'da muhalifler özgürce toplantı yaptılar.

Suriye'de mazot 15 Suriye Lirası. Hayat ucuz. Son üç yılda, emekliler dahil olmak üzere memurların maaşları yüzde 300 arttırıldı. Sağlık ve eğitim bedava. İlk 8 yıl eğitim zorunludur. Üniversiteye kadar bir çocuğa ailenin yapacağı bütün masraf 500 Doları geçmez.

Suriye'de Kürtlerin kimliksiz olması bizim hatamız değildir. Suriye Kürtleri Irak kökenlidir. Irak'ta savaştan kaçarak 1950'li yıllarda Suriye'ye sığınmışlardır. Aslında, Türkiye'ye gitmek istemişlerdi ama Başbakan Adnan Menderes Türkiye'ye kabul etmeyince Suriye'ye geldiler. Artık, Suriye Kürtlere kimlik veriyor. 37 bin Kürt kimlik almak için başvuruda bulundu.

Suriye'de 2003'den beri 1,4 milyon Iraklı, 1948'den beri 900 bin Filistinli, 60 bin Lübnanlı ve 20 bin Moritanya sığınmacı bulunuyor. Onlara da Suriye vatandaşlığı ve kimlik verilmedi.

1960 yılında Tunus'un da, Suriye'nin de nüfusu 7 milyondur. 2011'de Tunus'un nüfusu yine 7 milyon. Ama, Suriye'nin nüfusu 23 milyon oldu.

ORSAM: Son sözünüz?

Haldun El Kassam: ABD, Irak'tan çekilmeden önce Suriye'nin Iraklılaşmasını istiyor. Bütün çabası bu yöndedir. Suriye ile Türkiye hem komşu, hem dost, hem de akraba. Ancak, Türkiye ile Suriye karşı karşıya getiril-

mek, savaştırılmak isteniyor. İki ülke arasında var olan dostluğun gelişmesini istiyoruz.

* Bu söyleşi 28 Haziran 2011 tarihinde Antakya'da Hasan Kanbolat tarafından yapılmıştır.

Halep Milletvekili İsmet Mahli: Suriye, Ortadoğu'nun Sigortası

12 Ağustos 2011

Halep Milletvekili ve Türkiye-Suriye Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkanı İsmet Mahli, Türkiye-Suriye sınırında yaşanan olayların arkasında emperyalist ülkelerin rejim değişikliği planının bulunduğunu söyledi. Halep Milletvekili İsmet Mahli, "Suriye, Ortadoğu'nun sigortasıdır. Suriye çökerse, düşerse, Ortadoğu da çöker ve biter. Türkiye'de dahil Ortadoğu'daki tüm ülkeler, birkaç parçaya bölünür ve Büyük Ortadoğu Projesi uygulanır. Çünkü, Ortadoğu'nun en güçlü ülkesi, bu işin sigortası Suriye'dir. BOP'un önündeki tek engel Suriye'dir" dedi.

Amerika'nın da arasında bulunduğu emperyalist ülkelerin ülkesini birkaç parçaya bölebilmek için olaylar yarattığını ve bunu homojen nüfus ve etnik yapısını barındıran Suriye'de, din ve mezhep savaşına götürmeye çalıştıklarını belirten Halep Milletvekili İsmet Mahli, Ses Gazetesi'ne yaptığı açıklamada, "Türk medyasının da arasında bulunduğu yabancı medya, gerçekleri yansıtmıyor. Bugün seçim olsa Beşşar Esat yüzde 80 destekle yeniden iktidara gelir. Ama, Suriye'de yaşanan olaylar nedeniyle Temmuz ayının ilk haftası yapılma-

sı gereken seçimler bile tehlikede. Parlamen-tonun görev süresi 6 Mayıs 2011 tarihinde doldu ve seçimlerin Temmuz ayının ilk haftası yapılması kararlaştırıldı. Yasaya göre 90 gün içerisinde yani 6 Ağustos tarihine kadar seçim yapılamazsa, parlamento, yeni seçim tarihi belirleyene, seçimler yapılana kadar görevine devam edecek" diye konuştu.

Suriye parlamentosunda 3 dönemdir görev yapan Halep Milletvekili İsmet Mahli, 'ABD ile emperyalist ülkeler' diye tanımladığı ülkelerin, İsrail'in güvenliğini sağlamak ve BOP'u yaşama geçirebilmek için Ortadoğu'yu yok etmek istediğini savundu.

Ülkesinde yaşananların önceden yazılan bir senaryonun uygulanması olduğunu anlatan Halep Milletvekili Mahli, şunları söyledi: "Suriye'yi parçalamak isteyen dış güçler, MOSSAD ve Hariri'nin adamları aracılığıyla Lübnan ve Ürdün gümrüklerinden rüşvet karşılığında, önceden geçirdiğini sandığımız silahları kullanılmaya başladı. Cahil bir grup insanı, para ile özellikle cuma günleri, herkesin gittiği cami çıkışlarında toplayıp 'reform istiyoruz. Hürriyet istiyoruz' sloganları ile yürüyüş yapıyormuş gibi cep telefonlarına kaydedip, dünyaya yayarak, bir isyan varmış gibi göstermeye çalıştı. Dış medya da bunu böyle kullanırken, milyonlarca insanın yönetime destek yürüyüşünü görmediler. Türk medyası da bu oyunda gerçekleri göstermedi. Suriye'de yaşananlar, önceden tezgahlanan oyundur..."

Türkiye'ye sığınan 8 bin üzerindeki Suriyeli-nin birçoğunun sınır bölgesinde oturduğunu, ancak aralarında olaylara karışanların da bulunduğunu öne süren Halep Milletvekili İsmet Mahli, "Türkiye'ye giden ya da sınır bölgesinde açıklama yapanların bir bölümü, Cizir El Şugur kentinde olayları yapan ve öldürdükleri vatandaşın, askerlerin kimliklerini sahte olarak kullananlardır. Öldürdüklerinin kimliklerini alıp, sahte isim ve ünvanlarla

açıklama yapıyorlar. Türk medyası da yabancı medya gibi bu olaylarda gerçekleri yansıtmıyor” diye konuştu.

Suriye’de hiçbir olay yaşanmadan önce, Amerika ve İngiltere’nin Türkiye Büyükelçilikleri ile konsolosluklarının, Hatay’da resmi yetkililerle görüşüp, Yayladağı ve Cilvegözü Sınır Kapısı’nda inceleme yapması ve olası olayların olması halinde vatandaşlarını geri çekme planı yapmasına şaşırıldığını anlatan Halep Milletvekili İsmet Mahli, “Ülkede hiçbir olay yok, ama olay olacak diye hazırlık var. Bunu duyduğumda şoke oldum. Birileri olayların olacağını biliyor. Peki o ülke vatandaşlarından giden var mı? Hepsi duruyor. Rahat yaşıyorlar ve sınır kentlerinin dışında olaylar yok. Sadece çizilen senaryoyu kullanıyorlar” ifadesinde bulundu.

Suriye Devleti ve Hükümeti’nin reformları çok önceden hızla yaptığını, bazı reformlar için de çalışmada bulunduğunu anlatan Halep Milletvekili Mahli, ülkede maaşların arttırıldığını, 100 bin geçici işçinin kadroya alındığını, mazot fiyatlarının yüzde 25 ucuzladığını, vatandaşın resmi kurumlara olan borçlarının ertelenip, 5 yıl vadeye yayıldığını, Siyasi Partiler Kanunu, Seçim Kanunu, Basın Kanunu hazırlığı yapıldığını ifade etti.

*Bu söyleşi İskenderun Ses Gazetesi’nden Akın Bodur tarafından yapılmış, 27 Temmuz 2011 tarihinde Ses Gazetesi’nde yayınlanmıştır.

ORSAM RAPORLARI

ORSAM Rapor No: 1 Mart 2009 Deniz Haydutluğu ile Mücadele ve Türkiye'nin Konumu: Somali Örneği (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 12 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 2 Şubat 2010 Rusya Federasyonu'nun Bakışı: Irak Faktörünün Türkiye'nin Ortadoğu Politikasına Etkisi (1990-2008) (Tr - Rus)	ORSAM Rapor No: 21 Kasım 2010 Irak'tan İrağa: 2003 Sonrası Irak'tan Komşu Ülkelere ve Türkiye'ye Yönelik Göçler (Tr)	ORSAM Rapor No: 31 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 7 Mart 2011 Afganistan ve Pakistan'da Yaşanan Gelişmeler ve Uluslararası Güvenliğe Etkileri (Tr)
ORSAM Rapor No: 2 Nisan 2009 60. Yılında Nato ve Türkiye (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 13 Şubat 2010 7 Mart 2010 Irak Seçimleri Öncesi Şii Kökenli Parti ve Seçmenlerin Politik Davranışlarının Analizi (Tr)	ORSAM Rapor No: 22 Ocak 2011 Türkiye-Yemen İlişkileri ve Yemen'deki Türkiye Algısı (Tr - Eng - Ar)	ORSAM Rapor No: 32 Mart 2011 Suudi Arabistan'da Şii Muhalefet Sorunu ve Etkileri (Tr)
ORSAM Rapor No: 3 Mayıs 2009 Irak'ın Kilit Noktası: Telafer (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 14 Şubat 2010 Seçim Öncesi Irak'ta Siyasal Durum ve Seçime İlişkin Beklentiler (Tr)	ORSAM Rapor No: 23 Ocak 2011 Katar-Irak-Türkiye-Avrupa Doğal Gaz Boru Hattı Projesi Mümkün mü? (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 33 Mart 2011 Irak'ta Türkmen Varlığı (Tr)
ORSAM Rapor No: 4 Temmuz 2009 2009 Lübnan Seçimleri: Kazananlar, Kaybedenler ve Türkiye (Tr)	ORSAM Rapor No: 15 Mart 2010 Orsam Heyetinin 7 Mart 2010 Irak Seçimlerine İlişkin Gözlem Raporu (Tr)	ORSAM Rapor No: 24 Ocak 2011 Kuveyt Emirliği: Savaş ve Barış Arasındaki El Sabah İktidarı ve Türkiye ile İlişkiler (Tr)	ORSAM Rapor No: 34 Mart 2011 Irak'ta Türkmen Basını (Tr - Ar)
ORSAM Rapor No: 5 Ağustos 2009 Türkiye-Lübnan İlişkileri: Lübnanlı Dinsel ve Mezhepsel Grupların Türkiye Algılaması (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 16 Nisan 2010 Oman Sultanlığı: Arap Yarımadasında Geleneksel ile Modernite Arasında Bir Üke (Tr)	ORSAM Rapor No: 25 Ocak 2011 Hukuki ve Siyasi Yönleriyle Güvenlik Konseyi'nin İran Ambargosu (Tr)	ORSAM Rapor No: 35 Mart 2011 Irak'ta Mevcut Siyasi Durum ve Önemli Siyasi Gelişmeler (Tr)
ORSAM Rapor No: 6 Kasım 2009 Tuzhurmatu Türkmenleri: Bir Başarı Hikayesi (Tr - Eng - Ar)	ORSAM Rapor No: 17 Nisan 2010 7 Mart 2010 Irak Parlamento Seçim Sonuçlarının ve Yeni Siyasal Denklemin Değerlendirilmesi (Tr)	ORSAM Rapor No: 26 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 5 Şubat 2011 Kırgızistan'da Son Gelişmeler: Dün, Bugün, Yarın (Tr - Rus)	ORSAM Rapor No: 36 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 1 Mart 2011 Eu's Water Framework Directive Implementation in Turkey: The Draft National Implementation Plan (Eng)
ORSAM Rapor No: 7 Kasım 2009 Unutulmuş Türkmen Diyan: Diyala (Tr - Eng - Ar)	ORSAM Rapor No: 18 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 3 Mayıs 2010 Komşuluktan Stratejik İşbirliğine: Türk-Rus İlişkileri (Tr - Rus)	ORSAM Rapor No: 27 Şubat 2011 Mısır Devriminin Ayak Sesleri: Bir Devrin Sonu mu? (Tr)	ORSAM Rapor No: 37 Mart 2011 Tunus Halk Devrimi ve Sonrası (Tr)
ORSAM Rapor No: 8 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 1 Aralık 2009 Karadeniz'in Bütünleşmesi İçin Abhazya (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 19 Eylül 2010 Türkiye'ye Yönelik Türkmen Göçü ve Türkiye'deki Türkmen Varlığı (Tr)	ORSAM Rapor No: 28 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 6 Şubat 2011 Uluslararası Deniz Hukukunda Kıyı Devletlerinin Gemilere El Koyma Yetkisinin Sınırları: Gürcistan'ın Karadeniz'de Seyreden Gemilere El Koyması (Tr)	ORSAM Rapor No: 38 Mart 2011 Libya Savaşı, Uluslararası Müdahale ve Türkiye (Tr)
ORSAM Rapor No: 9 Ocak 2010 Yemen Sorunu: Bölgesel Savaşa Doğru mu? (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 20 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 4 Ekim 2010 Kırgızistan'da Mevcut Durum, İktidar Değişiminin Nedenleri ve Kısa Vadeli Öngörüler (Tr)	ORSAM Rapor No: 29 Şubat 2011 Tunus Halk Devrimi ve Türkiye Deneyimi (Tr)	ORSAM Rapor No: 39 Mart 2011 Tarihten Günümüze Libya (Tr)
ORSAM Rapor No: 10 Ocak 2010 Yemen İç Savaşı: İktidar Mücadelesi, Bölgesel Etkiler ve Türkiye ile İlişkiler (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 11 Şubat 2010 Unutulan Türkler: Lübnan'da Türk Varlığı (Tr - Eng - Ar)	ORSAM Rapor No: 30 Şubat 2011 Kerkük'te Mülk Anlaşmazlıkları: Saha Araştırmasına Dayalı Bir Çalışma (Tr)	ORSAM Rapor No: 40 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 2 Mart 2011 İklim Değişiminin Güvenlik Boyutu ve Ortadoğu'ya Etkileri (Tr)
			ORSAM Rapor No: 41 Mart 2011 Karikatürlerin Dilinden Irak'ı Anlamak-1 (Tr)

<p>ORSAM Rapor No: 42 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 3 Nisan 2011 Nil Nehri Havzasının Hidropolitik Tarihi ve Son Gelişmeler (Tr)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 41 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 8 Mayıs 2011 75. Yılında Montrö Boğazlar Sözleşmesi Karadeniz'in Değişen Jeopolitiği Çerçevesinde (Tr)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 60 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 6 Temmuz 2011 Mekong Nehri Suları Üzerinde İşbirliği ve İhtilaf (Tr-Eng)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 71 Eylül 2011 Gazze Sorunu: İsrail Ablukası, Uluslararası Hukuk, Palmer Raporu ve Türkiye'nin Yaklaşımı (Tr)</p>
<p>ORSAM Rapor No: 43 Nisan 2011 Kuzey Irak'ın Sosyal-Siyasal Yapısı ve Kürt Bölgesel Yönetimi'nin Türkiye ile İlişkileri (Tr)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 52 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 9 Mayıs 2011 Afganistan ve Bölgesel Güvenlik (Ortadoğu, Orta ve Güney Asya, Rusya Federasyonu) (Tr - Rus)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 61 Temmuz 2011 Antalya'da 1-2 Haziran 2011 Tarihlerinde Gerçekleşen "Suriye'de Değişim Konferansı" nın Tam Deşifresi (Tr - Eng)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 72 Eylül 2011 Ortadoğu Ülkelerine Dair İstatistikler (Tr)</p>
<p>ORSAM Rapor No: 44 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 4 Nisan 2011 Meriç Nehri Havzası Su Yönetimi'nde "Uluslararası İşbirliği" Zorunluluğu (Tr)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 53 Mayıs 2011 Madagaskar: Bağımsızlığın 50. Yılında Kazanımlar, Kaçan Fırsatlar ve Türkiye ile İlişkiler (Tr)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 62 Ağustos 2011 Karikatürlerin Dilinden Irak'ı Anlamak - 3 (Tr)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 73 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 11 Ekim 2011 Anadolu Etki Alanı (Tr-Eng)</p>
<p>ORSAM Rapor No: 45 Nisan 2011 Suriye'de Demokrasi mi İç Savaş mı?: Toplumsal-Siyasal Yapı, Değişim Senaryoları ve Sürecin Türkiye'ye Etkisi (Tr)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 54 Mayıs 2011 Iraklı Grupların Temel Siyasi Sorunlara Bakışı ve Türkiye ile İlişkiler: Saha Araştırmasına Dayalı Bir Çalışma (Tr)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 63 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 7 Ağustos 2011 Görünmez Stratejik Kaynak: Sınırtaşan Yeraltı Suları (Tr)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 74 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 12 Ekim 2011 Ukraine in Regress: The Tymoshenko Trial (Eng)</p>
<p>ORSAM Rapor No: 46 Mayıs 2011 Suriye'de İktidar Mücadelesi, Uluslararası Toplumun Tepkisi ve Türkiye'nin Konumu (Tr)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 55 Haziran 2011 Suriye Muhalefeti'nin Antalya Toplantısı: Sonuçlar, Temel Sorunlara Bakış ve Türkiye'den Beklentiler (Tr)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 64 Ağustos 2011 AK Parti'nin 12 Haziran 2011 Genel Seçimindeki Zaferi (Tr - Ar)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 75 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 13 Ekim 2011 Kazaklar ve Kazakistanlılar (Tr)</p>
<p>ORSAM Rapor No: 47 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 5 Mayıs 2011 Türkiye-Suriye İlişkileri: Sınırtaşan Sularda Örnek İşbirliği Olarak Ası Dostluk Barajı (Tr)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 56 Haziran 2011 Seçimler ve Ak Parti'nin Tecrübesi (Tr - Ar)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 65 Ağustos 2011 Karikatürlerin Dilinden Arap Baharı - 1 (Tr)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 76 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 14 Ekim 2011 İtalya'da Unutulmuş Türk Varlığı: Moena Türkleri (Tr - İt)</p>
<p>ORSAM Rapor No: 48 Mayıs 2011 Orsam Söyleşileri - 1 Iraklı Araplar, Azınlıklar ve Akademisyenler-1 (Tr)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 57 Haziran 2011 12 Haziran 2011 Türkiye Genel Seçimlerinin Ortadoğu Ülkelerindeki Yansımaları (Tr - Eng)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 66 Ağustos 2011 Karikatürlerin Dilinden Libya İç Savaşı ve Uluslararası Müdahale - 1 (Tr)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 77 Ekim 2011 ABD'nin Çekilmesinin Ardından Irak Politikasının Bölgesel, Küresel Etkileri ve Türkiye'ye Yansımaları (Tr)</p>
<p>ORSAM Rapor No: 49 Mayıs 2011 Orsam Söyleşileri - 2 Irak Türkmenleri-1 (Tr)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 58 Temmuz 2011 Karikatürlerin Dilinden 12 Haziran 2011 Türkiye Genel Seçimlerinin Ortadoğu'daki Yansımaları (Tr)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 67 Ağustos 2011 Somali: Bir Ulusun Yok Oluşu ve Türkiye'nin İnsani Yardım Girişimi (Tr)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 78 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 8 Ekim 2011 Türkiye'de ve İsrail'de Yapay Sulak Alanlar ile Atıksu Arıtımı ve Atıksuyun Sulama Amaçlı Olarak Tekrar Kullanımı (Tr)</p>
<p>ORSAM Rapor No: 50 Mayıs 2011 Orsam Söyleşileri - 3 Iraklı Kürt Yetkililer, Akademisyenler ve Gazeteciler-1 (Tr)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 59 Temmuz 2011 Karikatürlerin Dilinden Irak'ı Anlamak - 2 (Tr)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 68 Eylül 2011 Karikatürlerde Usame Bin Ladin Operasyonu ve Yankıları (Tr)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 79 Ekim 2011 Yaklaşan Seçim Öncesi Tunus'ta Siyasal Denklemler (Tr)</p>
		<p>ORSAM Rapor No: 70 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 10 Eylül 2011 XXI. Yüzyılda Rusya ve Türkiye'nin İran Politikaları (Tr - Rus)</p>	<p>ORSAM Rapor No: 80 Ekim 2011 Karikatürlerin Dilinden Irak'ı Anlamak - 5 (Tr)</p>

ORSAM Rapor No: 81 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 15 Ekim 2011 Büyük Güçlerin Afganistan Politikaları (Tr-Eng)	ORSAM Rapor No: 91 Aralık 2011 Türkiye ve Arap Birliği'nin Suriye'ye Yaptırım Kararları ve Olası Sonuçları (Tr)	ORSAM Rapor No: 102 Ocak 2012 Irak Hangi Şartlarda, Nasıl Parçalanabilir? En Kötüye Hazırlıklı Olmak (Tr – Eng)	ORSAM Rapor No: 113 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 18 Nisan 2012 Mongolia: A Developing Democracy and a Magnet for Mining (Eng)
ORSAM Rapor No: 82 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 16 Ekim 2011 Bölge Devletlerinin Perspektifinden Afganistan (Tr-Eng)	ORSAM Rapor No: 92 Aralık 2011 Irak'ta İhtilafı Bölgelerin Durumu (Tr)	ORSAM Rapor No: 103 Ocak 2012 Irak'ta Petrol Mücadelesi: Çok Uluslu Şirketler, Uluslararası Anlaşmalar ve Anayasal Tartışmaların Işığında Bir Analiz (Tr)	ORSAM Rapor No: 114 Nisan 2012 Karikatürlerle Suriye Sorununu Anlamak - 8 (Tr)
ORSAM Rapor No: 83 Kasım 2011 Suriye'de Değişimin Ortaya Çıkardığı Toplum: Suriye Türkmenleri (Tr)	ORSAM Report No: 93 ORSAM Water Research Programme Report: 10 December 2011 Turkey and Wfd Harmonization: A Silent, But Significant Process (Eng)	ORSAM Rapor No: 104 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 12 Şubat 2012 Sınıraşan Akiferler Hukuku Taslak Maddeleri Üzerine Bir Değerlendirme (Tr – Eng)	ORSAM Rapor No: 115 Nisan 2012 Suriye'de Güvenli Bölge Tartışmaları: Türkiye Açısından Riskler, Fırsatlar ve Senaryolar (Tr - Eng)
ORSAM Rapor No: 84 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 9 Kasım 2011 Somali'nin Açlık Felaketi: "Siyasi Kuraklık" mı Yoksa Doğal Afet mi? (Tr-Eng)	ORSAM Rapor 94: Aralık 2011 Türkiye-Fransa Krizinde Algının Rolü: Fransızların Türkiye Algısı (Tr)	ORSAM Rapor No: 105 Şubat 2012 Irak Hukuk Mevzuatında Azınlıkların Siyasal Hakları (Tr)	ORSAM Rapor No: 116 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 14 Nisan 2012 Fayda Paylaşımı Kavramı, Teorik Altyapısı ve Pratik Yansımaları (Tr - Eng)
ORSAM Rapor No: 85 Kasım 2011 Suriye Politik Kültüründe Tarihsel Pragmatizm, Beşar Esad Dönemi Suriye Dış Politikası ve Türkiye- Suriye İlişkileri (Tr)	ORSAM Rapor No: 95 Aralık 2012 Karikatürlerle Arap Baharı – 2 (Tr)	ORSAM Rapor No: 106 Şubat 2012 Irak Hukuk Mevzuatında Azınlıkların Siyasal Hakları (Tr)	ORSAM Rapor No: 117 Nisan 2012 Musul'a Yatırım Geleceği Yatırım Demektir (Tr - Eng)
ORSAM Rapor No: 86 Kasım 2011 Geçmişten Günümüze Irak Türkmen Cephesi'nin Yapısı ve İdari Durumu (Tr)	ORSAM Rapor No: 96 Aralık 2011 Karikatürlerin Dilinden Irak'ı Anlamak – 6 (Tr)	ORSAM Rapor No: 107 Şubat 2012 Uluslararası Hukuk ve Irak Anayasası Açısından Azınlıkların İnsan Hakları (Tr)	ORSAM Rapor No: 118 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 19 Mayıs 2012 Ukrayna - Türkiye Ticari - Ekonomik Münasebetlerinin Analizi (Tr - Rus)
ORSAM Rapor No: 87 Kasım 2011 Türkmen in Iraq and Their Flight: A Demographic Question? (Eng)	ORSAM Rapor No: 97 Ocak 2012 Karikatürlerin Dilinden Irak'ı Anlamak – 7 (Tr)	ORSAM Rapor No: 108 Şubat 2012 Ekonomik İşbirliği Teşkilatı'nın (EİT) Geleceği (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 119 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 20 Mayıs 2012 Bölgesel Gelişimin Trend ve Senaryolarının Araştırılmasındaki Araç: Jeopolitik Dinamikler (Tr - Rus)
ORSAM Rapor No: 88 Kasım 2011 Irak'ta Bektaşilik (Türkmenler – Şebekler – Kakailer) (Tr)	ORSAM Rapor No: 98 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 17 Ocak 2012 Kırgızistan'da Cumhurbaşkanlığı Seçimi ve Türkiye ile İlişkilerine Etkisi (Tr)	ORSAM Rapor No: 109 Şubat 2012 Türkiye'nin Yükselişi ve «Bric» Bölgesi (İt)	ORSAM Rapor No: 120 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 21 Mayıs 2012 Kazakistan Siyasi Sisteminin Gelişimi: 2012 Parlamento Seçimleri (Tr)
ORSAM Rapor No: 89 Kasım 2011 Değişim Sürecindeki Fas Monarşisi: Evrim mi? Devrim mi? (Tr)	ORSAM Rapor No: 99 Ocak 2012 Türk Siyasal Partilerinin Hatay'daki Suriyeli Sığınmacılar Konusundaki Açıklamaları ve Hatay'daki Siyasi Parti Temsilcileri ile Hareketlerin Suriye Olaylarına Yaklaşımları (Mart-Aralık 2011) (Tr)	ORSAM Rapor No: 110 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 13 Mart 2012 İran'da Su Kaynakları ve Yönetimi (Tr)	ORSAM Rapor No: 121 Mayıs 2012 Musul'da Yerel Siyaset ve Irak Siyasetinde Yeni Dinamikler (Saha Çalışması) (Tr - Eng - Ger)
ORSAM Rapor No: 90 Kasım 2011 Arap Dünyasının İstisnai Krallığı: Yerel Aktörler ve Arap-İsrail Uyuşmazlığı Çerçevesinde Ürdün Krallığı'nın Demokratikleşme Deneyimleri (Tr-Eng)	ORSAM Rapor No: 100 Ocak 2012 Irak İstatistikleri (Tr)	ORSAM Rapor No: 111 Mart 2012 Suriye Kürt Muhalefetine Eleştirel Bir Bakış (Tr)	ORSAM Rapor No: 122 Mayıs 2012 Musul'da Yerel Siyaset ve Irak Siyasetinde Yeni Dinamikler (Saha Çalışması) (Tr - Eng - Ger)
	ORSAM Rapor No: 101 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 11 Ocak 2012 Emniyetli İçme Suyu ve Sanitasyon Hakkı (Tr)	ORSAM Rapor No: 112 Mart 2012 İran İslam Cumhuriyetinde Anayasal Sistem ve Siyasi Partiler (Tr)	

ORSAM Rapor No: 122 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 15 Mayıs 2012 Irak'ta Su Kaynakları Yönetimi (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 132 Kasım 2012 Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun Kerkük Ziyareti (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 142 Ocak 2013 President Obama's Second Term: Domestic and Foreign Challenges (Eng)	ORSAM Rapor No: 152 Nisan 2013 Irak'ta 2013 Yerel Seçimlerine İlişkin Temel Veriler (Tr)
ORSAM Rapor No: 123 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 22 Haziran 2012 Küresel Göç ve Avrupa Birliği ile Türkiye'nin Göç Politikalarının Gelişimi (Tr)	ORSAM Rapor No: 133 Kasım 2012 Irak Kürdistan Bölgesi'nde Muhalefetin Doğuşu ve Geleceği (Tr)	ORSAM Rapor No: 143 Ocak 2013 2012 Irak Değerlendirmesi ve Irak Kronolojisi (Tr)	ORSAM Rapor No: 153 Nisan 2013 Irak'ta Seçim Yasaları (Tr)
ORSAM Rapor No: 124 Temmuz 2012 Türkiye Afrika'da: Eylem Planının Uygulanması ve Değerlendirme On Beş Yıl Sonra (Tr - Eng - Fr)	ORSAM Rapor No: 134 Kasım 2012 Irak Çerkesleri (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 144 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 17 Ocak 2013 ORSAM Su Söyleşileri 2011 (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 154 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 19 Nisan 2013 Avrupa Birliği Su Çerçeve Direktifi Kapsamında Sınırtaşan Sular (Tr)
ORSAM Rapor No: 125 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 23 Temmuz 2012 Rusya'nın Ortadoğu Politikası (Tr)	ORSAM Rapor No: 135 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 27 Kasım 2012 Türkiye'nin Eski Sovyet Cumhuriyetleriyle Münasebetlerinin Özellikleri (Tr - Rus - Eng)	ORSAM Rapor No: 145 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 18 Ocak 2013 ORSAM Su Söyleşileri 2012 (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 155 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 32 Mayıs 2013 Montreux Boğazlar Konferansı Tutanaklarından Tarihe Düşen Notlar ve Kanal İstanbul (Tr)
ORSAM Rapor No: 126 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 16 Temmuz 2012 Yeni Çerçeve Su Kanunu'na Doğru: Su Kanunu Taslağı Üzerine Notlar (Tr)	ORSAM Rapor No: 136 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 28 Kasım 2012 Türk-Ukrayna İlişkilerinde Entegrasyon Faktörü Olarak Türk-Kırım Münasebetleri (Tr - Rus)	ORSAM Rapor No: 146 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 30 Ocak 2013 2013 Yılında Avrasya: Siyasi ve Ekonomik Analiz (Eng)	ORSAM Rapor No: 156 Mayıs 2013 ORSAM Reyhanlı Raporu "11 Mayıs" (Tr - Eng)
ORSAM Rapor No: 127 Ağustos 2012 Suriye'de Kürt Hareketleri (Tr)	ORSAM Rapor No: 137 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 29 Aralık 2012 Belarus'un Enerji Politikası ve Belarus'un Rusya ve AB ile Enerji Alanında Geliştirdiği İşbirliği (1992-2011) (Tr - Rus)	ORSAM Rapor No: 147 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 31 Ocak 2013 Kültürler Arası Diyalog: İdil Ural Bölgesinden Büyük Litvanya Knezliğine Belarus-Litvanya Tatarları (Tr - Rus)	ORSAM Rapor No: 157 Mayıs 2013 Reyhanlı'da Suriyeliler ile Söyleşiler - I (Tr - Eng)
ORSAM Rapor No: 128 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 24 Eylül 2012 Günümüz Şartlarında Türkiye - Belarus Ekonomik Münasebetlerinin Gelişimi (Tr - Rus - Eng)	ORSAM Rapor No: 138 Aralık 2012 Birlik mi, PYD'nin Güç Gösterisi mi? Erbil Anlaşmasından Sonra Suriye Kürt Dinamikleri (Tr)	ORSAM Rapor No: 148 Ocak 2013 Uluslararası Politika ve Uygarlıklar (Uygarlıklar Çatışması ve Diyalog) (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 158 Mayıs 2013 Reyhanlı'da Suriyeliler ile Söyleşiler - II (Tr - Eng)
ORSAM Rapor No: 129 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 25 Eylül 2012 Belarus-Türkiye: Devletlerarası İşbirliğinin Pozitif Dinamikleri (Tr - Rus - Eng)	ORSAM Rapor No: 139 Aralık 2012 Suriye'de Kürtler Arası Dengeler, Rejim Muhafızları ve Türkiye: Çatışma-İstikrar Aynısındaki İlişkiler Örüntüsü (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 149 Şubat 2013 David Cameron ve AB: Dönüşü Olmayan Karar (Eng)	ORSAM Rapor No: 159 Mayıs 2013 Reyhanlı'da Suriyeli Kadınlar ile Söyleşiler - III (Tr - Eng)
ORSAM Rapor No: 130 Kasım 2012 Suriye Çerkesleri (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 140 Aralık 2012 Kuzey Irak'ta İç Siyasal Dengeler ve Stratejik İttifak'ın Geleceği (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 150 ORTADOĞU TÜRKMENLERİ Rapor No: 22 Mart 2013 Suriye Türkmenleri: Siyasal Hareketler ve Askeri Yapılanma (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 160 Mayıs 2013 Reyhanlı'da Suriyeliler ile Söyleşiler (Reyhanlı Saldırısı Sonrası) - IV (Tr - Eng)
ORSAM Rapor No: 131 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 26 Kasım 2012 «Üçüncü Dalga»: Postmodernizmin Jeopolitiği (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 141 Aralık 2012 Irak'ta Türkmen Eğitiminin Durumu (Tr)	ORSAM Rapor No: 151 Nisan 2013 Irak Kürdistan Bölgesi'nde Demokrasi Süreci ve Sorunları (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 161 Haziran 2013 Musul ve Anbar Yerel Seçimleri: Seçim Öncesi Siyasi Durum ve Seçime İlişkin Temel Veriler (Tr)
			ORSAM Rapor No: 162 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 33 Temmuz 2013 Kabotaj, Münhasır Ekonomik Bölge, Petrol ve Doğal Gaz Haklarımız (Tr)

ORSAM Rapor No: 163 Temmuz 2013 Somali'de Bitmeyen Siyasi Kriz (Tr)	ORSAM Rapor No: 169 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 34 Ekim 2013 Türkiye-Kırgızistan Münasebetleri (Tr-Rus)	ORSAM Rapor No: 175 Ekim 2013 2010 Yılı Irak Söyleşileri (Araplar ve Kürtler) (Tr)	ORSAM Rapor No: 181 Kasım 2013 2010 Ortadoğu Söyleşileri (İsrail- Körfez Ülkeleri-Suriye- İran-AB) (Tr)
ORSAM Rapor No: 164 Ağustos 2013 Suriye'nin Kuzeyindeki Çatışmalar ve Olası Etkileri (Tr-Eng)	ORSAM Rapor No: 170 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 35 Ekim 2013 Azerbaycan'da Cumhurbaşkanlığı Seçimleri: Beklentiler ve Gerçekler (Tr)	ORSAM Rapor No: 176 Ekim 2013 2011 Yılı Irak Söyleşileri (Tr) ORSAM Rapor No: 177 Ekim 2013 2012 Yılı Irak Söyleşileri (Tr)	ORSAM Rapor No: 182 Kasım 2013 2011 Ortadoğu Söyleşileri (Genel-İsrail-Filistin-Mısır ve Afrika Ülkeleri-Ürdün-İran-Körfez Ülkeleri) (Tr)
ORSAM Rapor No: 165 Ağustos 2013 İl Meclisi Seçimleri ve Musul'un Geleceği (Tr)	ORSAM Rapor No: 171 Ekim 2013 2009 Yılı Irak Söyleşileri (Tr)	ORSAM Rapor No: 178 Kasım 2013 Reyhanlı'da Suriyeli Kadınlar ile Söyleşiler - V (Tr)	ORSAM Rapor No: 183 Kasım 2013 2011 Japonya-Vietnam-Rusya- Avrupa Söyleşileri (Tr)
ORSAM Rapor No: 166 Eylül 2013 Suriye İç Savaşı, Küresel Aktörler ve Kosova Modeli (Tr)	ORSAM Rapor No: 172 Ekim 2013 2010 Yılı Irak Söyleşileri (Türkmenler - I) (Tr)	ORSAM Rapor No: 179 Kasım 2013 Reyhanlı'da Suriyeliler ile Söyleşiler - VI (Tr)	ORSAM Rapor No: 184 Kasım 2013 2011 Suriye Söyleşileri (Tr)
ORSAM Rapor No: 167 Eylül 2013 Mısır'da Son Dönemde Önde Gelen Laik-Liberal-Solcu Hareketler (Tr)	ORSAM Rapor No: 173 Ekim 2013 2010 Yılı Irak Söyleşileri (Türkmenler - III) (Tr)	ORSAM Rapor No: 180 Kasım 2013 2009 Ortadoğu Söyleşileri (Genel-İran-Afganistan-Suriye- Mısır- Körfez Ülkeleri) (Tr)	
ORSAM Rapor No: 168 Eylül 2013 Geçmişin Gölgesinde Mısır'da Darbe (Tr)	ORSAM Rapor No: 174 Ekim 2013 2010 Yılı Irak Söyleşileri (Türkmenler - III) (Tr)		

AKADEMİK KADRO

Hasan Kanbolat	ORSAM Başkanı
Prof. Dr. Meliha Benli Altunışık	ORSAM Danışmanı, ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü
Doç. Dr. Hasan Ali Karasar	ORSAM Danışmanı, The Black Sea International Koordinatörü - Atılım Üniversitesi
Prof. Dr. Tarık Oğuzlu	ORSAM Danışmanı, Uluslararası Antalya Üniversitesi
Doç. Dr. Harun Öztürkler	ORSAM Danışmanı, Afyon Kocatepe Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet Şahin	ORSAM Danışmanı, Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. Özlem Tür	ORSAM Danışmanı, ODTÜ Uluslararası İlişkiler
Doç. Dr. İlyas Kemaloğlu (Kamalov)	ORSAM Danışmanı, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Tarih Bölümü
Habib Hüzmüzlü	ORSAM Danışmanı
Doç. Dr. Serhat Erkmen	ORSAM Danışmanı, Ahi Evran Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Yrd. Doç. Dr. Canat Mominkulov	ORSAM Danışmanı, Al Farabi Kazak Ulusal Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Didem Danış	ORSAM Danışmanı, Galatasaray Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Bayram Sinkaya	ORSAM Danışmanı, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Dr. Jale Nur Ece	ORSAM Danışmanı, Deniz Emniyeti ve Güvenliği
Doç. Dr. Yaşar Sarı	ORSAM Danışmanı, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniv. Öğretim Üyesi
Dr. Süreyya Yiğit	ORSAM Danışmanı, Avrasya
Arif Keskin	ORSAM Danışmanı
Çiğdem Tunç	ORSAM Danışmanı
Gökçen Ekici Oğan	ORSAM Danışmanı, Avrasya
Av. Aslihan Erbaş Açıklık	ORSAM Danışmanı, Enerji-Deniz Hukuku
D. Halit Yılmaz	ORSAM Danışmanı, Güvenlik
Pınar Ankan Sinkaya	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu - ODTÜ Uluslararası İlişkiler Bölümü
Volkan Çakır	ORSAM Danışmanı, Afrika
Dr. Göknül Erbaş	ORSAM, Karadeniz
Tamer Koparan	ORSAM Yönetici Editörü
Bilgay Duman	ORSAM Uzmanı, Ortadoğu
Oytun Orhan	ORSAM Uzmanı, Ortadoğu
Fazil Ahmet Burget	ORSAM Uzmanı, Ortadoğu, Afganistan
Seval Kök	ORSAM Uzman Yardımcısı, Ortadoğu
Nebahat Tanriverdi	ORSAM Uzman Yardımcısı, Ortadoğu
Shalaw Fatah	ORSAM Uzman Yardımcısı, Ortadoğu
Aytekin Enver	ORSAM Uzman Yardımcısı, Ortadoğu
Firuze Yağmur Gökler	ORSAM Uzman Yardımcısı, Ortadoğu
Tuğçe Kayıtmaz	Mütercim Tercüman
Uğur Çil	ORSAM, Ortadoğu

ORSAM Su Araştırmaları Programı

Dr. Tuğba Evrim Maden	ORSAM Su Araştırmaları Programı Hidropolitik Uzmanı
Dr. Seyfi Kılıç	ORSAM Su Araştırmaları Programı Hidropolitik Uzmanı

ORSAM DANIŞMA KURULU

Dr. İsmet Abdülmecid	Irak Danışmanı Eski Başkanı
Av. Aslihan Erbaş Açıklık	ORSAM Danışmanı, Enerji-Deniz Hukuku
Hasan Alsancak	İhlas Holding, Gn.Md.Yrd., Statejik İş Geliştirme ve Dış İlişkiler
Prof. Dr. Meliha Benli Altunışık	ORSAM Ortadoğu Danışmanı, ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü
Prof. Dr. Ahat Andıcan	Devlet Eski Bakanı, İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Tayyar Arı	Uludağ Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Prof. Dr. Ali Arslan	İstanbul Üniversitesi, Tarih Bölümü
Başar Ay	Türkiye Tekstil Sanayii İşveren Sendikası Genel Sekreteri
Prof. Dr. Mustafa Aydın	Kadir Has Üniversitesi Rektörü
Doç. Dr. Ersel Aydınlı	Bilkent Üniversitesi Rektör Yardımcısı & Fulbright Genel Sekreteri
Dr. Serdar Aziz	ORSAM Danışma Kurulu Üyesi
Prof. Dr. Hüseyin Bağcı	ODTÜ, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Prof. Dr. İdris Bal	TBMM 24. Dönem Milletvekili
Doç. Dr. Ersan Başar	Karadeniz Teknik Üniversitesi, Deniz Ulaştırma İşletme Mühendisliği Bölüm Başkanı
Kemal Beyatlı	Irak Türkmen Basın Konseyi Başkanı
Barbaros Binicioğlu	Ortadoğu Danışmanı
Prof. Dr. Ali Birinci	Polis Akademisi
Doç. Dr. Mustafa Budak	Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdür Yardımcısı
Doç. Dr. Hasan Canpolat	Vali, Milli Savunma Bakan Danışmanı
Prof. Dr. Mesut Hakkı Çaşın	Yeditepe Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü
E. Hava Orgeral Ergin Celasin	23. Hava Kuvvetleri Komutanı
Doç. Dr. Mitat Çelikkpala	Kadir Has Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Prof. Dr. Gökhan Çetinsaya	YÖK Başkanı
Prof. Dr. Ramazan Daurov	Rusya Bilimler Akademisi Doğu Çalışmaları Enstitüsü, Direktör Yardımcısı
Prof. Dr. Volkan Ediger	İzmir Ekonomi Üniversitesi, Ekonomi Bölümü
Prof. Dr. Cezmi Eraslan	Başbakanlık Atatürk Araştırma Merkezi Başkanı
Prof. Dr. Çağrı Erhan	Ankara Üniversitesi, Avrupa Toplulukları Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürü
Dr. Amer Hasan Fayyadh	Bağdat Üniversitesi, Siyaset Bilimi Fakültesi Dekanı
Mete Göknel	BOTAŞ Eski Genel Müdürü

Osman Göksel	BTC ve NAbuCCO Koordinatörü
Timur Göksel	Beyrut Amerikan Üniversitesi Öğretim Üyesi
Av. Niyazi Güney	Prens Group Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı
Noyan Gürel	ORSAM Danışmanı, SUNEL Ticaret Türk A.Ş. İcra Kurulu Başkanı
Prof. Dr. Muhamad Al Hamdani	Irak'ın Ankara Büyükelçiliği Kültür Müsteşarı
Numan Hazar	Emekli Büyükelçi
Doç. Dr. Pınar İpek	Bilkent Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Doç. Dr. Toğrul İsmail	TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Doç. Dr. Şenol Kantarcı	Kırıkkale Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Doç. Dr. Nilüfer Karacasulu	Dokuz Eylül Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Selçuk Karaçay	Vodofone Genel Müdür Yardımcısı
Prof. Dr. M. Lütfullah Karaman	İstanbul Medeniyet Üniversitesi - (SBF) Uluslararası İlişkiler Bölümü
Doç. Dr. Şaban Kardeş	TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Arslan Kaya	KPMG ,Yeminli Mali Müşavir
Dr. Hicran Kazancı	Irak Türkmen Cephesi Türkiye Temsilcisi
İzzettin Kerküklü	Kerkük Vakfı Başkanı
Prof. Dr. Ahmet Kesik	Kalkınma Bakanlığı Yönetim Hizmetleri Genel Müdürü
Doç. Dr. Elif Hatun Kılıçbeyli	Çukurova Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Prof. Dr. Mustafa Kibaroglu	Okan Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Prof. Dr. Aleksandr Knyazev	Rus-Slav Üniversitesi (Bişkek)
Prof. Dr. Alexandr Koleşnikov	Diplomat
Prof. Dr. Erol Kurubaş	Kırıkkale Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Prof. Dr. Talip Küçükcan	Marmara Üniversitesi, Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü Müdürü
Daniele Lazzeri	Chairman "Il Nodo di Gordio"
Hediye Levent	Gazeteci (Suriye)
Dr. Max Georg Meier	Hanns Seidel Vakfı Proje Müdürü (Bişkek)
Prof. Dr. Mosa Aziz Al Mosawa	Bağdat Üniversitesi Rektörü
Büyükelçi Shaban Muratı	Arnavutluk Uluslararası Çalışmalar Enstitüsü
Dr. Sami Al Taqi	Orient Research Center Başkanı
Prof. Dr. Mahir Nakip	Erciyes Üniversitesi İİBF Öğretim Üyesi
Prof. Dr. Vitaly Naumkin	Rusya Bilimler Akademisi Doğu Çalışmaları Enstitüsü Direktörü
Dr. Farhan Ahmad Nizami	Oxford Üniversitesi İslami Çalışmalar Merkezi Yöneticisi
Prof. Dr. Dorayd A. Noori	Irak'ın Ankara Büyükelçiliği Kültür Müsteşarı Yardımcısı
Muhammed Nurettin	Beyrut Stratejik Araştırmalar Merkezi Başkanı
Murat Özçelik	Emekli Büyükelçi
Prof. Dr. Çınar Özen	Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü
Doç. Dr. Harun Öztürkler	ORSAM Ortadoğu Danışmanı, Afyon Kocatepe Üniversitesi
Prof. Dr. Victor Panin	Pyatigorsk Üniversitesi (Pyatigorsk, Rusya Federasyonu)
Prof. Aftab Kamal Pasha	Hindistan Batı Asya Araştırmaları Merkezi Başkanı
Dr. Bahadır Pehlivan Türk	TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Doç. Dr. Fırat Purtaş	Gazi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü, TÜRKSOY Genel Sekreter Yardımcısı
Prof. Dr. Suphi Saatçi	Kerkük Vakfı Genel Sekreteri
Safarov Sayfullo Sadullaevich	Tacikistan Cumhurbaşkanlığı Stratejik Araştırmalar Merkezi Başkan Yardımcısı
Ersan Sankaya	Türkmeneli TV (Kerkük, Irak)
Patrick Seale	Ortadoğu ve Suriye Uzmanı
Dr. Bayram Sinkaya	ORSAM Ortadoğu Danışmanı, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü
Doç. Dr. İbrahim Sirkeci	Regent's College (Londra, Birleşik Krallık)
Dr. Aleksandr Sotnichenko	St. Petersburg Üniversitesi (Rusya Federasyonu)
Zaheer Sultan	Lübnan Türk Cemiyeti Başkanı
Dr. İrina Svistunova	Rusya Strateji Araştırmaları Merkezi, Türkiye-Ortadoğu Araştırmaları Masası Uzmanı
Prof. Dr. Türel Yılmaz Şahin	Gazi Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Mehmet Şüküroğlu	Enerji Uzmanı
İlhan Tanır	ORSAM Danışma Kurulu Üyesi, Vatan Gazetesi Washington Temsilcisi
Doç. Dr. Oktay Tanrısever	ODTÜ, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Prof. Dr. Erol Taymaz	ODTÜ, Kuzey Kıbrıs Kampüsü Rektör Yardımcısı
Prof. Dr. Sabri Tekir	İzmir Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dekanı
Dr. Gönül Tol	Middle East Institute Türkiye Çalışmaları Direktörü
Doç. Dr. Umut Uzer	İstanbul Teknik Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri
Prof. Dr. Ermanno Visintainer	Vox Populi Direktörü (Roma, İtalya)
M. Ragıp Vural	2023 Dergisi Yayın Koordinatörü
Prof. Dr. Vatanyar Yagya	St. Petersburg Şehir Parlamentosu Milletvekili, St. Petersburg Üniversitesi (Rusya Federasyonu)
Yaşar Yakış	Büyükelçi, Dışişleri Eski Bakanı
Semir Yorulmaz	(Gazeteci, Mısır)

ORTADOĞU ETÜTLERİ YAYIN KURULU

Meliha Benli Altunışık	ODTÜ
Bülent Aras	Dışişleri Bakanlığı Stratejik Araştırmalar Merkezi Başkanı
Tayyar An	Uludağ Üniversitesi
İlker Aytürk	Bilkent Üniversitesi
Recep Boztemur	ODTÜ
Katerina Dalacoura	Londra Ekonomi Üniversitesi (Birleşik Krallık)
F. Gregory Gause	Vermont Üniversitesi (ABD)
Fawaz Gerges	Londra Ekonomi Üniversitesi (Birleşik Krallık)
Ahmet K. Han	Kadir Has Üniversitesi

Raymond Hinnebusch
Rosemary Hollis
Bahgat Korany
Peter Mandaville
Emma Murphy

St. Andrews Üniversitesi (Birleşik Krallık)
City Üniversitesi (Birleşik Krallık)
Durham Üniversitesi (Birleşik Krallık)
George Mason Üniversitesi (ABD)
Durham Üniversitesi (Birleşik Krallık)

ORTADOĞU ANALİZ YAYIN KURULU

Prof. Dr. Meliha Benli Altunışık
Hasan Kanbolat
Doç. Dr. Hasan Canpolat
Doç. Dr. Hasan Ali Karasar
Yrd. Doç. Dr. Serhat Erkmen

ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü
ORSAM Başkanı
Vali, Milli Savunma Bakan Danışmanı
ORSAM Danışmanı, The Black Sea International Koordinatörü - Atılım Üniversitesi
ORSAM Danışmanı, Ahi Evran Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı

Süleyman Nazif Sokak No: 12-B Çankaya / Ankara
Tel: 0 (312) 430 26 09 Fax: 0 (312) 430 39 48
www.orsam.org.tr, orsam@orsam.org.tr